

Lisa 1. Intervjuude tekstid

Liia Hänni, e-riigi akadeemia programmi direktor	1
Priit Kallas, DreamGrow tegevjuht	9
Annika Arras, Reformierakonna (RE) kampaaniajuht	19
Peep Mardiste, Erakond Eestimaa Rohelised (EER) Euroopa Parlamendi valimiste koordinaator.....	26
Triin Toome, Sotsiaaldemokraatlik Erakond (SDE), sisekommunikatsiooni juht.....	32
Tanel Kiik, Keskerakonna (KE) infospetsialist	37
Tõnis Hiiesalu, Isamaa ja Res Publica Liit (IRL), IT nõunik	44
Tarvo Sarmet, Eestimaa Rahvaliidu (ERL) peasekretär	51

Liia Hänni, e-riigi akadeemia programmi direktor

Ma küsin alustuseks, et mis on esimene veeb või veebikampaania, mis kõige esimesena üldse meelde tuleb? Niimoodi, kui ei ole neid üldse enne vaadanud?

Kui rääkida sellest aastast ja sellest mis on hiljuti toimunud, siis on kahtlemata kõige silmatorkavamad Keskerakonna (KE) toimingud veebis. Mis mind mõtlema pani oli kõigepealt see Tallinna linna hääletus, mis oli see Kultuurikatel või see Linnateater ja noh see oli ju algusest peale erakondlik ettevõtmine erakondlike eesmärkidega. Ja hiljuti oli neil üks saapaviskamise võistlus, sai poliitikute-oponentide pihta saabast visata. See on niisugune kurb asi, mis on juhtunud. Oleks oodanud tõesti, et interneti ei koli see kampaania halvemad küljed, kasutades seda kommunikatiivset iseloomu, toimub arutelu. Et internet võetakse positiivselt kasutusse. Mis on muutunud võrreldes eelmiste valimistega, selleks peaks üle käima kõik need veebid.

Kui näiteks vaadata ükshaaval praeguseid veebe, siis mis sealt silma hakkab, mis on esimesed assotsiatsioonid, mis silma hakkavad?

Valimised on tulemas. Nii või teisiti kõik erakondade esilehed peegeldavad seda, et Europarlamendi (EP) valimised on tulemas. Reformierakonnal (RE) on siin kohe näha nende nimekirja, kindlasti mis on juurde tulnud, on see, et erakonnad ju blogivad. Blogivad erakondade riigikogu liikmed, on nii-öelda institutsionaalsed blogid olemas, on EP liikmete blogid, kas nüüd kõigil, seda ma ei oska öelda. Aga blogimine on täiesti niisugune arvestatav nähtus juba. Ma vaatasin hiljuti, kuu aega tagasi Riigikogu (RK) liikmete aktiivsust ja sealt on ka näha, et on sellised inimesed, kes blogimisele väga suurt tähelepanu panevad, on inimesi, kelle jaoks blogimine on sõnumite edastamine *mainstream* meediale, ja muidugi terve kari, kellel on erakonna poolt blogi platvormid pakutud ja kes seal suurt midagi ei tee, isegi mitte seda, et seal oma kohtumistest valijatega teada annavad. Aga mulle tundub praegu, et see, mis kõlama on jäänud, on just nimelt ka KE jõuline tungimine interneti. Siin on uus põhjanev teos Eesti majandusest ja sealsamas saab ka Padarile kinga anda. Palun väga.

Kas blogidega ei ole ikkagi see, et nad on hästi ühepoolsed

Jah, selles mõttes, et paljud ei vaata neid?

Jah, ja ka selles mõttes, et palju infot antakse välja, olgu see siis sisuline arvamuskirjeldus või kohtumine valijaga, aga et kui paljud neid siis esiteks loevad ja teiseks, ka tagasisidet annavad?

No kui me nüüd blogidest natuke edasi räägime, siis blogimise puhul on muidugi oluline, kui paljud inimesed loevad ja kommenteerivad. Kõik, kes loevad, ei kommenteeri, ja mõni, kes loeb, kommenteerib hoopis kuskil mujal. Näiteks, kui see on ajakirjanik, oma hoopis laiema levikuga blogis või meediaväljaandes. Nii et selleks, et blogimise, poliitikute blogide mõju avalikus ruumis hinnata, seda tuleks üsna põhjalikult analüüsida, nii öelda jälgimise meetodil. Minu meelest on Eestis välja kujunenud siiski blogid, mida siis *mainstream* meedia jälgib ja paljud asjad, mis nagu võib olla ei kõlba artiklilis ajakirjandusse, olles vastuolus ka erakonna põhijoonega, öeldakse siiski välja oma blogis, kust ajakirjandus selle siis üles nopib. Ma jälgin praegu üsna murelikult koalitsioonisisesid pingeid. Ütleme, Mart Laar on tihti oma blogis avameelne ja ütleb koalitsionikaaslaste vastu välja asju, mida ütleme, võib olla ta kuskile ajalehte ei lähe ütlema. Nii et, see on üks huvitav ja omamoodi temaatika, poliitiliste blogide mõju avalikus ruumis. Aga mida ma näen päris selgelt, puht empiirilise vaatluse põhjal, on see, et see mõju suureneb. Küllap erakonnad on seda ka aru saanud ja kui esialgu see blogimine oli üksikute entusiastide nagu siin Silver Meikari ettevõtmine, siis nüüd ta järjest levib. Aga loomulikult on siin ka, et on oma niisugused arvamuskirjeldused ja on võib olla need, kes harjutavad ja

[kellest ei saagi asja, sest neil pole seda oskust, mis ikkagi blogimisel ka peab olema, et sa oskad oma sõnumi huvitavalt edastada](#)

Inimene ikka peab ise sinna sisu andma

Ongi jah, [osa, mis sa näed, erakond on niimoodi algatanud, ega need jäävadki kiratsema](#). Ja ka näiteks mõni selline blogi, mis on küll näha, et inimene pühendab aega ja vaeva, aga kui tal ei seda ole niisugust blogimise stiili ta ei ole omandanud, ma vaatasin näiteks Evelyn Sepa blogi, hakkab see jutt ja heietab ja heietab, kerib ja kerib ja lõpuks oled ära unustanud, mis ta seal alguses öelda tahtis.

See vorm siis, et ta ka liiga pikk ei oleks

Nii et jah, uuri blogijaid

See on täiesti omaette maailm

Seal on kogu selle infotehnoloogiliste vahenditega saab ju muidugi jälile ka paljudele asjadele, palju on külastajaid, kust nad tulevad, tulevad nad erinevatest..., seda võib olla saab, kui need blogid ära klassifitseerida, siis saab nendega jutule ehk

Jah, et neid võrrelda.. See on meil seal praegu KE leht?

Jah, ma läksin juba siia, et anna ministrile kinga ja sellised toredad asjad. [Kui mina neid erakondade veebilehti peaks ka praegu vaatama sellise pilguga, et mis seal siis toimub, siis ma kindlasti jälgiksin seda, et mis liiki on see informatsioon. Praegu, kus on majanduskriis, kus on valimised tulemas. Mis informatsiooni nad omalt poolt välja annavad, kui palju saab siit lugeda erakonna seisukohti, mingisuguseid poliitikaid EP valimisteks, majanduskriisist ülesaamiseks ..](#)

Need seisukohad on enamasti olemas, aga need on üldised sellised statementid

Siis teine asi, mis mind kindlasti huvitaks, aga mida siit veebilehelt välja lugeda ei saa, et kui palju on seda erakonna, no et saaks minna sisse, sinna siselisti, et kuidas seal tegelikult siis toimetatakse, kui palju on seda veebiarutlust, seda me vist uurisime ka eelmisel korral?

Jah, need foorumid ja siselistid ja see kõik

Siselistid, foorumid, e-mailid, arutelud, et kuidas need võimalused praegu erakonna siseselt funktsioneerivad, see on väga huvitav. Ja kolmandaks, nähtav on ju ka see, kuivõrd interaktiivne on see veeb. Näiteks siin on küsitlus: plaanin EP valimistel e-hääletada, osaleda eelhääletusel, minna valima. No.. vaata tulemusi. E-hääletada, vaata, kui palju.

Vaatame siis korra teiste erakondade veebe ka. Võtame ainult parlamendierakonnad.

Siis on nendel piirkondlikel ka, ma vaatan siin on eraldi lehed, noortekogu, et ma ei tea, kuidas need

Need võivad olla selle suure lehe alamveebid lihtsalt

Ei pruugi olla, nad võivad ka ise olla, suurel on kindlasti olemas link sinna

Need suured oleks ikka põhilised. Enne valimisi tuleb kindlasti võib olla mingeid spetsiaalseid veebe veel juurde, neid ma vaatan pärast veel eraldi

Nii, aga mida sa siit erakondade veebist siis veel vaatad

Kuidas veeb tundub, esiteks, mis mulje jääb

Kas sa mõtled kujundust, või mida ma hindan

Hindaks üldpilti, kui minna näiteks esimest korda sinna veebi, kuidas see tundub. Kas ta püüab sulle midagi müüa, on selline tunne, et oled tarbija seal veebis. Poliitika on toode, et mida uhkem ja rohkem vidinaid sealt saab, seda toredam.

[Kui ma vaatan KE veebi, siis ma saan kohe aru, et see on selle erakonna veeb, see on ründav, võistlev, esiplaanil silmatorkavalt liigub. On ikkagi selline vastasele ärapanemine ja suur juht, Savisaar, ka platsis oma raamatuga.](#)

Kas osalusele ka mingeid viiteid järsku leiab?

[On kasutatud selliseid turunduse võtteid, kus reklaam hüppab sulle näkku, kui ma siia tulen midagi otsima, siis ma vaatan, mis mind siin huvitab. Üldiselt on ta selline erakonnakeskne suhteliselt. Pakub huvi muidugi valitsemine, mis see link võiks endas sisaldada, kas ma siit näiteks saaksin midagi teada, mis nad arvavad. Siin on hoopis RK fraktsioonid, pildid, kes mida teeb. Link meedias, ma usun,](#)

et põhiliselt on peamiselt KE enda meedia, pressiteated ja muud asjad. Savisaare blogi, on jälle ikkagi väga liidrikeskne, nüüd eurovalimised, esinumber Savisaar. Meeldivalt üllatab see, et siin on, et EP valimistel, kas inimene kavatseb osaleda või mitte. [Et ma võin isegi siin taga näha teatud sellist erakonna huvi teada saada, mis plaanid nendel inimestel on, kes nende veebi külastavad. Ja ma kujutan ette, et nendel, kes veebi külastavad ikkagi need inimesed, kellele KE sümpatiseerib.](#) Vaevalt, et RE tegija nii väga sinna läheb, aga võib olla läheb ka. Nüüd uudised, loe mujalt, vaatame, kuhu viited on. Ilmselt on ka viited ka sellistele artiklitele, mis nagu nendele võiks, nende erakonna positsiooni toetada. Siit tuleks nagu süveneda, mis see siis on, näiteks *Kas KAPO püüdis süütõendeid fabritseerida*, Sisutühi meedia. Selge on see, et Savisaarel pole meediaga kõige paremad suhted. *Õigeks mõistetud Vladimir Panovi kannatused tuleb heastada*. Selge. On näha, et siin käib üks kõva võitlus juba. Blogid, näed, et Edgar Savisaar kirjutab avalikult Postimehele. Kui nüüd pildid. Pildid on Flikckris. [See nüüd näitab ka seda, et tõepoolest, KE on neid sotsiaalse meedia kanaleid omandanud, nad on need kasutusele võtnud.](#) Flickr on väga sobiv koht piltide üleslaadimiseks. Videod on ilmselt Youtube'is. [Jaa, ma ütlesin, et päris hästi. Puudu on veel vaid SecondLife, koos KEga virtuaalses maailmas..](#) kui ma olen selle huviline, kui ma tahan teda, milline on EP valimisteks nende platvorm. Vaatame. Kui oluline on sinu hää Euroopas, sisevalimised lõppesid sellise tulemusega, sinu KE, vaata tervet edetabelit. Siit ma igatahes veel ei leia. Võib olla need valimisplatvormid ei ole veel valmis. Aga no mind huvitaks igatahes vähemalt majanduskriis. Ega ma seda sellist tõsist poliitikat...

Miskit osalusvõimalust ka silma hakkab?

No ainuke on see küsitlus, kas ma valima lähen

See on selline nii ja naa

See on tegevustest. Siin on Youtube'i kaudu sõnumeid: aeg vahetada valitsust, oravad muudavad poliitika räpaseks, valimisprogramm 2007-2011. [Ega sellist reageerimist päevapoliitikale, ilmselt ei ole see veebi külastus ka selline, et nad viitsiksid väga vaeva näha, tõeline lahing käib mujal.](#)

Et turunduse ja uute kanalitega on arvestatud, aga samas sellist päevapoliitikat ikka ei ole

Ei ole jah

Nii, võtame midagi muud. Noh, siin järgmine on Rahvaliit (ERL). [Jaa, ERLil on ka täiesti uus kuvand.](#) Ja EP nimekiri. Ja eurovalimised esiplaanil, uudised, pressiteated, vaatame kas nemad on sisu ka suutnud luua juba. Valimised toimuvad, on teada... [aga tutvustasin esinumber Anto Liivati mõtetega, väga hea. EP platvormi kokkuvõte, väga hea. ERLil on ka oma blogi. Kajar Lember, Anto Liivat, uued tegijad põhiliselt blogivad.](#) Nüüd, kui ma tahaks ERLile sõnumi saata, mis ma peaks siis tegema. Ma pean ikkagi minema saatma, pole siin veebikirjavõimalust, polnud seda ka KE-l, tagasiside võimalus täielikult puudub. Ei saa ma ka tegelikult targemaks, et millised on ERL seisukohad. Või saan? ERL RK-s, vaatame, see on selline aruandlus rohkem. [Eriti dünaamiline ei ole see. Kui ma tahan neid toetada, siis mis nad küsivad? Toeta meid, kontonumber. Kui ma tahan mõtetega toetada, mis ma siis peaks tegema? Kõige lihtsam viis on anda hää. Minu mõtetest ei ole mitte keegi huvitatud](#)

Et raha või hää, rohkem ei taha?

[Kujundus on sihuke suurejooneline, ma ütlesin. Kui ma oleks juba uuendanud, siis ma oleks teinud ikkagi veel natuke tarbijasõbralikumaks. Näiteks kas või navigeerimine. Kui ma tahan avalehele tagasi minna? Võib olla selle kaudu? Sisukava võiks olemas olla ... Peale uudiste on ülejäänud osa staatiline. Hea on see, et on platvorm juba valmis saadud, aga väljastpoolt sisendit eriti ei taheta.](#) Blogspot on, vaatame, kas ta siin on oma blogis ka aktiivne. Täna kirjutanud. Null kommentaari.

Järsku nad ongi võtnud selle suuna, teised erakonnad ka, et erakonnaveeb on selline üldine ja
Kas ma saan kommenteerida? Jätke oma kommentaar. Noo, ei hakka ma praegu kommenteerima.

Et üldmulje on see, et järsku erakondadel ongi veeb selline staatilisem ja üldisem ning nad kasutavad muid kanaleid aktuaalsemate asjade jaoks, blogisid näiteks?

Nojah, siis tuleks vaadata neid blogisid. Blogi on ikka isiklik. Kui mind huvitab, mis on erakonna arvamus, siis ma loen erakonna esimehe blogi.

Erakonna arvamus suurest ja üldisest teemast?

Jah, aga et võib olla ikkagi oleks oluline, et kui ma veebi külastan, et mingi võimalus on teada saada, mis hetkel on erakonna jaoks oluline. See nende nael, kuhu nad tahavad.. ega siis muidu need ei tulegi.. [Anto Liivatil on oma kodukülg, või on see blogi? ERL on talle kodulehekülje teinud. Midagi siin on ka ikka.](#) Nii et ERLil, peaks vaatama muidugi ka seda, erakonna struktuur. Et kui palju peale selle

info, kes ninamees on, et kas ta kajastab neid piirkonna tegemisi. Aga seda vist küll ei saa öelda, et nii oleks. Ma ei hakka praegu uurima ka nii väga.

Vaatame mingit muud erakonda veel.

Vaatame siis seda Eestimaa Rohelised (ER). Roheline erakond on ka roheline. Sünergia, erakond, foorum. Näed, otsedemokraatia, valimised. Avalik pöördumine. [Tundub praegu niisugune kõige sõbralikum. Foorumisse peab aga sisse logima.](#) Nendel on see foorumiplatvorm, mida on üsna palju kasutatud ka kohalikes omavalitsustes. See *open source*, powered by SMF. Teemasid on seal 1965, väga palju. [Aga ma ei saa, täiesti ebameeldiv on see, et ma pean ennast sisse logima ka selleks, et sisu näha. Ja see ei ole minu meelest ilus enam. Üks avatud erakond võib küll postituseks nõudma sisselogimist, aga et ma pean sisse logima, selleks, et asja näha, see ei ole küll ilus.](#)

Et tahaks nagu osaleda, aga ei saa?

[Ma pean hakkama sisse logima, aga võib olla mul ei ole infot anda, tahan korraks vaadata, mis seal toimub ja siis otsustada, kas ma login sisse või ei logi. See on selge, et rohelised püüavad kohe seda, siin on avalik osa ja liikmetele ning foorum on liikmetele. Ega siia igaühte oodata. Mina ootaksin seda, et erakond teeb ennast ka täiesti läbipaistvaks.](#) Et on foorum ja siis on kõigile, võib panna moderaatorid, et kord oleks majas. Toetada? Kas nemad tahavad minu mõtteid? Võib meid toetada koostegemistega seminaridel ja talgutel, samas on oodatud rahalised toetused. Noh, natuke laiem. Valimised – võib olla siit saab EP valimistest. Ei saa, nad ei ole veel EPga päris hoo peale saanud. Kiuslikke küsimusi – esita küsimus, no väga hea. [Siit saab kohe positiivse näite, et ma esitan küsimuse ja vastused varasematele küsimustele. Suurepärane ju. Et mida ma hindan, on see, et nähtavad on nii küsimus kui ka vastus. Et kui ma saadan neile küsimuse ja see kusagil ei ilmu või olen kirja posti pannud ja ta ei mõjuta seda avalikku ruumi, aga siin on.](#) Mis rohelised kavatsevad teisiti teha, kas sellist erakonda on üldse vaja. Selliseid küsimusi on neile saadetud. Ma ei tea, seda oleks ka huvitav teada, kas need küsimused tsenseeritakse või esitad küsimuse ja tulebki kohe ja. Misjaoks need peavad kiuslikud küsimused olema? [Aga ma ütlen, et kui me juba neid võrdleme neid veebilehti, mis oleme läbi käinud, siis on selge, et sellise turunduslikust aspektist on KE veebileht, ta ikka sulle lööb silma. Teine noh, on rahulik, noh, ma pean ise vaatama, mis siin minu jaoks tähtis ja huvitav on, erakond selleks vaeva nagu eriti nägema ei hakka, ta on liiga staatiline](#)

Samas on mingeid võimalusi, mida teistel ei olnud?

[Samas on see tagasisidevõimalus, et saab esitada küsimusi, kahjuks foorum on liikmetele. Kui ma saaksin neile soovitada, siis seda, et avalik osa ja liikmetele on algusest peale kahte lehte lõõdnud. Et see ei ole lähenemine, mis ühte võimalikku valijat, kes siia tuleb, uudishimuga, nagu kutsuks, et tule kampa.](#)

Tihti kasutatakse seda, et on eraldi link, intranet või siseliikmele, kus saab ise edasi toimetada. Aga teised vähemalt ei näe, mis tal seal sees on.

Seda muidugi, intraneti võimalus on, siin ta nagu torkab silma kuidagi.

Vaatame nüüd järsku RE lehte lähemalt, vaatasime enne ainult esilehte. Või Isamaa ja Res Publica Liit (IRL).

Nii, nemad on võtnud sellise rahvusliku stiili, sinine värv on nende lemmikvärv. EP valijad on siin, toeta erakonda, kas nad üldse tahavad minu käest midagi – pangaarve, raha küsitakse minu käest. Ajaveebid, uudised, artiklid. Klipid, võib olla need on videod siia ise ülesriputanud. Tagasisidevõimalus peale toetuse mina ei saa, toeta ja liitu erakonnaga. IRLi tööplaan, tööd Eestile, kuus sammast.

See on nagu aktuaalne teema

See on väga hea, Mart Laar siin näitab Youtube'is. REI oli seitse sammu, nendel on kuus sammast. Jääb üle vaadata, kes rohkem pakub, nii et tagaside võimalust suurt ei ole. Tööd Eestile on piisavalt suur, aga ma arvan, et ta oleks võib olla klikkiv või midagi. Kui siia lähed, siis

Ta on nagu staatiline?

Jah, liiguvad need pildid, hakkad kohe nagu, vaatad seda, mis liigub. Ilusasti naised siia välja toodud ka. [Aga tööd Eestis on nii oluline teema. Ma oleks pannud selle kuidagi vilkuma, aga ega ma pole...](#) ajaleht kolmas tee. Maailmavaade on neil ka veel selline. [Otseselt sellist ärapanemist sellest veebist küll ei tule.](#) Mis on oluline, on IRL sinu piirkonnas, et inimene saab siit kohe vaadata. Osakonnad näiteks. [Üldiselt noh, pole ju midagi viga, ainuke asi, sellist tagaside võimalust siin otse ei](#)

ole. Kui ma tahan, pean ikka meili hakkama saatma. See on hea, et neil on see plaan ikkagi siia pandud.

On olemas vähemalt.

Ei ole viga üldiselt.

Ta natuke see kiri seal ikka liigub.

Kui sinna peale lähed, siis jah. On küll jah, minu silma jaoks peaks see tihedamini plinkima. Oota ma vaatan ajaveebe ka korra.

Mis meil järgmine on?

RE. Astu liikmeks, toeta, oravavõrk. Seda me vaatasime, [väga staatiline ausalt öeldes](#). Mis on siin sellist, mis nagu kutsuks kohe lugema ja vaatama, no ei ole. Erakonnast, uudised ja kontakt. Päevakajalist poliitikamaastikul. Poliitikat, huvitavat. Nad ei ole vist.. Kaitse oma linnaosa. Vaat see on juba kohalike omavalitsuste asi. [See on nii tagasihoidliku koha peal, et kuidas ma seda nägin seda üldse siin. Võib olla professionaalne kretiin võib näha seda siin. Äkki saab arvamusi kommenteerida? Ei saa. Ühesõnaga, ei ole suurem asi. Kahjuks. Minu meelest kehvem kui ERLil isegi. Nad ei ilmselt seda hulk aega uuendanud ka.](#) Vaatame sotsiaaldemokraatlikku erakonda (SDE), ma pole seal kaua aga käinud. Mis ühendab neid inimesi.. meedias, vaata sisevalimiste tulemusi, toeta, võid meie poolt hääletada, kampaanias kaasa lüüa, erakonnaga liituda, toetada rahaliselt.

Mõtteid ei taha ikka keegi

Siis blogid, Juske, Rumm, SDE meedias, siin on aramusartiklid. Aga kus on sotside seitse sammu õnneni? [Noh, ma ütleksin niimoodi, et ei midagi erilist. Kui ma tagasisidet tahan, siis ega ei saa.](#)

Kui peaks neid viiepalli süsteemis hindama veebe, just võttes arvesse seda, mida nad pakuvad, kodanikule, kui näiteks kodanik tahab infot, läheb erakonna veebi, tahab osaleda, tahab infot, tahab lugeda erakonna arvamusi. Et mis hindad nad viiepalli süsteemis saaksid

Siis ma peaksin natuke põhjalikumalt vaatama, näiteks uudiseid. Kas nad on sisukad, kas nad räägivad erakonna poliitikast. See nõuaks natuke midagi rohkemat. Kui ma praegu vaatan lihtsalt üldmuljet, siis ma ütleksin nii, et kõige rohkem pakub sellist värskust KE. Siis järgmine on kindlasti IRL, kolmandaks ma paneksin isegi ERLi vist ja ütleme, et RE, no ma paneks sotsid REst ettepoole. Roheliste veeb on suhteliselt ilmetu, see et rohelistel peab olema selline roheline pajapõhja, no mitte pajapõhi, aga selline üksluine, see ei pea ju ka nii olema. [Nii et kuidas siis oli, KE, IRL, ERL, SDE, ma võtaks siis rohelised, tänu sellele, et seal on jäetud interaktiivsuse võimalus, kuigi foorum on suletud. Sisuliselt on jäänud siis ainult küsimus, millele ma saan avaliku vastuse ja ma ei tea, kas mu küsimusele igal juhul vastatakse. Tõstaks nad siiski natuke ettepoole selle interaktiivsuse tõttu. Aga RE ma jätaaksin küll üsna taha. No sotsidel on vähemalt mingi reklaamimaiguline või kuidagi nad püüavad su pilku. Kuigi ma ei arva, et me peaksime rahvastikuministrit või rahandusministrit praegu kuidagi promoma, eks ole. See pole isegi EP, meie inimesed sinu huvide kaitsel, no, see pole enam ajakohane, praegu tahaks juba EPst midagi.](#)

Praegu tundus, et seal veebides ei ole võimalik väga palju ise midagi teha, veeb pakub küll hästi palju, aga osalusvõimalust väga ei ole.

Ei ole mõeldud sellele eriti

Aga kas peaks olema? Kas see on oluline?

Loomulikult. Ma arvan, et see ongi tee edasi. [Muuseas küsitlus oli, ainuke küsitlus, mida ma nägin, oli KE. Kuigi see veebiküsitlus on enamasti mäng, et seda ei saa võtta mingisuguse sotsioloogilise uuringuna. Aga see on võimalus inimesel oma arvamust avaldada.](#) Ega päris seda ka eitada ei saa, et sellest võib mingisugune järeldus välja tulla. Näiteks kui kohalikke veebe külastada, kellel seal mingisugused interaktiivsed vahendid on. Näiteks küsitlus, et kas meie kohalik veeb, kui on uus, meeldib sulle väga, ei meeldi üldse, kehvem kui eelmine. Saab hinnangu anda ja midagi võib ka sellest välja lugeda. [Kahetsusväärset on erakondade, enamuse erakondade, veebid jäänud passiivseks, nad ei ole, selle veebilehe missioon ja funktsioon, eesmärk ei ole selgelt teavitatud, ta on sihuke tüüpkontseptsioon, saab kontaktid, saab programmi. Aga tänapäeva veeb pakub ikka palju rohkem võimalusi. Kui me vaatame, kuhu on arenenud uus meedia, siis erakonnad ei ole suutnud seda potentsiaali kahjuks kasutusele võtta. Või on võtnud nagu KE, et noh, kui nagu energilisemad meetmed, siis on see poliitilise võitluse jaoks, mitte selle...](#)

See on turundus, mitte osalus,

Jah, mitte selleks, et demokraatia sisu parandada ja anda inimesele võimalus oma ettepanekuid ja ideid teha ja poliitikaid arutada. Sellest on nagu omamoodi kahju. Et see vaade on ikkagi jäänud kitsaks

Järsku ei saagi veebi kaudu osalust pakkuda? Võib olla erakonnad tahavad ikka muid võimalusi selleks kasutada? Või peaks see ikka veebis ka olema?

Ega siis muud võimalused ei saa kusagile kaduda, kuid palju on ju neid internetiseerunud ühiskonnas, kes ootavad ja tahavad seda. Nad on harjunud sellega, nad on harjunud veebis suhtlema, neil on sõpruskonnad veebis. Nad saavad kommenteerida artikleid, osaleda ja kui siis see ühiskonna niisugune struktuur, mis tegelikult demokraatia eest peaks vastutama, nagu erakond, ei paku isegi omaosaluseks uusi võimalusi, ma arvan, et see on puudujääk, mitte voores. Puudujääk ka selles mõttes, et erakonnad ei ole päriselt teadvustanud, missuguses maailmas me elame ja kuidas selles maailmas käituma peaks. Ütleme, et kogu see demokraatia saaks parema sisu, kui tal siamaani on olnud, aga loomulikult, erakond, kes suudab midagi tõsiselt inimestele pakkuda, tõsiselt osalust ja tõsiselt poliitikalukujundust, see võib saavutada teatud edu, vähemalt teatud aktiivsete kodanike hulgas. Küllap varem või hiljem see ka ära tabatakse, aga mis ma ka ütlesin, et selle poliitilise võitluse halvemad ilmingud on päris kindlasti interneti kolinud. See, kus sa saad oma poliitilist vastast saapaga visata, anna andeks, see ei tohiks olla meie poliitilise kultuuri osa, see on kultuuritus, mis kultuurist siin rääkida.

Ma oleksingi varsti küsinud, et mis seda osalust veebis takistab või mis need põhjused on, kas inimesed näiteks kardavad. Aga praegu tuleb välja see, et mis põhjustest siin rääkida, kui nad ei saagi osaleda.

Jah, ega jah, sellist kanalitki pole.

Aga mis see ideaalpilt siis oleks. Praegu need nadid variandid on, kuidas neist saaks vähemalt edasi minna.

Eks erakondadele muidugi mõjub konkurents, kui meil leidub mõni erakond, kes tõesti hoolib demokraatia ja kes avab oma veebi suhtluseks. Muidugi, ainult avamisest ei piisa, sest seal on ka see, et inimene ei käi ju ainult mööda erakondade veebilehti ja ei vaata, kus osaleda saab. Siin on teatud sellise uue suhtlusviisi ja poliitilise kultuuri loomine, mitte ainult veebi kaudu vaid erakonnad üldse avavad oma silmad ja kõravad ka nendele signaalidele ja ettepanekutele, mis ühiskonnast tulevad.

Muudele kanalitele nagu?

Ma muidugi ei arva, et see erakondade veebilehed peaks olema see ainuke ja õige koht, kus kodanikud käivad oma ettepanekuid tegemas ja asju arutamas, aga vähemalt ütleme see erakondade sisediskussioon võiks kuidagi käia avatumalt. Mitte nii, et sa logid sisse ja siin on omad ja siin on võõrad. Et ma tõesti näed seda erakondade kõõgipoolt ja et võib olla mul tekib huvi.

Et natuke nagu nähtavamaks?

Jaa, absoluutselt. Kui me mõtleme, et erakond ju peaks olema, mitte mingisugune suur liider seal eesotsas, kes ülepäeva telekas on, vaid erakond on sajad ja sajad ja tuhanded inimesed, kes on seal liikmed. Ma arvan, et Eesti poliitilise süsteemi võõrandusilming, mis meil on praegu täiesti selgelt, et oleme meie ja on siis nemad kusagil, see poliitiline eliit, see suurel määral näitab ikkagi ka tegelikult erakondade nõrkust. Näitab seda, et erakonna liikmed on ise passiivsed. Kui erakonna liikmed ikka rusikas püsti nõuaksid, et me tahame kaasa rääkida, küllap siis leitakse ka need kanalid. Aga inimesed muganduvad ja delegeerivad erakonna poliitika ainult kitsale tipule või ühele mehele, nagu kipub seal KEs olema.

Järsku nad räägivad kaasa, aga seal sisekanalites.

Tahaks sedagi loota, vat see huvitaks mind tõsiselt. Ma tahaks näha siis, et kuidas see arutelu käib, võib olla ma tuleks siis kaasa. Miks ei võiks siis olla näiteks mingi kuus sammast või seitse sammu majanduskriisini selles arutelus, kuidas erakond on jõudnud nendeni. Ma väga tahaks näha, kuidas see on tulnud, kes on seda arutanud, kas on Mart Laar üksinda välja mõelnud.

Kas on järsku mõni selline hea näide, mida on juba tehtud, et mis toimiks sellise osaluskanalina? Ei pea üldse olema erakonna veeb, võib olla laiemalt.

Ma arvan, et võib külastada kassifoorumit näiteks

(Naer) poliitilises mõttes ikka.

Ma arvan, et kassifoorum on külastamiseks väga õpetlik. Sest seal on näha, et on üks teema, huviojekt ja näha, kuidas seal arutelud käivad, kuidas läbu pannakse eraldi kasti ja seda korralikud inimesed ei loe. Seda, et enamasti korralikud foorumid tuleb modereerida, nendel peab olema mingi omaette reeglistik, millega ühined, enne kui sinna lähed. Et foorum peab olema ülevaatlik, et seal ikkagi mingil kujul modereerimine on. Need on sihuksed, noh, peaks olema üldtuntud tõed, mida meil Eesti kahjuks ei ole nii vaateväljas. See on ka ehk minu ja EGA nõrkus, et me pole suutnud Eestis eriti tegutseda. Praegu püüame seda olukorda parandada just need kohaliku omavalitsuse e-kaasamine on päevakorras. Kui rääkida näidetest, mis on toimunud nagu nii-öelda võimu tasandil, siis oleme just hiljuti läbi vaadanud need kohalike omavalitsuste veebifoorumid. Kolm aastat tagasi vaatasime ka neid. Me ei vaadanud väga põhjalikult, aga vähemalt fikseerisime, kas on üldse olemas. Ja tolle ajaga võrreldes on ütleme kusagil kolmandik, või ütleme veerand-kolmandik, ma ei ole veel rehkendanud, nendest veebifoorumitest suletud. Mis näitab seda, et nendega pole toime tulnud.

Ma oleks arvanud, et on juurde tulnud.

Aga mõned üksikud on jäänud, ma ei ütle, et nendest on mingisugune maailmaime juhtunud. Aga on foorumeid, näiteks Tartumaal, Mäksa foorum, väikene vald, kus sa näed, et kõigele vaatamata see foorum seisab püsti, kus ametnikud omanime all, kuigi seal ei ole nõutud nimelist registreerimist, osa kodanikke ka, oma nime all, käib täiesti asjalik arutelu. Ja millegipärast on mul tekkinud selline mulje, et kui selline tagasisidevõimalus on olemas, mõnel on külalisteraamat endiselt ja külalisteraamatu formaadis käivad siis küsimused-vastused, kommentaarid, mis iganes. Et täiesti selgelt on selline vajadus virtuaalseks aruteluks kohalikus kogukonnas ja ka vallaametnikega olemas ja nendes valdades, kus selline võimalus on olemas, tundub, et on ka võib olla tõesti rohkem neid pingeid, aga rohkem on ka nõudlikkust ja niisugust probleemide püstitust, kus seda ei ole, sa ei saa aru, mis seal siis asjad üldse on. Vähemalt veebi kaudu, mis seal vallas siis on, kas seal üldse midagi juhtub või toimub. Ja kuna ikkagi eesti ühiskond internetiseerub järjest rohkem ja täna just seal Minu Eesti konverentsil öeldi välja, et see uus projekt, mis on, Ole kaasas, 100 000 uut internetikasutajat, kui see internetikasutajate arv on üle 80%, praegu on üle poole kõvasti, siit tekib see uus kvaliteet ja uued nõudmised, kuidas sa saad kaasa rääkida. Mina arvan küll, et see potentsiaal, mis uuel tehnoloogial demokraatia jaoks on, et see ei ole veel kasutusele võetud

Valimised on ees, järsku see roll muutub, suureneb, väheneb,

Kindlasti ta suureneb, me ju näeme praegu, et osa erakondi on oma kampaania veebi viinud, kindlasti tulevad kõigil oma klipid, meediaklipid enne EP valimisi, KOV valimiste eel, aga see on, kampaaniad internetis, nagu üks teema. Teine, see ei ole veel see internetidemokraatia potentsiaal, mis niimoodi avaldub, see on müügitöö nagu rohkem. Aga võimalus niisuguseks osaluseks, kus me tahame, et inimesed saaksid kaasa rääkida, et need kanalid, noh, neid järjest ju ikka avatakse, on osalusveeb, ministeeriumites on blogid, Energiablogi, mis noh, võimaldab asjaosalistel, huvilistel, spetsialistidel kaasa rääkida, arutada omavahel. Need on sellised positiivsed näited. Veelkord, et ega siis inimestel on oma eludega niipalju tegemist, et nad ei kola mööda erakondade veebilehti ega kohalikes omavalitsustes. Põhiline arusaam peab tekkima sellest, et veeb peab olema niivõrd interaktiivne ja organiseeritud selliselt, et inimene peab saama häire, kui toimub midagi, mis teda otseselt huvitab või puudutab. See tähendab seda, et kodanikud peavad olema vähemalt nii aktiivsed, et nad ütlevad, mis neid huvitab ja nad saavad seda lihtsalt teha, näiteks minnes osalusveebi ja registreerides ennast mingi asja huviliseks ja on juba nii, et tuleb neile sõnum, miks mitte ka mobiilile näiteks, kui toimub midagi sellist, millest nad on huvitatud.

Põhimõtteliselt on ju ka praegu võimalik RSSi tellida või

Aga kui paljudel omavalitsustel on näiteks RSS oma veebilehel olemas? Võib arvata, et linnad on rikkamad ja veebilehed on... no, RSS on kokku neljal linnal 33st.

Siis inimesel, kui neid võimalusi pole loodud, siis tal ei teki tunnet, et ta peab minema sinna vaatama

No ma ütlen, et inimesel ei ole oma elu kõrvalt aega, et kogu aeg otsida midagi, mis võiks neid puudutada. Nendel peab olema võimalus näidata, mis neid huvitab ja mis neid võib puudutada ja siis ta peab saama informatsiooni, kui midagi sellist toimub riigis, omavalitsuses, et kui naaber tahab esitada detailplaneeringut ja tahab ehitada pilvelõhkujat minu eramaja kõrvale, ma pean silmad ja kõrva lahti ajama siis. Et niisugune interaktiivsus, mida meil tegelikult kogu see tehnoloogia tegelikult võimaldab, et seda ei ole kasutusele võtnud praegu. Aga noh... ega seda ei saa korraga, ikka samm-sammult

Kuidas see majandusolukord erakondade strateegiat ja veebide kasutamist eelseisvatel kampaaniatel mõjutada võib?

Ma arvan, et soodustab. Sellepärast, et veebilahendused on siiski odavamad, kui terve sein suurt plakatit täis kleepida. See on üks asi ja kuna ka nähtavus veebis on paranenud, kuna kasutajaid on rohkem, siis kindlasti osa kampaaniast, ma ei tea, kas suurem osa, aga küllalt oluline osa kampaaniast hakkab toimuma ka internetis, ja seda oleks ka päris huvitav kvantitatiivselt mõõta, näiteks küsida erakondade käest, kui palju nad oma kampaaniakultustest eelmine kord kulutasid internetile

Aga ma saan neilt kohe küsida...

...ja kui suur osa kampaaniarahast seekord. Et hinnata lihtsalt, isegi kui nad ei ütle sente.

Noh, osakaalud,

Jah, osakaalud, et neli aastat tagasi, kas kulutasite internetikampaaniale, 20, 10 või 5% või ei kulutanud üldse. See tuli nüüd hea idee,

Ma lähen ju järgmiseks erakondi intervjuerima. Eks see keskkond ole ka muutnud kahe aastaga. Samas veebides, et veeb on siiski odavam kui suure näoga plakat linnas, samas mingi osalusvõimalus oleks veel odavam, ei ole üldse raske mingi blogi püsti panna. Blogi on võib olla halb näide ses mõttes, et mul tundub, see on siiski hästi ühepoolne. Aga näiteks mingi foorum teha, see on ju väga odav variant.

Odav jah, aga põhiline on, et kõik need asjad peavad olema käidavates kohtades. Kui see blogi, mõni kandidaat ilmselt teebki seda, aga kui inimesed ei tea seda, ei kõnni sealt ruumist nagu läbi, siis pole sellest kasu. Ilmselt põhiliselt kampaania tuleb meediaväljaannete veebilehekülgede kaudu. Seal inimesed nii kui nii käivad

Aga seal nad ei paku osalust, seal nad pakuvadki kingamängu

Nüüd see teine küsimus ongi, et kui paljud inimesed on selleks osaluseks valmis, ma muuseas arvan, et need valija kompassid, mis tulevad, need profileerijad, on päris huvitavad mänguasjad. Neid oli vist ka eelmisel valimistel juba mõnel meediaväljaandel. Kindlasti neid hakkavad valijad kasutama, et mõõta, kellele nad on sarnased. Ega see olegi nii halb viis, esiteks, et erakondade vahel mingisugused veelahkmed välja tuua ja teiseks ta paneb valija ju ka mõtlema, et mida ma siis tegelikult eelistan ja mida mina asjast arvan.

Eks ta ole kõvasti lihtsustatud, aga selles mõttes küll, et pannes kokku need küsimused ja maailmavaated ja siis see annab talle nagu mingi valikuvõimaluse, mis see erakond võiks olla, milline maailmavaade talle kõige rohkem sobib. Et Eestis võib olla need ei olegi nagu nii sellised .. võib olla erakond seostub mingi liidri või teemaga pigem kui maailmavaatega. Et võib olla see inimene, kes igapäevaselt ei mõtle sellele, ei tule selle peale, et ta maailmavaade on selline, sest ta ei taha ennast samastada mingi erakonnaga.

Priit Kallas, DreamGrow tegevjuht

Milline on esimene poliitiline veeb või kampaania veebis, mis sulle niimoodi kohe meelde tuleb?

No praegu on Savisaare õnnitluskaardid, mis ilmselgelt oli õnnestunud leid

See kusjuures tuleb kohe päris paljudel meelde, kuigi sellest on juba tükk aega möödas, aga see tuleb küll meelde

Ja noh järgmine on see sama, mis programmi kampaania neil oli, nüüd just aasta alguse poole oli veebis, et tule ütle oma sõna ja loosungeid koguti, et need on kõik minu meelest tehtud. No igal juhul mingi KE asi oli. Ma tean, mis seal tehti, seal sai siukseid loosungeid kirjutada KE poolt ja siukseid asju teha. Programm 2009 või? Jah, muidugi.

Kui ma näitan neid veebe, me ei jõua siin põhjalikult läbi vaadata, et kas see asi kuskil nurgas on olemas, vaataks selle pilguga, et kuidas sulle tundub, et hinnata, võtaks kolm kriteeriumit. Kasutajasõbralikkus, seda on võib olla raske esmapilgul hinnata, kujundus ja funktsionaalsus. Ma räägin seda tausta natuke, et miks see mind huvitab. 2005 vist, 2007 enam ei olnud, praegu vaatan ainult parlamendierakondi, siis vaatasin teisi ka. No tegelikult oli siis ka üks parlamendierakond, et näiteks Exploreris ja Mozillas oli nende veeb totaalselt erinev. Võtsid Mozillaga lahti, said mingeid Vaatasin ka muid erakondi, mis ei olnud väga popid, vene erakonnad, konstitutsiooniparteid, vasakparteid, siis olid kristlikud demokraadid, neil oligi selline, et kerisid ja kerisid alla. Mina ei ole IT inimene, ma oskan vaadata, kas see pilt on ilus, kas see mulle meeldib, ma näen, kas see on Mozillas ja Exploreris erinev. Aga neil oli selline eriti algelised html kastikesed, aasta oli 2005 ja e-valimised olid kohe-kohe tulemas. Ma eile lugesin kuskilt, et 40% ettevõtetest, kes kasutavad firmasiseselt internetti, ühendus on olemas, aga oma kodulehte ei ole. 40%, see on noh, ise nagu ei usu.

Aga võtame siis KE. Kui sa vaatad seda spetsialisti pilguga, kuidas sulle see veeb tundub

Okei, see on hästi mõistlik asi (vaatab veebi esilehte – EL).Ma ei hakka sisuliselt vaatama, mida see sisaldab, aga see karussell on täitsa hea. Savisaare blogi, see on mõistlik välja tuua. Liitu meilinglistiga on kõige olulisem, mis üldse veebis saab olla, hea et see siin on. Ma võin vajutada ja vaadata, kas see on mujal ka? No, ja ongi. Et see on väga mõistlik. Sest kui saame siit kodaniku meili kätte, saame talle iga kell saata teavet, et nüüd on vaja barrikaadidele ronida. See on hästi mõistlik. Nii, piirkonnad, blogid, EP, tundub mõistlik

Kas sellist tunnet ei teki, et, okei, see oleneb valijast ka, aga mõnel on aeglasem arvuti ja vanem inimene, ei saa üldse pihta, asjad liiguvad ja.

Siin on nagu see, miks mina ei saa kasutajatestides osaleda, et ma olen kasutanud arvutit 23 aastat ja see on absoluutselt irrelevantne, mida mina arvan, asjakasutamisest. Mingid kodanikud on üritanud näidata, et meil on väga keeruline. Et no proovi meie avalehelt leida midagi. Tegin üks-kaks klikki ja olin kohal, *point* oli selles, et ma olen näinud nii palju valesti tehtud asja, et ma tean, kuidas valesti tehakse. Aga üldiselt tuleb tunnistada, et see on täitsa hea leht. Täitsa kobe. Selle kiiruse kohta. Me võime siin kaevama hakata ja nii edasi

Aga see ei saa olla mu eesmärk omaette

Kuskil on mingi *view source* ka? No ei näita, mis iganes. Aga et tundub nagu täitsa asjalik asi. Ma ei hakka sisu hindama, kas siin on kõik olemas. Inimesed on piltidega, telefonid, kontaktid olemas, see on oluline ja vajalik, ja selles mõttes kõik väga hea.

Kui sa oleksid, nojah, sul on seda raske hinnata, aga kui sa oleks tavakülastaja, kuidas sa seda hindad, kas sa saad aru, kus sa seal lehel oled ja mis sinust oodatakse.

Ma arvan, et see on päris selge, midagi väga õudset ei ole. Ainuke küsimus see, et tegelikult siin peaks olema kõige olulisemad asjad välja toodud (viitab lehe keskele bänneritele, nn karussell – EL), kui see nii on, nende poolt, noh me ei tea ju, kui nad mingit läbu ei avalda, siis perfektne leht. Karussell rullib meil mingeid pakkumisi, me saame neid vaadata. Ma saan neid eraldi vaadata, mida ma parasjagu tahan, ja siis klikkida, mingi menüü on selge. Tegevused on siin, et ei ole nagu midagi kobiseda, täitsa kobe leht.

Tehniliste võimaluste poolest ka, et ei hakka midagi silma

Täitsa ok. Üks asi, mida ma nagu, ma olen maniakaalne inimene selles osas – fondi suurus. Selline asi, kui KE lugeja, prillid, mida. Mina väidan seda, et alla 12 fondi ei tohiks kasutada veebis, see ei ole hea mõte. Aga muidu on kõik väga okidoki.

Vaatame siis teisi veebe ka, siis saab võrrelda.

Ma mõtlen veel korra, et ma võib olla tõstaks selle liitu meilinglistiga veel suuremaks, ma ei usu, see ei ole võimalik, et see pole nende prioriteet, see oleks nagu, okei, *in your face anyway*, võib olla võiks natuke kärtsum olla. Ja üks asi, mis on, on see, et siit näe jookseb see pildist välja (näitab esilehel lingile – EL), et meilinglistid ja liitumise juures peaks olema kirjas, et miks. Liitu meie listiga sellepärast, et saad uudiseid, kutsume sind barrikaadile, anname relvaloa, whatever. Siin peaks olema ka seda, kui sa ütled inimesele, et tee midagi, siis ta kahekordistab seda, kui sa ütled, miks. Põhjendad ära.

Võtame siis RE.

Nii. Sama reklaam, mis eelmisel. Aga see on minu meelest jama, et kui ma siin nime peal vajutaks, siis ma ootan, et Raivo Järvi, siin pole mingit Raivo Järvit ju (esilehel on EP kandidaatide nimed, klikib sinna peale – EL). Siis ma pean siia vajutama, siit nime pealt võiks otse ära visata. Ja see on natuke porno, et see on tekst nagu. See võiks olla, graafiline osa võiks olla graafiline, siin võiks olla veebitekst, mitte pildid. See udusus on natuke halb. Mul ei ole RE vastu midagi, oma olemuselt on ta kõige minu moodi partei või erakond. Lihtsalt eelmine oli parem. Oravavõrk – selles mõttes, et mis see on?

See on nende siseveeb

Ma saan aru, aga oravavõrk, äkki see on, misasja? Sina vajutad ju okei, aga enamus ei vajuta. Selliseid asju, millest ei ole aru saada, mis see on, sisevõrk võiks selle nimi olla. Siis vajutad sinna peale, sinna nad võivad panna orava-või käbivõrk. Mida iganes, aga lingist peaks olema aru saada, mis see on. Aga kui nüüd vaadata siis, toptegevus neil, astu liikmeks, ütleme nii, et ma ei tea, kas ma siit kohe astuks, see on nende jaoks oluline ilmselt. Meilinglist võiks olla. Kõigepealt meilinglist ja siis liikmeks. Siis on siin uudised ja blogid, värske inf. See on nende prioritseerimise küsimus, et neil oli ka, Savisaare blogi oli esimene, aga neil olid oma kampaaniad rohkem välja toodud. Selles mõttes mulle jättis parema mulje see eelmine. Siis värsked uudised siin all, eks ole. Font on liiga väike, selles mõttes, et vaatan uudised ja kontakt, hakka mingis peenes kirjas juttu lugema, ma ei saa aru, mis siin on. Seda vaatame Huvitavat (selline link – EL), viidad, see on juba halb. Põhiiva on, et *don't make me think*. Nii kui hakkad mõtlema, uurima, siis on nad mind kaotanud. Vaatame, mis siin huvitavat on. (vahepeal kaob wifi ära – EL).

Kõik on hästi erinevalt lahendanud

See ei pruugi üldse vale olla ja see oleneb, kus su prioriteedid on, minu leian, et noh, astu liikmeks versus liitu uudiskirjaga. Teeme nii, et kohe ei abiellu, enne võiks paar deiti ka olla. Aga näiteks uudiskirjaga liitumise võimalust seal üldse ei olnud nähagi. Nii, astu erakonda, väljad ära täita, see on hea, et tegevus on kohe samal lehel. Selliseid tekstiplokke väga ei tahaks lugeda. Võiks olla mingi vahepealkiri. Mul siin tundub ka jälle, et fondi suurus võiks olla tõrts suurem. Mis siin huvitavat on siis – maasikad? Minu arust sellistel lehtedel peaks olema boom-boom-boom, suured nupud või midagi taolist. Aastast 1994 on Reformierakond mänginud olulist rolli (loeb veebist – EL) – kus see huvitav osa on, ei viitsi lugeda nii kaua. Mingidki asjad, kas sa tead, et 3700 liiget või kas sa tead, et oleme 10 000 päeva vanad, *whatever*,

Sealt ootaks ikka mingit kommi

Depends, muidugi, mis kellegi jaoks huvitav on. Aga sellegipoolest. Võiks midagi head olla. Liitumist toetades. Huvitav, kas nad üldse ei pakugi mingit uudiskirja. Astu liikmeks, toeta, see on päris uskumatu, ma peaks ütlema, et.. Obama trikk oli ju selles, et kogus endale 13 miljonilise armee selja taha. Ja lihtsalt saatis, nii, nüüd on vaja seda ja seda levitada.

Ma teen erakondade veebide kohta kvandi ka, et selles mõttes ongi mingi peen Euroopa tabel, vaatad konkreetset ühte asja, erakonna leht, kas seal on olemas info valimiste kohta, kuupäevad, jaoskonnad, kas on või ei ole. Ma ei mäleta, kas seal uudiskiri oli, saan pärast vaadata.

No näed, siin nagu, siin ei ole, KE lehel oli kohe, et eurovalimiste suur nupp. Siin nagu seda ei ole. Tegelikult, kui nüüd päris aus olla, kui vaatame seda, siis ainuke asi, mis midagi räägib, on see.

Tegelikult sa võid korra klikata, järsku saab sealt eraldi veebi. Või siis mitte.

[Miks see peab olema mingi httpsi peal, tekib küsimus.](#) Iga vanamutt, kes seda näeb, saab infarkti ja paneb kinni selle *browseri*. Täiesti kasutu, tatatata, juba läks igavaks... suured kirjad, üks lause, mis värk on, id kaart, mis asi see on, e-hääleta tasuta. Okei, tekst on suur, see on hea.

Mis neil võib olla, nii RE kui teistel ka, et neil on pealehekülj ja võib olla neil kampaanialeht on hoopis muu.

Sellegi poolest, neil on paari aasta kõige olulisem sündmus toimumas ja

Seda küll, aga võib olla alles tulevad. EP pole nii olulised, võib olla alles teevad spets veebi.

Kui vaatame ikka erakonna seisukohalt, siis mis asi neile see aasta olulisem on kui valimised?

KOVi valimised

Seda küll, aga nad on ju omavahel, üks on teise järg. Aga siin ei ole sellest midagi. Brüsseli jutt on, aga mis mõttes, ei taha (klikib banneril Saada ennast Euroopasse – EL). Ikka ei taha, okei, see oli andekas, see on nüüd reklaaminali, mitte veebi (Banneril on valikud „tahan“ ja „ei taha“. Ei taha klõpsates tuleb hoopis väiksemas kirjas „ikka ei taha?“ – EL). See oli noh vaimukas, ütleme nii. Vaatame järgmist või? Igav on see, võrreldes KEga.

(Vaatame IRLi veebi – EL). [See ei ole igav, sellest ma muide kirjutasin oma blogis.](#) Kui mina oma arvutis selle käima panen, läheb mul protsessor lakke. Ja kuna mul on nii kui nii miljonid *tabid* lahti igal pool, siis mul masin ei pea vastu ja siis ma rohkem ei külasta seda lehte. Kui sa otsid, siis, ma korra vaatan siit (otsime veebist blogi posti <http://www.dreamgrow.ee/1823-kuidas-arvuti-aeglaseks-saada/> – EL).

Siin on selline jutt ja protsessor noh,

Kusjuures Flashiga on veel see, et enamik inimesi ei saa Flashi üldse vaadata.

See oli nagu probleem, et see on jälle mingi disaineri jõudemonstratsioon, et oo vaata, kui *cool*, me laseme pildid ringi käima. Mis seal taga on, kui ma seda tahan kätte saada, Karoli Hinriks, näed, ei saa. Mööda läks. See on see, kus, et ma olen kõva flashimees. Oo, saime kätte. Väga lahe. [No ühesõnaga, see ei ole kasutatav, see võib olla cool/ ja mida iganes.](#) Üks põhjus, miks asju nii tehakse, on see, et kui midagi öelda ei ole, siis üritatakse seda peita sellega, et teeme midagi tehnilist. Aga noh, hiljuti sõrba firmast küsisin, et kui teil midagi öelda ei ole ja arvate, et maksate flashimehele kümme tonni ja siis on teil veeb *cool*? Aga äkki tuleb mingi teine vend ja maksab flashimehele 10 500 ja siis tal on poole *cool*im veeb kui neil. Et see on absurd. [Siin võiks, see on muidugi positiivne, erinevalt REst, et kui ma pildile vajutan, siis ma satun selle inimese lehele.](#) Aga okei, vaatame ülejäänud tükke. [Midagi siin võiks olla, aga minu meelest see lahendus ei ole hea.](#) Tehniliselt tõmbab pooled masinad kooma, ma ei saa kohe seda pilti kätte, mida ma tahan. Vaata tööplaani, misasja, üldiselt igast lingist peaks aru saama, kui me tõstame ta kontekstist välja, võiks aru saada, mis seal taga on. Siin on ruumi küll, et see välja öelda.

See on neil selline sõnamäng

Ma saan aru, et see on sõnamäng, aga kasutatavusele ei ole see hea. [Valimised, tööplaani, selles suhtes ma ei saa siiaani aru, mis see tööplaani on.](#) Ma ei viitsi süveneda, ma olen ise IRLi liige, tegelikult ma olen väga apoliitiline, tegelikult olin Res Publicas enne erakonnastumist üldse. Sattusin erakonda ja siis ma sattusin IRLi. Aga ma tõesti ei tea, ma pole seda lehte isegi külastanud, mis asi on IRLi tööplaani, mul pole õrna aimugi.

Siin on mingid piirkonnad, mis tähendab minu piirkonnad. Mis siis saab, kui ma oma piirkonna valin. *What about me*, miks see mulle peaks korda minema? Juba esimese lausega ta kaotas mu ära. Okei, osakonnad. Tallinna linn, eraldi... vaatame, parampampam, 3000 liiget, koosneb kaheksast ... *why should i care*. Kui sa oled Tallinnas, siis a, b, c. Sinu valimispunktid on siin. Siin on need küll välja toodud, aga eks iga asja taga peaks olema, esimesed paar lauset peaks ära ütlema.

Siit ei tule välja, et see ei ole sellele, kes ei ole liige ja sellele, kes on liige, sellele pole ka piisav

[Ta ei ole nagu kellelegi. Võtame algusesse tagasi korra. Artiklid, ajaveebid. Siin jälle, mulle meeldivad suured fondid, ei ole midagi teha.](#) Üks asi, et meeldivad, üks asi, miks disainerid vihkavad suuri fonte, on see, et suured fondid murduvad hästi sakiliselt ja jääb kole ja see on see põhjus, miks disainerid seda teevad. Ja siis kuidas see vastu võetakse, on see, et antakse kujundus ette, kirjutatakse *lorem ipsum*, keegi ei loe seda. Aga kui nad peaks lugema läbi selle, siis *come on, make the font bigger*. [Need tabid siin on päris mõistlikult kasutatud, tuleb öelda. Samas ma tean, mis on ajaveebid. Pildid, klipid. Mõnedele võivad ajaveebid natuke arusaamatuks jääda, siis ta ei klikki, siis ta klikib mujal.](#)

Saabuvad sündmused, see on mõistlik ja hea koha peal, on näha, mis värk on. Uudised, minu meelest sisult peaks need olema siin ühes *tabide* grupis. Siin on samasugune *tab*. Trükised, ajakiri, ajaleht, see on nagu mõistlik.

Ütleme nii, et kui meil on kolm tükki vaadatud, siis see on keskel. RE esmapilgul oli kõige kehvem ja KE kõige parem. Siin me oleme rohkem kaevanud, see on keskel, pigem KE poole kui RE poole. Aga kas nad meid oma sõbraks tahavad saada või et me nendega liituks? Liitu erakonnaga, okei, aga et ma saaks nende uudiseid? Kui ma tahaks niisama nende spämmi saada, siis mul seda võimalust kahjuks ei ole. Kas või kui ma olen ajakirjanik, siis ma võiks ju liituda sellega. Siin võiks olla, et mis meil siin on, kontakti all võiks olla... aa, tagasiside. Kontakti all võiks olla üldse kõik sellised asjad, kõik teised blogid, sargid-värgid, kõik meedia *stuff*, kui keegi tahab teada, siis siin on olemas.

Vaatame korra, meedia on eraldi ka

Ma arvan, et see on see, et meedia kirjutab neist. Uudised, artiklid, vaatame siis kontaktide all. Tagasiside kompaktelt ühel lehel, neil on isegi rohkem infot, see võib pikem ka olla, *scroll ei ole probleem*, pigem olgu ühel lehel kogu info, kui ma pean, et mis sektsiooni see siis kuulub. . Nii palju siis sellest.

Võtame järgmiseks hoopis siis sellise veebi (avan ERLi veebi – EL)

Kujunduslikult täitsa kobe. Sellega me oleme seotud, me tegime neile selle, nad on selle kuskile ära kaotanud, aga platvormi blogi oli meie tehtud

Kas nende või neil on noorte oma ka

Ei-ei, mitte noorte, see oli, oota ma vaatan, see on meie tehtud (näitab veebi – EL). Sisuliselt on see blogi, kus idee oli selles, et blogi vormis arendavad nad oma platvormi, aga seda nad ei teinud. Panime blogi püsti, kõik värgid tegime ära, aga nad panid sinna ka mingid teesid üles, aga sinna see jäi. Kui me nüüd tagasi läheme, sinna nende päris veebi, siis mis seal salata, see kujundus on kräpp, ma olen ise natuke aega kunstikoolis käinud. Mis asi see on, kui meil on siin hunnik tühja maad, siis miks meil on veel see osa? *What the hell is that?*

See, kus keskendad oma pilgu, on tühi tegelikult

Siis on mingi tühjus, mingi otsi, Euroopa valimised, ühesõnaga *layout* natuke masendav natuke minu arust. Siin nagu hakkab natuke *contenti* tekkima, vaatame, kas me veel leiame siit midagi. No siin on nagu natuke täidetud, oleme ikka samal lehel, jah. Siin on nagu enam-vähem täidetud, aga sellega võiks ju arvestada, et sul tekib siia see asi. See ei ole muidugi nende süü, see on nende disaineri süü, aga noh, nende asi oleks ikkagi vaadata. Kohati on see, et nad ei oska sellega arvestada, ja neid küsimusi küsida ja siis disainer teeb, mis ta teeb ja *that's it*.

See kahe poole mingi kesktee leidmine, sest kui tellid, ei oska võib olla küsida ja disainerina see ...

Meie läheneme asjadele sedapidi (joonistab paberile – EL), et on eesmärk, on siis see, inimene, kes tuleb siia lehele, mis ta tegema peab. Näiteks KE lehel või kus iganes, võiks olla liitu uudiskirjaga. Kui me teame, et see on meie äri eesmärk sisuliselt, meil võib olla ka, et kommenteeri, a, b, c, võib olla ka liitu erakonnaga, aga reaalne eesmärk, mis ei ole klikkide arv või midagi, vaid inimene teeb mingi tegevuse. Siis on persona – kes need inimesed on, kes on valmis seda asia tegema.

Nagu sihtgrupp?

Sisuliselt küll jah. Siis on *copy*, tegelikult sõnum, ütleme, et mida me peame talle ütleva, et ta seda teeks. Siis edasi on siuke asi, mida meie nimetame *wireframe* ideks. Need on sisuliselt pliatsikavandid, et siin on uudised, siin on blog, siis on, ma ei tea, ütleme Anto pilt, siin on väiksemad tükid on sellised. Mingi küllaltki selline, detailsem kui see, aga ilma kujunduseta prioriteetide kavand

Nagu esialgne plaan

Jah, täpselt, sketš. Ükskõik, *wireframe*, ja miks see oluline, et sõnum koos copyga on enne valmis, siis me teame, mida kuhugi paneme, mis on oluline, mis vähemoluline, ja siis tuleb kujundus. Sisuliselt kujundaja võtab selle kätte ja hakkab värvima. Siia teeme ümmargused nurgad, siia mõne laheda efekti ja nii edasi. Siis saab kujundus valmis, siis kui kujundus on valmis, siis tuleb progemine. Siis progeja võtab selle asja ja paneb masina tööle ja siis testimine ja *live*. Ma võin selle peaaegu mürki võtta, selle peale, et selle protsessi järgi tehakse Eestis üks leht tuhandest. Isegi meie ei tee seda niimoodi. Tavaliselt, kõige klassikalisem, asi, kuidas pihta hakkab, on see, siit läheb pihta. Kui kujundus on valmis, siis on tühi leht, mida me siis näeme umbes siin, selline asi, kus meil midagi peal

pole, tühi leht, siis hakatakse mõtlema, et me peaks midagi kirjutama siia. Aga mida me kirjutame, siis imetakse midagi välja. Aga see osa ja see osa, need jäävad täiesti välja

Paneme selle ja selle, mis ära mahub

Ja see osa jääb ka reeglina ära, sest kellel siis ikka aega testida on.

Või siis on kujundus ja proge koos, et paneme kähku midagi välja ära

Ma käisin ka mingis riigiasutuses, mingis ministeeriumis ja küsisin, nende käest, miks teil veeb on.

Ei no ...

Ei no, miks teil on, mõni põhjus, üks põhjus

Ei no see on nii naljakas küsimus.

Kui peab olema, siis me saame teha ju mingi *template'i*, veebi eesmärk on ikka lõppkokkuvõttes vajaduste rahuldamine (vaatame sotsiaalministeeriumi veebi – EL).

Ma olen teinud ettevõtetega neid asju ja Inimesed tulevad kokku ja arutavad, et milline meie tarbija ikka on ja kellega me räägime. Aga et, teeme intervjuu, kutsume inimesed siia ja küsime, mida nad tahavad. Ei teaaa, kas te saate aru, et nii kaua, kui te ise mõtlete, siis ei ole te kliendikesksed, kui te küsite kliendilt, siis olete kliendikesksed. Fimale x (nimetab ettevõtte nime – EL) me tegime nii, et käisime nende suurliendid läbi ja suurliendilt küsisime otse, et mida teete ja selle tavakasutaja info saime ikka läbi vahendaja. No *close*, aga nii lähedale nagu me saime. Tegelikult fookusgrupi moodi asjad peaksid olema.

Otsin vahepeal järgmise veebi, see ei ole mul peas (Erakond Eestimaa Rohelised, EER – EL).

Okei,

Nad on oma veebi muutnud, neil oli paar nädalat tagasi teistsugune veeb.

Okei. Siin on kohe puudu, okei, vali Euroopale roheline tee. (kandidaatide pildid veebis – EL) Jälle see probleem, et kui ta rulliks niimoodi, et see tuleks siit asemele, siis las olla. Aga siin on jälle, mingi kogus, mitu inimest siin on, esimene küsimus. Me saame ära lugeda, üks, kaks, ma ei jõua lugedagi. Kui ma tahan mingit konkreetset inimest kätte saada, see on minu arust vale lähenemine. Aga no siin on vali Euroopale roheline tee. Nüüd saime aru, et mida ta tahab, et me teeme, nüüd võiks vastata sellele küsimusele, et miks, umbes sama suurelt. See käib kõikide kohta, kui ma mõnes kohas mõnda asja ei rõhuta, siis see ei tähenda, et neil see tehtud on. *Pakuvad lahendusi, mis on tulevikku suunatud* (loeb veebist – EL) vot seesama asi, see teine lause siin, või tegelikult see kordab. See teine lause võiks siin suuremalt olla. See põhjendus, tule vali, aga okei, aa miks, sellepärast, miks mitte, mõistlik mõte. Okei, kandidaadid, programm, rohelised, kontakt, need tunduvad nagu olulised tegevused, mõistlikult välja toodud. Peamised seisukohad, no kui nad tahavad öelda paari lausega, palju on paari lausega? Okei, see on väga hea, et sa ühe välja tood, ma ei kujuta ette, kui kasutatav see on, et ühe välja toob, mitte ei lae lehte, see on positiivne.

Üsna uus, ma arvan, et see ongi kampaaniaveeb

See on päris kobe. See, et neil on natuke kehvasti siin nende uudistega. Normaljokk noh, täitsa asjalik leht. Jälle noh, kedagi nad endaga liituma ei kutsu, e-maili ei paku. Selles mõttes on see täitsa huvitav, et peale KE pole keegi seda teinud. Ilmselt KEI on keegi, kes saab aru. Seesama kaardikampaania ja asjad.

Põhimõtteliselt võib öelda, et siin kõik on olemas, kõik on selgelt näha, tekst on korralikus mõodus, kõige vähema sisuga ka neist, mida vaadanud oleme. Mida vähem sisu, seda lihtsam on seda ära laotada. Esmapilgul tundub, et mõnikord ongi see, et kui on liiga palju, siis läheb läbuks kätte

Noh, siis kui kujutad ette, et anname inimestele palju infot, siis on kõik olemas, et siis on äge, see on samamoodi

No mina, mul on nagu see, mida ma olen oma klientidele öelnud, et pange kõik, mis vähegi pähe tuleb, veebi, aga *point* on selles, et pole liiga palju infot, vaid valesti üles ehitatud struktuur. ERLi algus oli umbes selline.

See oli siis, kui siia vajutada? (Vaatame kandidaate – EL) Siin on ka, kõik ühel lehel, nagu seal REI, et tegelikult võiks, kui neil muidugi ei ole rohkem kirjutatud, kui see, kui see on kogu info, mida nad oma kandidaatidest teavad, siis see on mõistlik tegelikult, noh, pole mõtet sellise info pärast eraldi lehte laadida. Vaata lisaks.

Vaata seal võib olla see loogika, et sa ei peagi seda hindama, aga nimekirjad on kinnised. Et kui see nimekiri sulle ette tuleb, et võib olla sa tahad hääletada Aleksei poolt, aga nimekiri tuleb ette sellises järjekorras, sest tegelikult on ikka Marek esimene, kes läheb põhimõtteliselt. Ma saan aru, mida sa mõtled, aga noh, tegelikult ma praegu arvustan mingi isiklikust vaatenurgast Jaa, loomulikult.

Tegelikult me peaks võtma nende valijad selle lehe puhul, IRLi valijad IRLi lehe puhul, siis, ühesõnaga saad aru, iga grupp eraldi, KE valija persona on kindlasti teistsugune kui RE valija persona ja see info, nende lehed ei saagi ühesugused olla, ühel ja teisel efektiivne leht on erinev.

Ei peagi olema

Aga noh, ma ütlen, et samas võib kihla vedada, et keegi neist ei ole tegelikult seda persona tööd ära teinud.

Ma võtan vahepeal järgmise lehe (võtan lahti SDE lehe – EL),

Jaa. Okei, nendele ma käisin sotsiaalsest meediast rääkimas. ERLile ka tegelikult. Aga et ... siin oli.. (lehe päisesse ilmuvad SDE ministrid, kuid need on vaid fotod, mitte lingid – EL) ajas ilgelt närvi see, et aargh, siukest asja ei tohi teha. Tahaks klikkida aga ei saa. Muidu on minu meelest päris suur ja selge. Mulle meeldivad suured fondid, nagu ma ütlesin, selles suhtes päris kobe. See osa iseenesest on ka kobe, aga see-eest sa ei saa siit edasi. Veeb on lingid, veeb on ... et ses mõttes on natuke kala. Otsing, valimisnimekiri, programm, meedia, üritused, ajakirjanikule... Selle oleks võinud küll eraldi kastikesse kirjutada, see ei olnud hea mõte (ajakirjanike rubriigi all on vaid nimed ja kontaktid ning palju tühja ruumi – EL). Toeta küll, see, et neid võimalusi on, on jube lahe, aga miks ma neid toetama peaksin. See miks küsimus. Mida mina saan ja miks ma mida tegema peaksin? See peab igal pool olema, iga lehe, iga firma iga lehe kohta. Kõikide lehtede point on see, et mina, Priit, olen praegu siin, miks ma siin olen, mida te mulle pakute, öelge see mulle kohe ära, või ma ei viitsi sellega tegeleda. Kuna me oleme sellega harjunud, enamik lehti ei ole sellised, siis me rullime selle asja läbi, aga tegelikult kui sa tahad kasu saada, siis pead selle ette ära tegema.

Kontaktid, värgis-särgid, see tundub nagu päris mõistlik. Et selge. KE; IRL, ma paneks selle siia vahele. Et KE, SDE ja IRL. Rohelised on teistest niivõrd erinev või väiksem, ta on nagu teises dimensioonis. Kuigi, ta oli väga arusaadav. Aga ta on, need on nagu suured veebid, neil on nagu väike. Eriklass peab olema. Ma ei kujuta ette, kui vajalik Intraneti login on, tuhanded inimesed kogu aeg logivad, et kas ta peab siin olema. Aga no mis siis ikka. Jälle keegi meid uudiskirjaga liituma ei kutsu. Kusjuures nad ise kiitlesid väga, et neil on kõva uudiskiri.

Aga ma hakkam praegu mõtlema, et uudiskiri kindlasti paljudel on olemas, aga siseringile, mitte nagu välja

Aga sa saad siis segmenteerida. Üldisel tundub nagu täitsa mõistlik. Tekst on suur ja arusaadav, pealkirjad on mõistetavad, tundub nagu okidoki.

Ma mõtlen, kas said kõik, KE, RE, IRL,

Paneme järjekorras. KE, SDE, siis IRL, ERL, siis tuli rohelised, ses mõttes, see ei tähenda, et viimane. Ja RE. Rohelised tegelikult on teises tulbas. Kasutatavus oli veebil täitsa korras, ainuke asi oli see, et need nagu lähevad, kui sul õunad, apelsinid ja need on kartulid.

Et see ei ole nagu võrreldav?

Mulle tundub, et ta on nagu väike. Aga mis meil veel on?

Ei olegi. Aga nüüd küsiks nagu valimiste ja osaluse kohta, ma enne rääkisin ka sellest. Mis veebis teha saab, et kodanik olla. Saab digiallkirju anda, pangas käia, maksuametis. Kaasamise teema. Kuidas ja kas see on veebe mõjutanud?

Me praegu just käisime läbi ja vaatasime, et ei ole. Ütleme, üksikud poliitikud teevad blogid, aga see pole ühendatud nende põhiolomusega. Neil on nagu, nad ei, samamoodi, mitte keegi ei kogu endale fänne, ei tee uudiskirja, ei paku rss-i jälgimiseks. Kõik sellised asjad. Tuleb tunnistada, et kui mina olen poliitikutele öelnud, et kodanikud, nüüd peate veebis rääkima hakkama, inimestega. Ma olen erakordselt, kuidas ma ütlen, skeptiline, selles suhtes, mida nad teevad ja sarkasm on ka. Et see on meie rahvas, värk, särk, aga rääkige siis rahvaga. Ei, aga me teeme poliitikat, miks me rahvaga peaksime rääkima?

Aga kas sulle ei tundu, et blogid on väga ühepoolsed

Aga see kommenteerimise võimalus. Meie Dreamgrow blogis on natuke üle 100 postituse ja ligi 300 kommentaari. Sevenline'i blogis on 560 postitust ja üle 1000 kommentaari.

See tähendab seda, et keegi käib seda blogi lugemas, aga valijana, ma pigem, see on muidugi erinev, aga ma loeks midagi muud või kasutaks mingit muud võimalust kui blogi. Blogisid on muidugi ka erinevaid

Ma räägin sulle, minu kahte internetiturundusblogi loevad kokku, mitte ainult minu, seal Dreamgrow omas kirjutavad teised ka, seda loeb suurusjärgus 300 inimest, see on meie sihtgrupp. Igal poliitikul on sihtgrupp, nendega tuleb rääkida. Ma ei hakka tädi Maalile blogi pidama, ma pean blogi oma fännidele. Ja kui ma nendele fännidele pai teen blogis, siis on nad mu fännid rohkem ja toovad mulle liitujaid ja sõpru jne. Ja räägivad võib olla mõnele oma sõbrale ka augu pähe.

Blogi ei ole massimeedia kanal, see on, okei, kui me globaalselt vaatame, on blogisid, mida loevad tuhande ja sajad tuhande inimesed. Eestis võiks olla, noh, ilmselt on Savisaarel fänne piisavalt, et võiks olla tuhandeid lugejaid. Ilmselt on veel, ma kujutan ette, Strandbergil võiks olla palju, ta on selline *outsider* ja erakordne, erinev inimene. Aga igal poliitikul on fännid. Igal viimisel kui ühel ja nende pead tulebki paitada. Ja nende ümber, see on see tuumik või koor, ja selle ümber käivad blogi lugemas ka huvilised, juhulikud, võib olla kommenteerivad paar korda, aga blogi pidamine on sinu asi. Näiteks mul on, üks Dreamgrow omanik ja eelkäija on Sevenline, internetiturundusfirma. Mina hakkasin 2005. seal blogi pidama selle eesmärgiga, et ma kirjutan iga päev ühe internetiturunduse teemalise postituse, iga tööpäev. Kui ma seda kirjutan, siis mul on selge vastus sellele küsimusele, miks turundaja sellest kasu saab. 28.11.2005 hakkasin seda tegema, siis mingi kaks aastat tegin, siis mul tulid suured projektid, siis tõmbasin igapäevasele joone vahele. Nüüd, kus ma olen Dreamgrow'sse üle tulnud, siis sisuliselt Sevenline on Dreamgrow holding firma, noh aeg-ajalt postitame sinna ka midagi, aga põhijutt käib täna Dreamgrow's. Aga kokkuvõttes on seal täna 560 postitust, millest igaüks, okei, seal on mõned kohad, kus on öeldud, et olen puhkusel või haige või mida iganes. Ja mõni postitus on seal, näiteks Eurovisiooni, näiteks kui see Lordi võitis, sõbraga jõime tema juures ja *online*'i blogisime tulemusi. 10-15% on sellist läbu ja nalja. Aga peamine iva on selles, et kui sa blogi kirjutad, siis sa tead, kellele sa kirjutad ja kui sa kirjutad siis seda konkreetset postitust, siis sa kirjutad seda sellele inimesele, et tal oleks tuju hea. Ja kui sa seda, poliitik ma saan aru, et ta tahab raha tasku ajada ja tal ei ole aega muuga tegeleda. Aga küsimus on selles, et see on see, mida poliitik tegelikult tegema peaks.

See on see ka tegelikult näiteks, et sa kirjutad näiteks iga päev. Poliitik kindlasti ei kirjuta. Et kui sul on projektiblogi, siis see ei tööta.

Aga miks ei tööta? Aa, selles mõttes projekti, et paned korraks üles? Jaa, seda tuleb pidevalt harida ja kui me räägime taktist, et tunduks elus olema, siis ma arvan, et kaks korda nädalas, siis nagu on okei. Ja kui mingi poliitik ütleb, et tema ei ole võimeline genereerima kaks korda nädalas kolmsada sõna, siis, noh, see on umbes kaks kolmandikku lehekülge ja kui seitsme päeva jooksul sa ei ole võimeline rääkima oma valijaga kuussada sõna, siis no, *tough luck*.

Mõnel on see mure, kes kirjutavad, et nad ei ole seda vormi suutnud üle võtta. Sul ei ole mõtet panna blogisse kolm A4 teksti.

See on iseküsimus, aga blogis on see, et sa võid kirjutada, näiteks, kuidas sa midagi kirjutad. Et ma hakkasin praegu kokku panema projekti, näiteks seaduseelnõu. Praegu tegelen seaduseelnõuga, siin oli siuke asi sees ja siuke. Need võivad olla nii pikad. Ja vaatad kommentaare, valijad ütlevad sulle, mis nad mõtlevad. Siis sa saad selle asja valmis, teed pdfi, ja kirjutad, et nüüd on mul see esimene draft valmis, siin on pdf, lugege läbi, kui tahate. Kui ei taha, siis vabandusi leiab alati. Selles mõttes enamusi inimesi jätab asjad pooleli enne, kui nad alustavad. Mis teha. Poliitikute seas on ilmselt rohkem alustajaid, kui keskmiste inimeste seas, muidu nad ei oleks poliitikud, aga enamused on ju laisad. See on kõikide inimestega nii. Et see, mida nad ütlevad, et me ei saa või ei oska. *Come on, meil on tasuta konsultatsiooniteenus, tule ja küsi.*

Ma saan aru, et kui ma küsiks, et kas veeb ideaalis peaks jõudma selleni, et oleks osalus, siis ma saan aru, et su vastus oleks jaa.

Jaa, mina näen seda, et üldiselt, üha rohkem veebielu kandub sellistesse kohtadesse nagu Facebook ja Orkut. Pigem Facebook, eks ole, suuremate võimalustega, Orkut on rohkem eraelu, aga Facebookis sa saad teha mida iganes, no globaalne nägemus on selline, et Facebooki tüüpi sotsiaalsed võrgustikud asendavad tele. See, kui ma Hispaania seepi vaatan täna, siis ma olen Facebookis ja vaatan, mis sõbrad teevad. Suhtlen nendega ja need brändid, kes suudavad vähekenegi autentselt suhelda, see on nende uus brändingu vahend, kui vanasti tehti telega

[brändingut, siis täna tehakse, tõenäoliselt lähevad sotsiaalsesse keskkonda. Vot. Ja blogid on lihtsalt üks, sotsiaalne keskkond see, mis seob kõik kokku, et mul on seal, igaühel on oma saar. Kas blogi või twitter või what ever või flicker või see muusika asi. Lastfm. Sul on mingid siuksed ... igaühel midagi on. Nii palju, kui sa välja näitad või kui avatud sa olla tahad, aga sellised inimesed nagu poliitikud, kes tahavad sellest tulu lõigata, peavad küllaltki avatud olema. Sellist asja, et me ei ütle või hoiame salajas, see on nagu jama](#)

Aga mis seda osalust siis takistab, mis on põhjused, ei taheta, ei ole harjunud

Sa mõtled, mis pidi siis? Et miks poliitikud ei tee seda?

Jah, miks ei tee

Number üks on see, et ei teata ja ei osata. Teine on see, et ei saa aru. Minul on mingi visioon, milline on maailm viie aasta pärast. Nendel ei ole, nende nägemus on print, raadio, tele. Ja internet? Selles mõttes, taandub ikka teadmiste puudumise peale. Nad ei saa aru, kuidas asi töötab. [Mul üks klient oli, rääkisin sotsiaalsest võrgust ja lõpuks ta võttis sotsiaalse võrgustiku platvormi, sellise sotsiaalse võrgu platvormi, kõikide sõprade värkidega, rääkisin talle sellest, ja tüüp lihtsalt võttis ja tegi, oma corporate veebi saatis kukele, mille eest ta maksis sada tuhat. No üheksakümmend, mitte meile kahjuks. Viskas selle minema ja pani üles sotsiaalse võrgustiku, kus inimesed saavad rääkida, pani üles pildid oma toodetest, oma valdkonnast, esimese kuuga teenis rohkem kui ei kunagi varem. See on nagu, kui sa vaatad meie viimast postitust, seal on seesama, eksperimenteeri. See on see iva. Mine tee midagi ära ja vaata, mis juhtub. Kirjuta üles, mis läks hästi ja halvasti ja tee uuesti. Seal on nagu, Marvet ütles, et kui sa tahad ujuma õppida, siis sa pead vette minema. See katsetamine ja ühesõnaga ... tegelikult poliitikute kõige suurem hirm, ma arvan, kõige suurem takistus, on see, et naeruväärseks muuta ennast. Mis siis kui ma teen ja siis nad teevad, ütlevad, vaatavad. Kuigi nad on väga paksu nahaga, siis neile on tegelikult see arvamus ilgelt oluline. Üks asi on see, et s**** neist reitingutest, neil on savi neist, välja arvatud siis valimisperioodil, aga puhas selline inimlik, naerualuseks jäämine, see on see, mida nad kardavad kõvasti rohkem, kui massi arvamust ja kui sa tuled sellises kohas välja, oma nimega, üksi, sul ei ole seda parteid vahel. Karoli Hindriks on selles mõttes hea näide. Muidugi ta pole poliitik. Tema on siis üksikkandidaat, IRLi nime all. Ta teeb asju õigesti, sellepärast, et ta ei tea mitte midagi, kuidas käib, lihtsalt proovib ja katsetab ja vaatab, mis värk on. Nii tulebki.](#)

Aga inimesed ise ka ei kipu eriti neid võimalusi kasutama

Eks meil inimesed jagunevadki eelkäijateks ja sabassõrkijateks

Ma mõtlen kasutaja poole pealt ka

Meil on sellised asjad, et liitu rss-feediga ja mingid sellised asjad, siin on mingi 200 lugejat meil. Kui me vaatame, ma tänaseid kommentaare sellele postitusele ei ole vaadanudki. Nii. Seda polegi kommenteeritud. Eile ma siis kirjutasin e-turunduse ühingust midagi, sest mingid tüübid ütlevad, et on ilgelt vaja e-turunduse ühingu ja siis ma ütlesin, mis ma siis arvan sellest. Sellel on nüüd siis 14 kommentaari. Selles blogis top-kommentaari arv on suurusjärgus 25. Aga meil on jõhker nišš selles mõttes, ma vaatasin seda, kui palju on meie blogil rss-i lugejaid ja palju on teistel internetiturundajatel rss-i lugejaid ja see number paistab olevat kõigil napilt kahesaja all. Seega, kui sul on 200 internetiturunduse teemal lugejat, siis sul on tõenäoliselt kõik käes. Et noh, kes meil siin on, Taavi on anonüüm, mina olen mina,

Et sa tead neid lugejaid?

Jaa, loomulikult, (toetleb nimesid – EL), siin toimub reaalne vestlus ja selle algatamine, kui ma tahan saada kommentaaridega posti, siis ma kirjutan selle, pole küsimust, et ei saaks. Mõnes mõttes on see natuke nagu Delfi debiilik, noh, nimetatakse Delfi pealkirju. Kui sa kirjutad ikka selle Delfi debiiliku pealkirja, siis tuleb..

Aga sa arvestad sellega ses mõttes

Vastandlikku või vastuokslit juttu ajad, siis kõik hakkavad kohe kobisema. Meil ei ole absoluutselt mitte mingisugust reeglit, mis me blogisse kirjutame. Ainuke asi, me üldiselt kirjutame oma valdkonnast, turundusest siis. Üks nalja asi oli meil ka, paar pilti, mul ei olnud kuskile postitada (vaatame naljapostitusi blogis – EL).

Samas see on nagu eraldatud

(Vaatame postitusi – EL). kus maal me oleme?

Mis nõu sa erakondadele üldiselt annaks?

Minu meelest võiks nad minna rahva sekka digitaalselt, teha neid asju, blogisid ja nii edasi. See põhiargument, et neil ei ole aega, kui neil ei ole aega oma valijatega suhelda, siis no ... mul ei ole nagu midagi kommenteerida. Ja see maht, mis me räägime, üks A4 nädala kohta umbes, samas kajastada ka oma tööd, seal eelnõusid välja panna ja mida iganes. Kui nad käivad tööl nagu 9-18ni, teevad tunniajase lõuna, 40 tundi nädalas, sellest peaks nagu kaks tundi kulutama. Tund aega postituste peale ja pool tundi teiste blogide peale ja pool tundi oma kommentaaridele vastamiseks. See oleks 5% siis nende tööajast, kui nad leiavad, et oma tarbijaga suhtlemine 5% on liiga palju, mis siis ikka.

Ma oletan, et sa erakondade või poliitikute veebikanalites iga päev ei surfa, kas on ka mingi hea või positiivne asi, mis juba tehtud? Võib olla see Karoli näide?

Jaa, see on hea selles mõttes. Ta ei ole nii, tal on oma värk, täiesti oma ... mille peale ta üldse teinud on selle... (vaatame Karoli Hindriksi veebi –EL). Skype, Twitter, Orkut, Facebook, videod üleval, ta teab, kellega ta räägib, pensionäre ei võta sellega

Nüüd meil on kahed valimised tulemas. Juunis Europarlament ja sügisel KOVid. Mis sa arvad, kuidas see veebi roll seal, kas see muutub ja kuidas?

Selles mõttes üldse, kogu turunduses, vahet ei ole, veeb on, noh, meil on blogis postitus selle kohta, sellest, et veeb kui turundusplatvorm. Kõik teised asjad vähenevad tähtsusest ja veeb kasvab. Iva on see, mis mu mõte on, et mõned inimesed räuskasid, et ei ole nii, no räuskamine polnud päris õige sõna. Põhimõtteliselt on see vundament, põhi, kus aeg-ajalt võid lasta telereklaami, raadiot või ajalehes midagi. Aga need peavad inimesed tooma veebi, kus sa saad kätte nende nime ja meiliaadressi. Või paned oma Twitterit *follow*ima või Orkutis sõbraks. Kui ta on Orkuti sõber, siis sa võid mingi hetk saata kõikidele sõpradele teate, et kuulge, nüüd on siuke värk. Aga see veeb, on kõige platvorm, kõige alus, tal ei ole kusagile mujale minna kui *up*. Praegu, ega kõik kobavad, kellelgi..., me oleme umbes samal maal, kus sada aastat tagasi oli elekter. Mingid juhtmed olid tuppa tõmmatud, lamp põles. Lambi sa pidid välja keerama, et see ära kustuks. Naljakas, et siuke vend, Jeff Bezos, Amazoni asutaja ja omanik. Tema siis esines suurel konverentsil ja siis tema seal rääkis, kus internet täna on ja kuhu minek. Ja siis ta võrdleski elektriga sada aastat tagasi. Et mingi General Electricu reklaam aastaks 1917, mis ütles, et ära kasuta elektrit vaid valgustuseks, osta ka kodumasinaid. Ja kodumasinad olid nii, et sa keerasid pirni välja, keerasid selle asja sisse ja... me oleme internetis täpselt samas kohas, me ei saa ise aru, sest me oleme selle asja sees. Kõik asjad on veel leiutamata. 90% internetist on ... selles mõttes, pole veel välja mõeldud

Kas see toetaks seda ideed ka, vaata mõned on välja öelnud, et eriti praegu, kui majanduslik olukord on selline, nagu ta on, siis nett saab hoopis suurema tähenduse, kasutatakse nii palju tasuta kanaleid

Selle sama asja kohta, esiteks, tasuta kanalid, aga teiseks teki see, et 90% infot, kui sa tahad rohkem infot kui ühe lause, siis sa saad veebist selle. Minu meelest see sama Jeff Bezos ütles seda, et ma võin seda telekas uudisena näha, raadios kuulda, bänneril õues näha, võin seda ajalehest lugeda, kui ma tahan lisainfot, siis ma lähen veebi. *That's it*. Kui sa seal kohal ei ole, siis *tough luck*.

See põhiplatvorm on see veeb, kas sa kuidagi eristad ka, et mismoodi see muutub, et on sellised eraldi tükid, et

Ma arvan, et peaks olema oma kodu.

no et twitter muutub nii ja myspace nii ja

Vaata, kui ma suudaks selle välja mõelda, siis ma oleks mõne aasta pärast miljonär. Miljardär isegi tegelikult. Ma arvan, et see on mul tunne.. täna veel. Mingi oma kodu on olemas, no selline vana kooli koduleht. Selle küljes on blogi, seal võib olla e-pood, mida iganes. See on nii öelda minu veeb, aga sellel on otsad igale poole. Näiteks Twitter ja Facebook ja mida iganes. Samas on Facebook'is *fan page*, need on nagu *interconnected*, samas mingi oma tuba on ka, kus ma teen, mis tahan. Panen kinni ja teen lahti, katsetan. Aga sa oled ka, käid, võtame Facebook, tõenäoliselt, keegi võib tulla ja ta troonilt ära lükata, aga tal on nii suur kasutajaskond, et seda on raske teha. Aga Facebook on see koht, kus me lähme linna. Muidu oleme oma kodus, mingid inimesed tulevad külla, kommenteerivad blogis, aga neid on vähe. Siis läheme käime külas või linnas, mis on Facebook ja avaldame ka arvamust. Kodust võib minna voog sinna, aga seal me käime suhtlemas ja saame suuremat *coverit* kui oma blogis. Samas *oldschool* reklaam ka ära ei kao. Kui me reklaamime teles, bänneritel, seal me üritame inimesi ikkagi tuua oma lehele. Aga võib olla ka mitte.

Võib olla toome nad hoopis Facebooki *fanpage*’ile, et nad hakkaksid meie fänniks Facebookis, siis meil on, saame suhelda võib olla aktiivsemalt

Selle kaudu saab omakorda tulla sinna lehele. Ühesõnaga, näitlikult, kui võtame Karoli lehe, kus on need kõik olemas, samas ta läheb Facebooki ja vaatab, mis seal toimub.

(Otsime Karoli lehelt linki Facebookile – EL) no vahet pole. Seal lehel on fännid, kes kommenteerivad ja räägivad kaasa. Tõmbaks otsad kokku? (Vaatame Karoli *fanpage*’i – EL).

Sellist Obamalikku kaasamist on üritatud ikka aretada, et tule joonista plakat või tule tee midagi Mingil määral jah. Nendel asjadel on see küsimus, et need asjad ei hakka enne levima, kui mina, mul on mingi põhjus sellest oma sõbrale rääkida. (Vaatame Karoli lehte – EL) temal on põhiline meedialevi ja siit ta selle oma sihtgrupi kätte.

Ok, paneme pillid kotti.

Annika Arras, Reformierakonna (RE) kampaaniajuht

Mis on esimene veeb või veebikampaania, mis sulle kohe meenub? Poliitiline

Meil või kellelgi teisel?

Ükskõik, lihtsalt, mis esimesena meelde tuleb.

Mul on kõige värskemalt meeles meie enda Imelugu, ma arvan. Aga see on asi, mis ma ise teinud olen, sellepärast võib olla, aga viimastest aegadest ma arvan Savisaar ja roos hambus.

Imeloo kampaania. Veebiklipid?

Nüüd küsiks pigem ikkagi teie veebi kohta. Kõigile lemmikküsimus, aga kellele teie veebileht mõeldud on?

Valijatele. Loomulikult, ikkagi eesti inimesele, sellele, kes peab mingil põhjusel vajalikuks veebist meie kohta mingisugust informatsiooni otsida või leida. Kui me saame kuidagi kaasa aidata tema jaoks huvitava infoga. Loomulikult erakonna maine osa ka.

Üks teema, millest ma kirjutan, on osalusdemokraatia ja igasugu osalusvõimalused. Kuidas teil veebis on, kas seal on osalusvõimalused olemas?

Meil on tegelikult nii, et meil on läbi aegade olnud veebi avalehel selline koht, kus tinglikult Küsi ära, see on alati olemas olnud. Võimalus küsida, mis iganes sul pähe lööb, aga oleme selle veel detailsemaks ajanud, oleme inimesele andnud võimalusele valida valdkonda, milles ta küsib. Meil on seeläbi lihtsam suunata õige inimeseni, kes tema küsimusele vastama hakkab.

Kuidas see on, et ta kirjutab küsimuse veebis kuskile kasti, kuidas ta vastuse saab, kas ta saab otse endale vastuse kuskile meile või tuleb see veebi?

Ta saab alati valida. Kas ta tahab privaatset või võib vastuse kuvada veebi. Nii ja naa, me oleme alati arvestanud sellega, et mõnel on võib olla privaatne küsimus, et ei taha seda veebi. See võimalus on alati olemas. See on selline traditsiooniline. Siis teine asi on see, et kui meil on mingi kampaaniad või asjad, siis suurem osa veebikampaaniatest on üles ehitatud selle peale, et toimub mingi *action* ka selle inimese poolt, kes seda asja loeb või vaatab. Et ta peab midagi kommenteerima või arvamust avaldama või ise ideid pakkuma. Üritame ikka asju teha nii, et inimesi kaasata.

Aga kuidas see on toiminud, kui nad saavad ise ... võtame mingi konkreetse näite järsku

Viimane asi oli meil näiteks 7 sammu, parem plaan. See on selles mõttes täiesti erakordne, et me oleme varasemalt ka teinud ka sellist kampaaniat, kus me küsime, et tule kirjuta meile oma ideed ja mis sa arvad jne, reeglina jäävad need kampaaniad väga kesise tagasisidega, ei viitsita oma arvamust avaldada. Seekord, täiesti kummaline, et meil ei olnud ka ühtegi kommi välja pandud, et loosiks midagi või teeks midagi lähemat, ainuke palve oli, et kommenteeri neid samme, mis sa arvad ja äkki me saame neid veel paremaks teha. Ja tuli täiesti rekordiline arv täiesti adekvaatseid kommentaare. 1700 ringis

Aga võib olla see näitab ka seda, et olukord on ikka nii palju muutunud, sellepärast on see tulnud

See on loogiline, sest kui nagu, heaolu onju, ei tekigi vajadust midagi öelda, praeguses olukorras, kui selline programm, mis on välja käidud kampaania vormis, ongi suunatud spetsiaalselt sellele, kuidas seda majanduslikku olukorda lähendada täna, kuidas riik majanduskursile suunata, siis usumatult palju oli arvajaid ja selliseid arvajaid ja ka selliseid arvajaid, kes nagu, et no hästi vähe sõimlejaid ja hästi palju oli toetajaid või huviliste kommentaaride lisajaid. Me pelgasime, et kui pakume võimaluse kommenteerida, siis see muutub peldikuseinaks, et saame endale sinna Delfi. Aga tulemus oli see, et saime sinna täiesti viisaka seltskonna kommenteerima. Et me ise ei üritanud kuidagi seda suunata ka, et kommenteerisid kõik, kes kampaania pärast sinna kohale tulid.

Sellepärast tihti seda kardetaksegi, et tulevad suvalised kommentaarid. Mis seal salata, erakonnad jälgivad ka teiste veebe ja tuleb sinna midagi, mis ei ole mõistlik ja siis sa ei taha seda eksponeerida ka. Enda nägu

Oma raha eest tehtud kampaania eest laskma ennast lõrtsida. Ma arvan, et kaasa võis aidata veel selle kampaania, konkreetse kampaania edule ka see, et me panime peaministri internetis ringi kõndima. Ma ei tea, kas sa seda bannerit nägid? Meil oli täiesti selline, kuidas ma ütlen, erilahendusega banner, mida ei olnud Eestis kunagi varem tehtud. Kui veebilehe avasid, siis jalutas

[peaminister üle ekraani ja hakkas rääkima](#). Ma arvan, et see, hiljem ka, kui me monitoorisime, läbi selle lahenduse.

Oot, kuidas ta siis rääkis, nagu jutumulliga või nagu reaalselt mingi hääl tuli sealt bänneri pealt
Jah, tema oma jutt, sama, mis meil oli telereklaam, see nagu toetas seda.

Et läksid üle bänneri ja siis hakkas rääkima?

Siis ta hakkas rääkima jah,

See võis olla ka mingi uudne lahendus, mis pilku püüdis, samas sisu oli see,

Minul oli selle kampaania üle hästi hea meel, sest suutsime tõestada seda, et selleks ei pea roosi hambusse võtma, et suuta tegelikult inimesi mõtlema või sinuga suhtlema panna. See ei ole ainult, me ei tee ainult massilist spämmimist, et reaalselt tulebki sellist tagasisidet.

No aga roosiga ei saa ju mingit tagasisidet

Ei-ei, see on puhas propaganda. Kui me tahaks, võiks seda teha täpselt samamoodi. See on nagu kõik selles kinni, valijad on erinevad, mõned saavad seda endale lubada, mõned ei saa.

Mis osalusvõimalusi veebides veel silma hakkab, üldisemalt?

Meie enda veebis on veel kõikvõimalikud toetamise võimalused, saad erakonda toetada, see on ka teatud mõttes osalus.

See toetus on siis millisel viisil

Sa võid seda teha rahaliselt, erakonnale annetada, lihtsalt ka kirju saata või toetada ja erakonnaga liituda, neid võimalusi on erinevaid.

Mingi selline, et toetada, et saada mõtte või arvamuse, et see on selline vorm, et saada kirja?

Meil on kõik need läbi lehe põimitud erinevates kohtades

Et nagu mitmes kohas

Jah, mõnikord on näiteks mingi kampaania all koht, siis on võib olla mõni eriti oluline teema, siis oleme ka sinna alla pannud.

Nojah, see oleneb ju teemast. Sa ise oled nende veebidega kursis, mis eelnevalt on olnud 2005 ja 2007 – kui sa võrdled neid veebe, siis mis on põhiasjad, mis seal muutunud on? Ressursi mõttes, valijate ootuste mõttes?

Mingil hetkel muutus veebid hästi sisuga ülekoormatuks. Oli see lähenemine ja oli ka meil endil, ma vaatasin, et ka paljudel teistel erakondadel, et me nagu mõtlesime, et kui riputame üles maksimaalselt palju sisulist informatsiooni, iga valdkonna kohta, siis on kõik kättesaadav, kujutasime ette, et kui ühel päeval tuleb üks Tartu Ülikooli tudeng ja tahab magistritööd kirjutada, et siis on tal kogu ajalugu olemas. Kõik asjad saab kätte, jube hea. Ma arvan, et see oli mingi kolme aasta tagune trend või rohkem isegi. Täna, kui me oleme analüüsinud kõike seda, ja analüüsinud veebi sisu tarbimist, et mida meie veebist kõige rohkem otsitakse, mis saab kõige rohkem klikke jne või mis äratub kõige rohkem tähelepanu, mille kohta tagasisidet antakse, siis oleme jõudnud järeldusele, et tegelikult on meil veeb sisuga ülekoormatud. Tänu sellele, et tänapäeval tuleb nii palju uut infot peale, veebi struktuur on muutunud liiga suureks, hullem kui EP kompleks. Nüüd oleme selle suuna võtnud, et kriitilise pilguga vaatame üle, mida me sinna paneme ja miks, see peab olema eesmärgipärane, mitte me lihtsalt riputame infot üles, et veebi sisu täita. Me teeme selle lehe siis, kui selleks on vajadus, mitte selleks, et teeme valmis ja vaatame, mis me sinna üles paneme.

Sa mõtled praegu seda põhilehte ikka, mitte kampaanialehte mingit

Jah, tegelikult, ma ei teagi, kuidas sa oma töö üles ehitad, aga [meie igapäevane töö iseloom veebi teemadel on küll, et kaks eri liini, on püsiveeb, mis on erakonna igapäevane brändi osa ja teine on kampaaniaveeb](#). Kampaania on teinekord nii lahus, täiesti teisest puust. Neid on, neid tehakse erinevatel põhimõtetel, erinevatel vajadustel, neid ei saagi nii võrrelda.

Nii ja naa, mul on parlamendierakonnad ja kõik ei tee EP valimisteks kampaaniaveebi. Mõnel see tuleb, küsimus on ainult, millal. Praegu on selline aeg, kui EP kandidaadid on napilt valitud, võib olla seda veebi pole veel tekkinud. Aga mul on veel aega, kui see veeb tekib, siis ma saan seda vaadata. Aga erinev jah, kõigil ei ole seda lihtsalt.

Meil on ka isegi, kui meil on kampaanialehed eraldi, siis põhiveeb koondab need kokku. Üks asi on see, kuidas see välja paistab, teine see, kuidas seda planeeritakse. Planeeritakse täiesti eraldi.

Imelugu oli ka eraldi veeb

See oli nagu nii eraldi, et ei tohtinudki saada meie igapäevase identiteedi osaks, täiesti alternatiivne kampaanialahendus.

Eks mingeid viiteid leidis küll

Ongi, viiteid jah, aga alustasime nii, et lasime selle ringlema, ilma, et oleks üldse viidanud. Klipid hakkasid ringina meieni spämmina tagasi jõudma

See on ju tegelikult väga positiivne.

Jah, ja siis mingi ühe-kahe nädala pärast avasime ametlikult kampaania alles.

See näitab ka seda, et töötab just sellises ringkonnas, mida sa tahaksid ja mida oleks vaja. Kas, kuidas see osaluse teema veebides on? Mul endal on need küll enam-vähem silme ees, aga nii detailideni kursis ei ole, et millal mingi võimalus kuskile veebi tekkis. Kas see osaluse võimalus on ka muutunud aastatega? Võtame järsku siis eraldi suure veebi ja kampaaniaveebid

Suure veebi puhul ongi nagu enam-vähem sama loogika, saad pöördumisi saata, saad mingeid asju kommenteerida, suht traditsioonilise lähenemisega.

No mitte kõigil pole see nii

Ma pole teisi selle pilguga ka muidugi vaadanud

Seal ei ole ikka nii lihtne seda võimalust leida, et sa saaksid niisama lihtsalt kas või meili saata. Toeta tähendab seda, et kontnumber või järgmine staap, kus sa saad minna ja kampaania tegemistes kaasa lüüa. Samamoodi, seda kommenteerimisvõimalust peljatakse, et sinna tuleb mingi Delfi

Näiteks Obama tegi oma kampaaniaveebis, oli siuke asi nagu, tinglikult võiks seda nimetada poripunkt (audiolindistus segane - EL), oli sihuke koht, et tule ja ela ennast välja. Oli kogu negatiivne *kräpp* kogutud. Anti nagu võimalus

Paljudes nõ korralikes organisatsioonides on ka väike nurgake, kus saad *funi*, see töötab igal juhul

Kui kampaaniaid vaadata, siis, ma mõtlen, siis ongi nii, et kui vaatan järjest, mida viimastel aegadel teinud IRL, KR, mida me ise oleme teinud, siis kõik

Kas sa mõtled juba miskit konkreetset

Jah, IRLil oli see mingi eesti asi neil oli, mingi rahvariiteta ja milline on sinu eesti, sai oma pilte üles laadida ja veebis oli ka, mingi pildikollaaž tuli kokku, et kes on sellega ühinenud. Ma ei mäleta ka täpselt, see oli keeruline, selles mõttes, et noh see nagu töötavad kampaaniad on väga lihtsad, et infost läbi tuleks. Ja siis teine, on ju alates Edgari jõulukaardist naistepäeva kaardini välja. Paneme sinna näiteks meie enda 7 sammu kõrvale, kõik need on ehitatud selle peale, kas nad tahavad avaldada oma arvamust või nad tahavad toetust mingile asjale. Või siis mingi edasisaatmise asi, omal moel ka siiski osalus. Varem ei olnud seda, 2007. RK, mälu võib olla tuhmunud, aga mulle ei meenu tegelikult, et KE oleks internetis midagi teinud, väga minimaalselt.

Neil oli eraldi veeb küll

Aga kampaaniat nad ei teinud. IRL midagi tegi. Tegelikult see ka näitab, et kui midagi eredalt ei meenu, siis midagi erilist ei olnud. Ma mäletan, et kirjutasin artikli ka sel teemal, mingi paar aastat, poolteist tagasi Bestmarketingi, ja meenutasin mismoodi oli e-turundus tol ajal, ja prognoosisin, et suure tõenäosusega teevad kõik erakonnad järgmistel valimistel suure hüppe edasi. Need, kes veel ei olnud aru saanud, on nüüd aru saanud, mis võimalus see on ja nüüd nii ongi.

Savisaarel võis olla mingi raamatumäng, aga ma ka ei mäleta

Mänge on kogu aeg jah

Mängud on ka samas nende spämmimiste ja edasisaatmistega seotud

See ongi nagu erinevus, et millist osalust keegi otsib. Kui meie otsime kvaliteetset, siis keegi otsib kvantitatiivset seltskonda, see on iseloomude erinevus. Loomulikult, ega me ka tahaks, et meil oleks neid palju, aga siis tuleb valik teha. Kuigi masse on võimalik püüda ka intelligentsemalt, ei pea tegema sellist „kollast jama”. Jutumärkides, sest meil on kõik asjad kollased, aga mitte sisult.

Ma olen aru saanud, et teil veebis neid võimalusi on pakutud ja pakutakse endiselt. Teie jaoks ideaallahendus ikkagi oleks see, et veebis osalusvõimalus on olemas, et see areneb ja täieneb. Jaa meil on praegu just uus veeb töös, ma arvan, et

Kampaaniaveeb?

Päris, püsiv. Kogu asja vahetab välja. Tegelikult me natuke ühendamegi, selle eesmärk on ühendada üksikuid kampaaniajuppe ja põhiveebi. Meie tänane veebilahendus, noh ei ole nii pikalt ette mõelnud. Et mida teha siis, kui sul on käimas kampaania Tallinnas, EP, siis on veel KOVid üle Eesti siin on nagu nii mitu erinevat liini. Kui sa mingi periood said ehitada veebi üles sihtgrupi põhise, siis tänaseks meil on kolm-neli kindlat põhiliini, onju, igaühel on oma sihtgrupp, see tähendab, et veebi avaleht peab andma võimaluse minna sinna, mis sind täpselt huvitab. Mistõttu on tekkinud vajadus väikseks arenguks.

See tuleb siis välja millal

Suveks

Enne EP?

Ei, peale, kohalikeks keskendume

Nagu vist enamik

Et jah, eks vaatab, kõik uuendavad. Meie praegune veeb on tehtud 2004, ei, 2005 tegime. Tegelikult on uskumatu, vahepeal on neli aastat mööda läinud, oma aja ära elanud

Hästi paljud uuendavad oma veebi just enne mingeid suuri valimisi. ERL näiteks on tohutult veebi muutnud.

Vana kool on kadunud, noored möllavad

Eks neil ole omad vahendid, aga on näha, et veebile on rohkem panustatud. Kui ma RE peale mõtlesin, siis 2005 või 2007 oli e-valimistest hästi palju juttu. Siis sai veebi kaudu kuskile minna või midagi lugeda. Kas selline võimalus peaks ka olema või kui oluline see on?

E-hääletuse propageerimine?

Ka laiemas mõttes, selline osalusele suunamine või millegi tegemine

Me oleme algusest peale kogu seda e-asja vedanud. E-hääletamist, mobiili-ID, me oleme algusest peale seda, loomulikult üritanud seda oma märgiks kujundada, et kes siis ikka kui mitte ise. Tegelikult mina võin küll ausalt öelda, et kui teeme veebikampaaniaid, mõtleme, kas sinna oleks võimalik sisse panna mingi selline konks, mis oleks hariva eesmärgiga. Me oleme neid id-kaardi koolitusi teinud, mitte kindlasti ainult selle nurga alt, et tule õpi id-kaarti kasutama, siis sa saad hääletada

Nojah, seda ei tohigi nii üks-üheselt siduda

Me oleme seda ainult hääletamine on üks teema, seal on veel mitu teist asja, mis teevad su elu lihtsamaks, tahaks nagu kanda ka sellist hariduslikku eesmärki, kui ainult seda, et tahame hääli

Kas seal on ainult id ja mobiil-id või on veel midagi? Selline nagu ülla eesmärgi nimel tehtud. Need id-kaardi koolitused meenusid mulle endale, kas on veel miskit sellist

Me oleme erakonna sees teinud, sisekampaania, need võib olla ei kvalifitseeru täiesti,

Nii ja naa, sisekanalid on ju ka kanalid

Meil on olnud ideepangad näiteks. Mingi aasta oli. Tegelikult see ei olnud ideepank, selle asja nimi oli visioonipank, kus me nagu kogusimegi inimestelt ideid,

Tegite mõttetalgud ära juba?

Tõepoolest, ma pole selle peale tulnudki, et tegime mõttetalgud juba kaks aastat tagasi ära.

Aga onju

Tegime erakonna kampaania, panime preemiad välja, preemiaks olid investeerimisosakud, et kõik see asi ära siduda. Et oleme ikka teinud. See läheb natuke veebist välja, aga me ajalehtede-ajakirjade kaudu pidevalt teeme sama asja, mis veebis

Samas peab see kõik omavahel

Seotud olema jah. Päris sellist kampaaniat tehakse tänapäeval vähe, et me teemegi ainult kampaania internetis. Alati on mingid toetavad meediad ümber, et üks toetab ühte, teine teist.

Jõudsimme selleni, et osalus on olemas ja vorme ka päris palju. Aga ikkagi reaalselt gruppe, kes sinna osalema ei lähe või ei taha, mis need põhjused võiks olla, et miks seda ei tehta? Kas ongi loomult selline, et ei taha, pelgab miski?

Ma arvan, et saada kõik mingit asja tegema, ei saagi olla eesmärk. See oleks hoopis teine võim, kui kõik teeksid sama asja. Käisin just nädalavahetusel „Disko ja tuumasõda” vaatamas, hea meenutada. Et seal on palju ... mõni ei viitsi, mõni ei taha, mõni ei oska arvutit kasutada ja nii edasi. Mulle meeldiks küll, kui oleks, ma arvan, et see on natuke meie ühiskonna harituse küsimus ka, et mis punktis me oleme, seda kodanikuliikumist ikka suht vähe võrreldes muu maailmaga. Sama asi on osalusega. Tegelikult on Minu Eesti praegu hea näide sellest, et kodanikuliikumine suudab ka midagi teha. Aga sisuliselt kõik need, eks ei viitsi kaasa lüüa, neil tegelikult puudub ka õigus kritiseerida. Kui sa midagi ise selle heaks teed, et noh, kui sa valima ei lähe, siis pärast kirud valitsust, tegelikult vaata peeglist. Ma arvan, et siin on sihuke lastetoa küsimus, nagu praegu peaksid noored vanemad selgitama järgmistele põlvedele, miks see vajalik on. Et see on auasi, mitte nagu ..

Mis valija teha saab, seda ma juba küsisin. Ma ei tea seda sisepilti, kas see on väga erinev, mida saab teha, kes iganes potentsiaalne valijaveebis või liige intranetis. Ma mõtlen just osaluse poolt

Jaa, see on oluliselt erinev. Liikmevõimalused intranetis on märksa laiemad. Meil on 7000 liiget, nende kooshoidmine on ka omaette töö. See on nagu ühtpidi igikestev kampaania. Et neil oleks huvitav ja nad tunneksid, põhiline on just sellega tegelemine, et nad tunneksid, et nad on kaasatud. Nad peavadki olema kaasatud, muidu see organisatsioon koos ei püsi. Neil peab olema mingi eelis, sa oled erakonnas, sa ei ole seal, üks asi on, et sa lähed sinna, et sa toetad seda maailmavaadet ja sa pead seda õigeaks, aga inimeste meeled on ka muutlikud ja heitlikud, et järelikult inimesed ise peavad ka mingi arengu läbi tegema, tänu sellele, et nad seal erakonnas on. Mistõttu me tegeleme intranetiga täpselt samamoodi. Intranetis toimub näiteks mingi debateskkond erinevatel teemadel saab arutleda. Sinna ei kirjuta vaid lihtliikmed, vaid ka ministrid. Kirjutatakse märksa lahtisema tekstiga. Siis on kõikvõimalikke võimalusi, saa endale meediamonitooringut meili peale tellida, saad uudiskirja tellida, saad liikmemaksu tasuda, saad suvepäevadele registreeruda, otse läbi intraneti tasuda. Koolitustele registreeruda, veebipoest endale erakonna sokke-särke-vihmavarju osta, et selliseks, kõik on muudetud võimalikult lihtsaks. Samamoodi on hästi oluline see, et hoida oma inimesed seotud, miks nad peaksid kaasa mõtlema, liikmete osalus tähendab seda eelkõige, ta jälgib seda infot, mis ta erakonnast saab, töötab selle läbi, läheb tänavale ja sõpradega juurde ja siis ta arutab nendega seda edasi, see on liikme panus. Tema aitabki kaasa sellega, tema osalebki selles, et tema läheb ja räägib. Samamoodi, meil liikmed saavad valida, et mis teemadel nad teavitust oma meilboksi tahavad.

Nagu meilinglistid

Ei, eraldi meililisti polegi, see muutub läbukohaks, alati on inimesi, kes seal räägivad liiga palju. Seetõttu viisime intraneti keskkonda üle, see on oluliselt kvaliteetsem. Seal on ka ajalugu, sama teema on järjest näha

Selline foorumipõhimõttel siis ikka?

Jah, ja siis seal on võimalik eraldi tellida teavitust meilile, et saad kirja, et see kell, postitas see mees, sellise teksti, mine kommenteeri.

Et kogu aeg ei pea ise vaatama, mis toimub

Lähed sinna, kui sulle tuleb sõnum. Samal ajal sul on võimalik valida, kas tahad saada või, kui ei taha, ei telli, käid mingi aja tagant.

See ongi just see, et mind huvitav mingi teema, mis ongi sinu teema, sa tahad kaasa rääkida, siis ei käi kogu aeg refreshimas, kas seda väljapoole ei saaks teha või läheks ka..

Ei ole pointi jah, läheks läbuks ja me ei jõua seda ära hallata. Piisab liikmetest. Pluss veel see, et mingeid asju teeme ainult nende jaoks, neil peab olema mingi eelis. Mulle tundub, et liikmetele isegi

on oluliselt rohkem osalusvõimalusi, kui on väljapoole. Aga see on ilmselgelt tingitud sellest, et see seltskond on väiksem, siis on neile võimalik pakkuda märksa rohkem.

See on juba siis ka valikute küsimus, sest kui sa oled juba liige, siis sa oled nii suure sammu ära teinud, et sa näitad, et tahad kuskil osaleda. Siis tuleb see teine level või teine ring, kuidas sealt edasi minna. Kindlasti tavainimene, isegi potentsiaalne valija, on ikkagi niivõrd palju passiivsem.

Kuidas erakonnad üldse oma võimalusi veebides ära kasutavad, üldiselt, kõiki veebikanaleid silmas pidades.

Õpivad vaikselt, et ... ma arvan, et kõigil on veel päris suur arengutee ees, mis puudutab sotsiaalseid võrgustikke. Seal üht-teist juba tehakse. Blogid on enamasti olemas, sots- võrgustikud tulevad, aga seal ei ole veel nii aktiivselt toimuma hakanud

Mis teil kõige popimad võrgustikud on

Orkut ja Facebook ikka, nagu kõigil eestlastel

Myspace vist Eestis nii popp ei ole

Ei ole jah. Mõned poliitikud on hakanud Twitterit kasutama.

Seda on ka praegu veel päris vähe, aga tuleb

Kas just vähe, aga näiteks BNS tegi uudise Keit Pentuse Twitteri postitusele. Eks seal ole oma jälgijate kogukond. Eks aeg näitab. See, kes tuleb enne, need võtavad selle koore pealt ära. Samamoodi Meikar oli omal ajal esimene poliitblogija, poliitik, kes blogima hakkas. /.../

See ongi isikupõhine ka, et kui sa ütleksid kellelegi teisele erakonnast, et kuule, tee sedasama, siis see ei töötaks nii. See töötab, sest Meikar teeb seda.

Tema on selle niši leidnud jah. Selles mõttes oli ta nagu noore inimesena õigel ajal õiges kohas.

Rohkem kanaleid mul ei tulegi hetkel pähe, peamiselt ongi Facebook ja Orkut

Palju kasutatakse ära oma blogides seda, et kas see satub ka kuskile portaali rss-idesse. See on ka üks asi /.../

See nõuab ressursse ja kui mõttekas see oleks. Kui sa tahad et su blogi postitus seal blog tr.ee-s kõige üleval oleks, siis noh, kui seda keegi jälgib, siis leiab selle nii kui nii üles, siis tuleb ikka selline hüperlinkimine. Kui mõttekas see oleks

Suhteline, ma arvan, et päris mitmed tänaste poliitikute blogide püsilugejad on need üles leidnud Postimehe või Päevalehe blogide listist. Siis nad jõuavad ikka märku anda, et meil selline tore veeb, viidata sinna

Eks see ole ka üks asi, et tulevaste valimiste pärusmaa, et elektroonilised kanalid hakkavad rohkem oma elu elama

Mida rohkem sa oled kuskil seda nähtavamaks muutub sinu jalajälg internetis. Teisalt, kui teadlikult seda tehakse, oma positsiooni otsingumootoris on võimalik väga lihtsate vahenditega tõsta, sa pead lihtsalt teadlik olema sellest. Ma arvan, et sellist optimeerimise tööd teevad üksikud.

Üksikud mõtleavad üldse sellele.

Ma tean kahte erakonda. See on ka näha analüüside tulemustes, see on kohe näha, kes tegeleb, kes ei tegele

Eks see tulevikus muutub nii palju olulisemaks.

Aga veebi roll nendel valimistel, mis meid ees ootavad, kas siis EP või KOVidel, kuidas see veel muutuda võiks, kas suureneb?

Arvan, et veebikampaania osakaal suureneb kõigil, igas mõttes nii nähtavuse mõttes, **kui ka selles mõttes, palju raha paigutatakse**

Seda just mõtlesin, ma ei tea, kas sa oskad kohe seda täpselt öelda, kui sa mõtled eelmistele valimistele, kui sa võtad kas või, mitte numbriliselt, aga proportsiooni, palju on muutunud osa, mis on veebi suunatud, veebikampaaniale, kas see on muutunud kuidagi

Mul ei ole täpseid analüüse, aga julgen väita, et RK valimiste ajal erakonnad panustasid 5-7% veebi ja nendel valimistel on see 15-20%

Kas see on sellepärast, et EP on erinev ka, või ... kas sellepärast, et veeb on olulisem, raha vähem või sellepärast, et see on EP kampaania?

Arvan, et see ei ole ainult EP, ma arvan, et see on ka kohalikel. Ja ma ei arva, et raha vähem, veebi ei lähe sugugi mitte vähem raha kui mujale. Teatud asju saab ise teha, teed korra valmis ja paned juurde. Ma arvan, et seda kasutatakse rohkem, sest sinna on valija läinud. Täna on üha rohkem neid, kes on veebi läinud ja neid on, inimesi, masse on veebi kaudu märksa lihtsam püüda, kui sa käid ükselt uksele

Loomulikult, sest veebis on kindel sihtgrupp

Üks klikk ja kirja saab hulk inimesi, märksa lihtsam, kui korraldada vabaõhu kontsert. Ilmselt on ka mõju erinev.

See ka erinev, aga odavam selles mõttes, et okei, ressursi pead sinna panema, aga no et ma ei tea, Facebooki toredaid, kas seal on ka community'd ? Mingeid selliseid luua

Muidugi, need ei maksa raha jah

Nõuab lihtsalt inimressurssi

Selles mõttes on õige, et võib olla ühe asja pärast osakaal on tõusnud, on see, et noorema poliitikute põlvkonna tõus on tegelikult toimumas. Eelmistel valimistel oli veel vana põlvkond, aga nüüd järjest rohkem hakkab tulema neid inimesi, kes on nagu oma poliitikakarjääri alustanud EV ajal ja nad on uue ühiskonnaga, nad teavad neid asju rohkem, oskavad paremini kasutada, nende tutvusringkond on veebis, ja ka nende valijad, nad on ka veebis, see ka ühtviisi mõjutab. Tulla noorel inimesel poliitikasse, selleks ei ole raha vaja, sul ei ole mõtet neid voldikuid trükkida

Aga majandusolukord

Kindlasti mõjutab ka, kõik peavad kokku tõmbama, tõmbame meie ka. Kui sa võrdled, siis Youtube'is telereklaami näidata, ei maksa midagi. Kui vaadata, palju see Kanal 2-s või TV3s maksab, siis muutub Youtube järjest sümpaatsemaks. Jällegi neid inimesi, keda sa netist ei püüa, püüadki võib olla ainult televiisorist, aga noh, siin töötabki meediamiks lihtsalt. Arvan, et kõige rohkem selle, kui seda võtta, et proportsioonid, et internet suureneb, siis kuskilt peab vähemaks jääma. Ma arvan, et vähemaks jääb siis prindist ja outdoorist, telet ei jää. Telekas on kõikvõimas, kõik mis telekast tuleb, seda ju usutakse

See on ka mingile konkreetsele sihtgrupile.

Ilmselt jah väheneb outdoor ja print ja mingil määral jääb ka võib olla otseposti vähemaks. Tahaks uskuda, et EP ajal sellist tulva ei ole

Need on ka olemuslikult natuke teistmoodi

Natuke teise iseloomuga valimised jah. /.../ EP on üks ringkond üle Eesti, see muudab kogu strateegia kohe teiseks.

Aga seda ei ennusta, et raha on vähem ja kogu kampaania kolib internetti?

Poliitika on nii sensitiivne asi ka, et usalduse võitmine on võtmeküsimus. Ja usalduse võitmine internetis ei ole üldse lihtne. Selles mõttes on personaalsemad blogid paremad.

Põlvkondade teema igas mõttes, põlvkond, kes on harjunud käituma,

Noored usaldavad jah,

Ja usaldavad selles mõttes, et see on neile usaldusväärne kanal, aga tahad ju muud valijat ka. Tahad midagi lisada? Võin alati meili kaudu saata.

Peep Mardiste, Erakond Eestimaa Rohelised (EER) Euroopa Parlamendi valimiste koordinaator

Kõigepealt ma küsin sellist asja, et kui sa mõtled veebide peale, mis on esimene veeb või veebikampaania, mis sulle esimesena meenub, poliitiline?

Mingid sellised ärapanemised ilmselt, mingid mängud, mida on päris paljud suured teinud üksteise pihta. Mingi a la tulista või sõida autoga, mingi siuke nõmedus, mis tuleb esimesena ette. Teisena võib olla mingid libaveebid, mis on tehtud. Kunagi oli, isamaa.ee, mis on teinud teine erakond. Võib olla need kaks asja.

Ma saan aru, et teil on kaks veebi, et üks on see põhiveeb...

Meil on ikka rohkem, ma arvan, et avalikkus ei tea, kui palju meil neid tegelikult on

Aga kaks sellist, mida saab kasutada?

Jah

Tuleb tunnistada, et ma ei leia neid kunagi üles, need nimed ei

Meie nimi on jah selles mõttes, et ole väga unikaalne roheline.ee on roheline liikumine, rohelised.ee on Roheliste Ettevõtete Liit. Et kui me tekkisime, ega meil väga palju variante ei olnud.

Enam polnud alles jäänud?

Polnud neid domeene väga võtta, eks ta natuke selline õnnetu on, aga tuleb sellega elada.

Kellele teie veeb mõeldud on?

Need, mis näha on, on juhukülastajale, kes tahavad meie kohta midagi teada saada. Meil on väga põhjalik siseveeb ja sisekeskkonnad, mis on meie oma liikmetele. Need ei ole näha, aga foorumites käib nagu meeletu arutelu igasugu seaduseelnõude üle

Kui palju teil veebis mingeid osalusvõimalusi on, et inimene saab sinna tulla ja midagi teha? Või pigem sissepoole

Need osalusvõimalusi sissepoole on väga väga palju. Et see sisselogitav koht, ma ei tea, kas me oleme selles mõttes erandlikud, aga suhteliselt noore parteina on suur osa meie siseelust tegelikult elektroonne. Et seesama foorum, kus arutame seaduseelnõude üle, ripub palju siseinfot, kus me arutame oma programmiuenduste üle, erakonna, selles mõttes, kaks suuremat punkti, kui me tekkisime, üks on nii-öelda bioloogid, Lotman, Marek, mina, kes on sellise biogeo taustaga ja nende hulgas on hästi palju itimehi. Vähemalt esimesel hetkel see aktiivne algatusgrupp ja itimehed panid kohe püsti meil on hästi palju hääletusi näiteks

Et see on pigem nagu inimeste taustast ka natuke tingitud, mitte nagu eesmärk omaette

Võib olla taustast, teisalt on odavam. Meil on sisedemokraatia, hästi palju hääletusi toimub veebis. Et kui on mitu varianti eelnõust või asjast, on meil hästi palju veebihääletust liikmete vahel. Teoreetiliselt saaks seda teha kirja teel, mingi olulise asja kinnitamine, aga õnneks, kuna me tekkisime siuksel hetkel, kus need itilahendused kõik olemas on, siis on siseveebis kasutamist iga päev

Selline oma osalusveeb?

Just

Aga mis see teha saab, kes ei ole liige?

Osad meie foorumid on avalikud. Osa on meie sisearutelud, osa on avalikud ja meil käib väljastpoolt ka sealt nagu kommenteerijaid. Mitte väga palju, aga see variant on olemas. Kuna mul endal pole väga palju aega seal käia, siis ma ei tea, kui aktiivne see on. Aga ma näen mingeid võõraid postitusi

Vähemalt see võimalus on olemas?

Võimalus on olemas jah, et... ma ei oska praegu öelda, kas võõras inimene saab teemat algetada, ilmselt saab, mingid arutelud on avalikud ka.

Mingi uudiskiri?

Elektroonsena mitte. Meie ajaleht Grüüne, tavaolukatsioonis ilmub kord kvartalis, nüüd sel aastal on juba kuues number vist väljas. Enne eurovalimisi kord nädalas, nüüd suvel mitte nii tiheidalt ja sügisel natuke rohkem võib olla jälle. See on tegelikult meie põhiline infokanal. Ega meil sellist tavareklaami, nagu mõni konkurent, osta ei saa. Siseleht on nagu selles mõttes, või noh, ajaleht, selles mõttes erandlik, okei. Kesknädal on erand, aga see on suhteliselt sõltumatu ajakiri. Ta ei ole parteipropaganda selles halvas mõttes, et meil oma inimesed kirjutavad, väljastpoolt inimesed kirjutavad mingeid teemasid lahti. Et me ei materda seal teisi või kui toredad me ise oleme. On seda kiidetud ka väljastpoolt, et levitab meie maailmavaadet suhteliselt sõltumatult ja hästi. Et see tegelikult on meie põhiline suhtluskanal

Selline maailmavaate leht?

Selline maailmavaate leht jah, et sinna kirjutavad igasugused keskkonnaorganisatsioonide inimesed ja. Ühiskonnas kerkivad igasugu teemasid, nagu vahepeal olid need tuulikud. Tuulikud muidugi, millega meid väga palju seostatakse, tuli üks meie geenistest, ma ei mäleta, kas see oli Lippmaa või Raukas, tuli välja väitega, et kui me paneme meretuulikud, siis nad segavad radaripilti ja NATO keelab selle ära, kuna ei ole näha, millal rakett meie poole lendama hakkab. Siis me seletasime selle ära, terve üks pikk lehekülg oli, kutsusime teadlase selgitama, et mis tegelikult radariekraanil toimub. Et see on tüüpiline lehekasutus nii öelda, et mingeid teemasid lahti seletada. Ta levib niisama ka, aga on Postimehe vahel, kuskil veel, et see on teadlik valik. Meie valija on, nagu mingid küsitlused näitavad, on kõrgharidusega, pigem linlane, pigem noorem, mis kõik veel. See on selline loogiline kanal, inimesed, eks lehte loevad, lehte tellivad, saavad selle info ka

Kui ma küsin, kas osalust veebi kaudu tähtsaks peate, siis ma saan aru, et siseliikmetele on see väga oluline

Jah

Kas olete plaaninud väljapoole ka midagi teha, noh see on juba ka näitaja, et valimisteks on eraldi leht

Jah, nüüd valimisveebis tegin ühe asja, mida meil tavaveebis või klassikalises veebis ei olnud, et inimesed saavad meilt küsida nagu. Küsi meilt

See on ka päris hea osalus

Neid küsimusi pragu tuleb praktiliselt iga päev

Kuidas need on, on need asjalikud? Vaata, kõik erakonnad ei julge sellist asja panna veebi

Noh, inimesed ...

Kardavad, et läheb kommentaariumiks ära

Tunnistan ausalt, et meie algne plaan oli natuke ambitsioonikam, tahtsime küsimustele hakata video teel vastama. Et tuleb küsimus, lubame inimesele, et saab mõne päeva jooksul videovastuse. Siis on kõik küsimused ja vastused veebis näha. Aga see ei olnud realistlik. Ei, seal ei spämmita. Küsimused ise on hästi asjalikud. Mingid täpsustavaid asju. Eile vastasin ühele küsimusele, et mida me pakume, et Eestis kohe töökohti juurde luua või mingid loomakaitsjad küsisid mingi paari päeva eest küsiti e-ainete keelustamise kohta. Programmi või noh, platvormi täpsustavad küsimused. Hästi asjalikud

Samas sellised, mis on ikka laiemad, et hästi suur tendents on, kui on eurovalimised, siis paljud räägivad KOVi valimiste teemadest

Sisepoliitikast

Just. Aga need on sellised, mis puudutavad Euroopa teemasid

Need on kõik olnud hästi adekvaatsed. Ma isegi imestasin, üllatavalt asjalikud

Palju te selliseid elektroonilisi kanaleid üldse kasutate? Kui sa rääkisid sellest videost, siis kas see videokeskond on oma või Youtube?

Youtube, meil on seal oma kanal. Mis on täna, noh, suhteliselt tühi. Aga me tegime nende valimiste jaoks eraldi sellise filmimisessiooni, kus võtsime oma kandidaadid kokku ja küsisime neilt kiuslikke küsimusi. A la et mis kasu on rohelistest Euroopa Parlamendis (EP), kui te olete nii väikesed ja sellised tüüpilised valija küsimused ja ma ei tea, toiduohutuse teemal või miks on bioenergia tähtis. Osa on vist juba üleval, või kõik läinud, mingi paarkümmend klippi, mis seletavad teemasid lahti. Seal on näha küsimus, siis vastavad paari minuti

Mingid muud veebivõimalused, mida praegu hästi palju kasutatakse, Facebook, Mysapce, mingid sellised asjad?

Ma ei oska öelda, mingid tegelased mingites kohtades on, aga ma ei anna pead, kas meil sellist oma keskkonda seal on

Et pigem kandidaatide enda

Ilmselt jah, kuna mul endal pole aega, võimalik, et meil on selline nurk olemas, kuna meil on nii palju hullunud itimehi kambas.

Kuidas teil blogidega on?

Neid on mõned, kõige aktiivsem on Strandberg, kes ongi selline paadunud kirjutaja. Tema blogi on suhteliselt ja ta suudab sinna mõned korrad nädalas midagi panna.

Seda ta teeks ka muidu ma saan aru, see ei ole valimisprojekt

Absoluutselt, on veel, on Mikk Sarvel, Toomas Traidol, on veel. Strandberg on kõige aktiivsem. Ma ise ka mõtlesin mingi hetk talvel, et peaks koduka või blogi tegema, et teemasid selgitama, aga mulle tundus see endale nõme, et selline asi tekib enne valimisi ja pärast see kindlasti sureb välja, et ise tunneks ennast halvasti, ei ole mõtet

Kuidas, teil väga pikka võrdlus ei saa teha, kuidas teil veeb võrreldes eelmiste valimistega muutunud on, kas on? See eraldi veeb, see loomulikult. Kas on asju, mis on täiesti uued?

Ma usun, et see põhivveeb oli struktuurilt, ongi nagu tollest ajast. Seal midagi uut, okei, see Youtube'i kanal on uus. Valimisveebi üle, millega ma hästi palju vaeva olen näinud. Liikuv pilt on uus selles mõttes

Hästi palju on räägitud ja järjest suurem roll on osalusdemokraatial ja kaasamisel, kas ja kuidas see teie veebi mõjutanud või muutnud on?

Võrreldes eelmiste valimistega ei ole. See foorumi skeem ja et saab väljastpoolt kommid, see oli siis ka. See pürgimus on meil algusest peale olnud. Kuna see sisedemokraatia on meile väga tähtis olnud, et oma liikmed saaksid enne näha mingeid otsuseid, mis meil väljas on, olgu need mingid riigikogu asjad või, et nad tolknaks mõned ajad enne juba väljas, et inimesed, kellel on aega või kes tahab reageerida, et ei saaks pärast öelda, et tehti mingi jama ja mul polnud võimalust kaasa rääkida

Ma saan aru, et ideaalis teil see veeb sinna osaluse poole liigub, vähemalt sisekanalites?

Jah, kindlasti

Kas inimesed üldse valijail on veebi kaudu võimaus sinna osaluseni ka suunata?

Peab olema, kindlasti on. Ilmselt on ta nagu meiepoolse presenteerimise küsimus, et sa leiad kohe selle koha üles veebis, kui sa lähed sinna. Ma usun, et kui see uus põhivveeb valmis saab, siis see saab ka nii olema, et seda ei pea väga otsima. Kui sa satud, siis sa näed, et praegu on arutlusel sellised teemad, kui sa tahad näha, kuidas mõte liigub või kommid, siis see variant peab kindlasti väga nähtaval kohal olema.

Teil on see praktiliselt algusest peale olnud, siis ma ei teagi, kas mingit sellist varianti võiks ka olla, et mingi tegur seda osalust takistab?

Praegusel ajal meie põhivveebil kindlasti see, et ta on raskesti leitav. Pead klikkima nupul Foorum, mille peale üldse tulla, et sul võib see võimalus sealtkaudu tekkida või et sul üldse mingi kaasarääkimise võimalus on. Et okei, omad liikmed teavad, kasutavad aktiivselt siseveebi, aga väljast tulles. See ongi põhiline takistus. See peaks olema nähtav kohe.

Ei no Foorumi peal klikkides võiks ...

Seal on 20 samasugust linki klikkida, et ta ei karga sulle kohe näkku

Kas need põhjused ei või olla ka, et kardetakse elektroonilist jälge või ei osata või pigem ei leita lihtsalt üles kujunduse pärast.

Ei ma arvan, et elektroonilist jälge ei kardeta, et ta on pigem selle leidmise taga. Meie itimehed on täpselt nagu itimehed igal pool, et selle uue, varsti loodava veebi arutelu on käinud mingi pool aastat, see on peaaegu valmis, it-s on eraldi kamp, struktuuriüksus erakonna sees. Nagu ikka, seal ei käi

diskussioon mitte kujunduse või värvide, vaid tehniliste üksikasjade üle, millest keegi teine aru ei saa. Vaidlus on nagu selles mõttes ükskõik, et valige üks variant ja paneme selle üles, noh, nagu ikka

Kuidas seda uut veebi nagu looma hakati, kas itimehed mõtlesid, et nii et võiks seda teha või oli seal ka mingi kaasaráákimisevõimalus?

Nii väljastpoolt kui ka me ise saime aru, et meie veeb on liiga keeruline ja liiga igav. Tavaleht ei meelita lugema ja liiga komplitseeritud et sealt midagi üles leida. Sealt ka see põhjus, ei olnud itimeeste oma idee, et teeme midagi lahendat, vaid elu nõue. See on takerdunud veidratesse võõraste nimedega diskussiooni

Aga see, et kuidas seda siis paremaks saada ja kuidas seda saavutada, kust see impulss siis tuleb?

Oma it toimekonnast ikkagi. Seal on õnneks mitte ainult itimehed, seal on ka muid, kellele veeb on tähtis

Mingi kindel punkt, kes sellega tegelevad

Mingi kümme-kond inimest

Kui ma küsiks, et kas see realiseerumas on, siis ma saan aru, et sellega tegeletakse, et see ongi üks kindel selline lahendus

Jah, ta on kuskil isegi siseveebis näha.

Kui võtame erakonnad üldse, siis kuidas erakonnad oma potentsiaali veebides üldse kasutavad, kas on midagi sellist, mille üle väike kadeduski, et tahaks endalegi või peaks endale ka tegema?

Ma ei teagi, ma ei oska ... ei koida kuidagi niimoodi. On see asi, et on tehtud mingeid mänge või mingeid multikaid või siukseid liikuvat pilti, mis ei ole filmitud. KE on teinud ja RE ja mõned veel. Et see suunitlus, et eriti noorele kasutajale, et uute või tulevaste valijate ma ei tea, kas kaasamine või tulevaste valijate peale mõtlemine, kes täna ei vali. Mõned on mingit sellist asja sihtinud, ma ei ütle, et see kadedaks teeb, aga sellel on kindlasti *pointi* ja tulevikku. See on asi, mida meie veel ei ole suutnud nagu. Okei, see Youtube'i kanal, aga selle inimese peale mõtlemine on asi, mida me näeme tulevikus rohkem ja mida me peaksime ise ka rohkem tegema. Kuu või kahe eest tehti Tallinnas üks arvamusuuring, mitte koolilaste, aga see grupp oli 15-20 suurusjärgus, et valimise all natuke ja üleval, meie toetus Tallinnas oli pealt 20%. Ebanormaalselt suur, kui muidu on seal 10 noorte seas ilmselgelt rohkem, sealt tuli meile ka signaal, et selle pundiga ruleb rohkem tööd teha. Täna ei ole me seda läbi veebi väga hästi suutnud.

Selline edasiarenemisvõimalus

Midagi siukest noortepärast, mis võiks peale minna, mis oleks lahe. Oleme teinud mingeid muid asju väljaspool veebi. Tegime ümarmargusi plekist märke, mida noored rabavad nagu sooja saia. Mingeid siukseid asju on, aga veebis mitte

See on siuke valimisnänn nagu?

Ta on meile loomuoselt mitteagressiivne, ta ei ütle, et vali meid. Sellised asjad (Peep näitab märkidest näidiseid – EL). kuus või seitse sorti

Et otseselt ei saa aru, et erakond

See näitab nagu maailmavaadet. Meie stiil, et me ei taha olla agressiivsed, et meie ja vali meid. Pigem oleme selle üle rõõmsad, et kui me poliitikasse tulime, on kõik erakonnad hakanud roheliste teemadel rääkima tunduvalt-tunduvalt rohkem kui enne. Oleme selle üle väga rõõmsad, et me ei ole kadedad. See oli teadlik, et me ei pane sinna oma ametlikku nime või, et maailmavaadet propageerida ja loota sellele, et inimesed selle lingi nagu tekitavad. Kui noortele roheline värk tähtis on, siis küll nad valimistel ka kunagi meieni jõuavad, me ei ole selles mõttes väga kärsitud.

Eks see kindlasti eristab, kui keegi räägib maailmavaatest ja keegi persoonidest. Kui me räägime nüüd nendest valimistest, mis tulekul on, EP ja sügisel KOV, ja veeb sinna juurde, kas veebi roll seal kuidagi muutub, läheb suuremaks?

Absoluutselt, ka eelarve mõttes, kui kampaania plaani vaadates. Hetkel on ta ma ei tea, kas see on ajutine nähtus, et välireklaam on keelatud. Enne panid erakonnad kogu oma sisuliselt nendesse nägudesse tänavatel

See oli praegu ka, ainult et natuke varem

Just, et kui see on hetkel keelatud, siis see on ilmselt automaatselt toonud ka veebile rohkem tähelepanu. Sõltumata sellest, kui me hakkasime juba ammu nende valimiste plaane tegema, siis oli juba algusest peale selge, et meie rõhk on pigem veebil, ajalehel, personaalsel suhtlusel, me sellist klassikalise reklaami kohta ei näe. Ma ei saa öelda, et see pole meie stiil, meil pole nii palju eelarvet, et me linna kleebime. Aga mõeldes oma valija peale ja meie stiili peale, meie puhul veeb on paratamatu ja hästi loogiline. Selle roll saab kindlasti ainult kasvada.

Palju räägitakse sellest, et majandusolukord on selline nagu ta on ja suur osa kampaaniast kolib veebi. Teie puhul oleks see nii kui nii loogiline

See oleks paratamatu jah, see oli juba enne masu selge. Et meie valimiseelarvest läheb veebi päris palju

Samas, oleneb, mis veebis teha. Kui tahta pilkupüüdvat veebikampaaniat, siis see nõuab ikka tohutult ressursi. Kui võtta need tasuta kanalid, siis see nõuab lihtsalt väga palju inimressursi ja aega.

Just, mida meil ei ole

Selles mõttes nii ja naa. Kuidas see majandusolukord veebi ja kampaaniat mõjutanud on, kas on näha, et rohkem rõhku saab veeb

Kindlasti saab, kui ma vaatan ka teisi, telekas on suhteliselt tühi, tänavad on tühjad, isegi kui reklaam oli lubatud, olid tänavad suhteliselt tühjad. Kolistatakse veebis rohkem

Ma ei tea, kas sa selle veebieelarvega nii kursis oled, aga kui võtad proportsiooni, et eelmistel valimistel oli, ma ei tea, outdoor nii palju, tele nii palju, veeb nii palju, siis need valimised, mis nüüd on tulekul. Kas see proportsioon on muutunud?

Mm, ma ei oska ilmselt vastata, ma elasin ja töötasin eelmiste valimiste ajal Brüsselis ja ma ei näinud füüsiliselt, mis siin toimus väga täpselt. Meie puhul ei saa mingit trendi näidata, sest eelmised valimised olid meie jaoks erakordsed, sest erakond loodi paar päeva enne valimisi

Ma saan aru, et siin on see ka, et ei saa EP teistega nii hästi võrrelda. See annab ka oma erisuse ja ressursid on teistsugune

See on nüüd omaette põnev uurimisteema, kui võrrelda, okei eelmiste RK valimiste numbrid on erakondadel teada. Tegelikult avalikustatakse kõik, et võrrelda kõigi nende kolme summasid. Meie puhul, kui ma võrdlen praegusi EP valimisi ja sügiseste KOVide valimisi, mis on tulemas, siis see vahekord on umbes, praegu 2 ja sügisel 3. Et ta on ikkagi suhteliselt võrdne. Võiks nagu eeldada, et KOVi läheb nagu hoopis rohkem. Võib olla me oleme siin natuke teistmoodi, ma ei tea. EP on meie jaoks ideaalne võimalus maailmavaatest rääkida, kuna sinna valitakse nagu selgelt maailmavaadet. Võib olla on selle tõttu meie eelarve suhteliselt sarnane, sõltumata EP tulemustest on see imehea võimalus asjast rääkida ja loodetavasti on see mees ka sügisel ja tutvustab meid paremini. Ma usun, et teistel on see eelarve vahekord teistsugune.

Aga mul ei olegi rohkem küsimusi, tahad sa järsku miskit lisada?

Kindlasti ...

Mis puudutab veebe ja...

Veebist võib olla see, et miks meil eraldi kampaaniaveeb on, mis oli ka päris pikk arutelu, on see, et kuhu me lõpuks välja jõudsime, et kampaania aeg on nii spetsiifiline, et kampaania veeb peab olematunduvalt lihtsam. Tekkis nagu see, et kas me ajame oma tavaveebi tunduvalt lihtsamaks, selle esimese interface'i või teeme midagi täiesti eraldi. Ja me läksime seda teed, et tegime täiesti eraldi, mille me panime oma tavaveebi peale. Sa ei pea hakkama valimiste eel inimestele selgitama mingit uut veebi, et kaldkriips euro või mis iganes. Sa ei pea mingit uut kaubamärki promoma, nad satuvad sinu lehele ja näevad hoopis teist asja, sealt edasi ja tagasi saab minna tavaveebi. See oli päris pikk diskussioon, ma arvan, et see oli mõistlik, et me nii tegime

Minu jaoks tundub see igati loogiline

Mida ma näen teisi vaadates, on see, et nad pigem kasutavad oma tavaveebi, mille nad on pigem teinud natuke eurolikuks valimiste eel. Meile tundus see natuke nagu kallim ka mõnes mõttes. Et lihtsam on teha uus, mis elabki mõne kuu ja sureb siis ära, et sa ei pea selle kallale minema.

Nii ja naa, päris paljud on ka tavaveebi pannud bänneri, mis viib kuskile mujale

Meie, kuhu me lõpuks jõudsime, et inimene satub meie kodulehele, ta ei pea üldse valimiste pärast sinna sattuma. Siis ta saab kohe aru, et valimised tulevad. See oli ka üks põhjus, et kui sa oma kodulehte tuunid, siis inimene ei pruugi üldse aru saada, et ta peab varsti valima minema.

Kusjuures eelmisel korral tuli see ka välja, et tegelikult erakonna veebis, kuupäeva, millal valima peab minema, seda ei ole nii lihtne leida. Aga mis ma unustasin küsida, teil vist oli ka veebis nii, et sai programmi või platvormi kommenteerida?

Pigem mitte. Meil on platvorm väljas, aga seda kommid ei saa. Ahaa, uus asi, hea, et mul praegu meelde tuli, on see, et esimest korda on meie leht kahes keeles. Meie tavaveeb on ainult eestikeelne ja natuke inglise keeles. Terve meie valmisveeb, mis oli ka uus teema meie jaoks, on eesti ja vene keeles. Programmi ja info oma kandidaatide kohta, taustainfo, mis iganes. Et okei, venekeelseid kodanikke on suhteliselt vähe, et KOV valimised on teistmoodi. Aga meile tundus, et see oleks nagu aus, kui me kasvatame oma valijaid, kui neid venekeelseid tuleb ka rohkem pikapeale.

See on rohkem nagu noortele mõeldud?

Ka seda, ilmselt oleme viimane erakond, keda rassismis süüdistada. Kui me käime ka kuskil Narvas ja rääkimas, siis tuleb hästi tihti see teema üles, et pronksmees ja Teine maailmasõda ja blablaa. Seal ütleme alati ausalt ja avameelselt, et meid ei huvita, mis kunagi oli, me ei hakka teile oma ajalugu pähe määrima. Me räägime tulevikust, et energiasäästmine või mis iganes muu teema. See on väga hästi peale läinud. Me ei ole näoga minevikus nagu mõned teised erakonnad, see ei ole meie jaoks teema. Meie leht, ainus erakonna leht, mis on kakskeelne. On tulnud välja, et mõned venekeelsed koolid kasutavad seda õppematerjalina

See on ju väga hea

Et seal on täpselt sama teksti koopiat, erinevalt kooliõpikust on see tekst elust endast, see on värske, seletab teemasid lahti. See on hästi lahe. Me ei ole seda küll teadlikult teinud. Oleme nagu kuulnud seda siit ja sealt. See venekeelne valimisveeb oli meie jaoks hästi oluline. Ma ei saa mingitele teaduslikele andmetele viidata, aga vene inimene hoolib keskkonnast rohkem kui meie. Vene inimene, kes käib seenel, kalal, tundub rohkem kui meie. See on kuidagi seal vene hinges sees, et meie teemad peaksid neile rohkem peale minema. Klassikalise looduskaitse mõttes. Et jah, venekeelne veeb hea et meelde tuli. Korra mõtlesime ka inglisekeelse peale, et meie Euroopa partnerid näeksid, aga teeme oma põhiveebis mingi inglisekeelse nurga. See on asi, millega ma olen hästi rahul. Terve valimisveeb kahes keeles.

Aga aitäh sulle

Triin Toome, Sotsiaaldemokraatlik Erakond (SDE), sisekommunikatsiooni juht

Milline on esimene veeb või veebikampaania, mis sulle esimesena meenub, poliitiline?

Esimene poliitiline veebikampaania, mis mulle meenub...

Netis tehtud

Paraku Keskerakonna (KE) erinevad mängud. Näiteks Anna ministrile kinga või Juhi nagu Ansip.

Nüüd räägime teie veebist, kellele see mõeldud on, kui sa mõtled inimesele, kes seal käib, siis kellele see kõige rohkem mõeldud on.

Tegelikult kui ma vaatan seda veebi valmiskujul, siis ma arvan, et see pakub kõige rohkem pinget inimesele, kellel on juba mingi eelnev huvi sotside vastu olemas. Et võib olla päris võõrale isegi ei tundu atraktiivne.

Et ei tule sinna infot otsima, ikka mingit konkreetset asja juba

Ei, ma arvan, et see, kes tuleb infot otsima, sellele on ka okei. Raske on nagu väljapoolt vaadata. No see on klassikaline küsimus, et kes on erakonna veebi sihtrühm – kõik inimesed. Et tegelikult ajakirjanik peaks saama sealt oma mingid kontaktid kätte, erakonna liige peaks saama mingid oma erakonna üritused, sealt saab intrasse logida, ja ka nii-öelda suvaline inimene eeldatavasti leiab info ja kui ei leia, siis leiab kindlasti kontakti, kust küsida.

Üks teema, mida ma kirjeldan oma töös, on osalemine üldises mõttes, osalusdemokraatia, kas teil veebis miskit sellist võimalust ka on?

Ei ole

Aga kas võiks olla? Kas see on oluline nii veebi kui ka erakonna mõistes?

See on oluline, võiks olla. Aga sellega on jälle natuke keeruline. Igasugused sellised kohad, kus inimesed saavad oma arvamust avaldada, võivad kergelt mingiks Delfi kommentaariumiks muutuda. Et siis vajaks see väga tugevat modereerimist, aga mingid ideed on teha mingi variant, kus näiteks inimestelt saaks küsida lehe peal arvamust ja siis vastused ei avaldu, vaid saaks meile saata. See on nagu pooleldi. Loomulikult saab alati ka vastata inimestele isiklikult. Päris sellist avalikku foorumit ei ole plaanis.

Kas see üldse siis võimalik on, võib olla ei olegi?

See on kindlasti võimalik, aga kuidas see meile endale mõjub nagu. Sest et ...Meie küll, ma ei tea, et meie kontorist keegi seda sihilikult teeks, aga nii-öelda nagu ka mõnikord mingite artiklite kommentaare või asju lugedes tekib küll selline tunne, et mõne erakonna kontor on pandud tööle teatud suunas kommentaare edastama, siis ma arvan, et

Sisekanalites saaks ju seda teha tegelikult

Aga sisekanalites on nii, et hetkel meil on täielik turuplats – erakonna liikmetele on list, aga kuna see on väga foorumilaadne, siis lähikuudel on plaanis teha foorumi intranetti. See oleks ikkagi ainult liikmetele. Aga arutelud oleksid teemade põhised, pluss et säiliks ka jälg, kes nagu hiljem, et ega teemad ju ära ei kao. Kui ühel hetkel on popp rääkida tulumaksu tõstmisest, ja võib olla vahepeal, sellel aastal ei ole selliseid kuid olnud, aga võib olla vahepeal sellest ei räägita, siis vana teema juurde tagasi tulles on näha, mida juba on öeldud.

Ja foorumis oleks ju nii kui nii kasutajanimega

Jah, kindlasti oma nime alt, täisnimega.

Kui sa teisi veebe vaatad, kas seal on hakanud mingeid osalusvõimalusi silma? Mida võiks ka enda puhul ära kasutada?

Osalusvõimalustest meenub mulle esimesena Anto Liivati <http://saadik.eu/>, mis küll otseselt ei ole erakonna veeb, aga neil on niiviisi, et EP valimiste programm on väljas ja saab kommenteerida. Kui ma viimati käisin, siis ei olnud seal ühtegi kommentaari. Siis on asjad, mida me ise oleme kasutanud, mis on nagu rohkem selline, ta ei ole nagu sisuline, vaid löö kaasa kampaanias, liitu minu meeskonnaga, Katrin Saksal on see, Keit Pentusel, Tallinna linnapeakandidaadil.

Mingid eraldi veebid?

Oma veebide selline osa. Näiteks Katrin Saksal on, et tee Katrinile mingi plakat.

Samas on ju kõik need a la Facebook'id samamoodi

Jah, *community* värk on ka, aga *communitys* nagu ... tegelikult kui sa liitud *community*ga, siis sa ei pruugi otseselt midagi teha.

Jah, aga see näitab ikkagi mingit meelsust.

Jah, seda küll, et võimalus anda oma toetus, on nagu veel. Praegu on ääretult populaarne, et kõik, kes kandideerivad kuskil, neil on oma veebid või voldik või mingi asi. Selle Pentuse näitel, meil on ka linnapeakandidaat, siis ma *explore*´isin väga põhjalikult seda Pentuse veebi. Tal on nagu videoklipid, Jaanus Rahumägi ja mingid toetajad, kes seal on. Selline asi, Katrin Saksal on mingi Sven Mikseri tsitaat.

Nagu isikupõhised selles mõttes

Ma arvan, arvestades, mis veebid meil endal lähiajal plaanis on, siis tundub väga trend olevat, et ilma sellise asjata praegu enam oma veebi ei tee, keegi peab toetama ja keegi peab midagi head ütlema.

Kas teil on plaanis seoses EP valimistega mingi veeb

Põhimõtteliselt on plaanis erakonna esimehe veeb, Ivari Padari veeb, tal siiani ei ole veebi ja siis väike eraldi lehekülg seoses EP kampaaniaga.

Kampaaniaveeb?

Kampaaniaveeb jah.

Need alles mingi hetk tekivad, ma saan aru

See on praegu töös kõik jah

Padaril on nagu puhtalt EP veeb? Pihlil nii ja naa

Pihli veeb põhimõtteliselt on jaguneb kolmeks, Pihl kui erakonna esimees, Pihl kui siseminister, Pihl kui Tallinna linnapea kandidaat. Padaril on esialgu siis Padar kui EP kandidaat ja siis ikkagi kui rahandusminister. Hiljem see jääks tal siis loodetavasti MEPi (*Member of European Parliament - EL*)veebiks.

Kui sa mõtled veebile enne valimisi, enda veebi peale ja võtame need siis eraldi, võib olla on nagu see sotsdem veeb ja üldised erakondade veebid, mis on võrreldes eelmiste valimistega näiteks muutunud, igas mõttes.

Võrreldes 2007?

No näiteks. Kuigi need kampaaniad on ka sisuliselt erinevad.

Esmapiilk on see, et meil on täiesti uus veeb. IRLil on täiesti uus veeb, REI on sama veeb. KEI ma ei ole nii kindel, minu arust on neil ka uus. ERLi veebi olen kogu aeg tsekanud noorte veebist. Neil on see aadress kuidagi, rahvaliit.ee on ERL noored ja erl.ee on ERL ja siis ma satun kogu aeg sinna. Kui detailselt sa pigem tahad seda?

Võtame teemade kaupa

Aa, selles mõttes veel üks asi. Ma ütlesin, et IRLil on uus ja meil on uus. Siis mõlemal on just meediaportaali liikust juurde tulnud. Et uudised, ajalehe RSSid, blogide RSSid, esilehekülg on selline hästi uuenev ja uudised ja.. enne meil oli näiteks üks põhiuudis, muidu oli suht staatiline.

Kas valijate ootused on kuidagi muutunud?

Nagu ootused veebile? Noo... kui sind ei ole internetis, siis sind ei ole olemas. Ja kui sa oled internetis mingi käkk, siis sa oled tõenäoliselt päriselus ka. Selles mõttes on veeb ikka visiitkaart. Ja praegu ma usun veel rohkem kui paar aastat tagasi. Kuna Obama on veebiteema popiks teinud ja Euroopas üritavad kõik seda omal moel järgida. Ja kui sa alla jääd, võib see noorema põlvkonna jaoks olla negatiivne märk.

Aga ressursi mõttes? Kas sa umbes tead, palju enne on veebi, palju *outdoori*, mis see proportsioon võiks olla?

Sa mõtled reklaami selles mõttes, et meil rahaliselt, ma ei oska seda nii öelda. Meil on hästi väiksed need kampaaniaeelarved ja *outdoori* meil peaaegu ei ole. Ja eelmisel korral meil oli *outdoor*, mis oli üle-eelmisest ettemaksuga jäänud, kuna siis oli valimisseaduse muutus. Tegelikult *outdoori* me ei võtnud juba eelmine kord. *Aga praegu EP kampaanias meie näeme seda küll nii, et veebil on suurem rõhk.* Aga fakt on see, et traditsioonilises meedias on teatud miinimum, mis tuleb ära teha. Teatud telereklaamide arv, teatud ajalehereklaamide arv, raadio, et mingi selline kindel känd, millest sa ei saa mööda minna, kui sa tahad mingite inimesteni jõuda. Aga selles mõttes on veebi pool küll suurema tähelepanu all, et kõik mida saab tasuta. Näiteks Youtube'i klipid, mingid erinevad community'd suhtlusvõrgustikus, oma bänneritega mingeid trikke välja mõelda. Mänge me ei tee jah, esialgu ei ole.

Näiteks kui sa võtad veebi ja otsekampaania ...

Meil on üks kampaania suur nagu põhikampaania selline kandev asi, mis on väga otseselt seotud veebiga, on kampaaniabussi idee, et siis 9. maist 6. juunini sõidab selline buss kogu Eesti läbi, kus on meie kandidaadid ja VIPid peal. Käime kõikides maakondades ja teeme ise *actionit* ning käime üritustel. Kogu see EP kampaania eriveeb on plaanis siduda sellega, et esiküljel on bussituuri *live* blog, kuhu tulevad siis bussituuri jooksvad sissekanded, loodetavasti mitu tükki päevas, nii vipidelt kui staffilt, videoklipid, fotogalerii, kõik sellised asjad ja kindlasti sinna jääb kommenteerimisvõimalus. Ilmselt modereeritult. Aga ma arvan, et keegi on peaaegu kogu aeg *online*. Kuna täiesti *live* ülekanne onn meeletult kallis, siis otsustasime, et kui sa paned minutilise klipi üles viisteist minutit peale klipi tegemist, siis see on piisavalt *live*. See on selline kõige interaktiivsem ja seda plaanime promoda. Saad peaaegu *lives* vaadata, mida Ivari Padar Türi lillelaadal teeb. Või kui juhtub mingi asi, mis iganes, bussil tuleb ratas alt ära, sellepärast mõtlesimegi, et kas saaks teha vahepostitusi. Mina ütleks, et sellel veebikeskkonnal või *live* blogil on, kui ütleme see bussikampaania roll, et see täiendab seda väga tugevalt.

Et kõige tähtsam on nagu otsekontakt ja siis veeb?

See on nagu...

Mahtude mõttes

Rahaliselt ilmselt on see bussituur kõige kallim, meedia äkki isegi.. pigem nii, et meediaosa, tele, raadio ja press, trükimeedia, see on selline kohustuslik, peab nendest kohtadest läbi käima, punane värv peab nendest kohtadest läbi käima. Muidu on grupp inimesi, kes ei tea, et see eksisteerib. Me ise peame interneti tähtsamaks, aga teistes kohtades on oma miinimum, mis tuleb ära teha. Aga see bussi.. ma ei saaks öelda, et otsekontakt on tähtsam, otsekontakt on kindlasti väga väga tähtis ja sellel on väga suur roll, aga ma arvan, et see töötabki koostöös netiga. Et kumbki neist üksinda kaotaks. Kui teeks ainult bussituuri ilma blogita, siis jääks mingi sihtgrupp välja, kui teeks ainult blogi, siis see ei oleks nii atraktiivne.

Ühest küljest on EP küll eriline, samas kui oleks praegu KOV tulekul, siis proportsioonid ju väga ei muutuks, ma arvan

Ma arvan, et KOVis on otsekontakt olulisem.

Kas osalusdemokraatia kaasamine on veebi muutnud? Kas ideaalis peaks olema veebis võimalus

Ideaalis on kahesuunaline kommunikatsioon ikka hea, aga see tuleks hoolega läbi mõelda. Samas on ju Täna Otsustan Mina ja mis iganes keskkonnad.

See on juba ammu kinni pandud, osalusveeb on

Osalusveeb, jaja. See on sealtsamast välja arenenud, pluss siis mõttetalgud. Et selles mõttes, et osalusdemokraatia võimalused ilmselt on kodanikuühiskonnas need, millest ei saa kunagi küll, aga võib olla kui see on partei koduleheküljel, on see nii kui nii selline kuidagi..

Ma just tahtsin küsida, et kas veebi kaudu on see üldse võimalik

Need, eks tegelikult ikkagi tahavad oma ideed edasi anda, võtavad ikkagi ise ühendust kas riigikogu liikme või kellegagi. Meiliaadressid ja kõik on ju avalikud.

Aga miks siis veebi kaudu seda ei ole, kas ei juleta või ei olda harjunud

Harjumus ka kindlasti. Pigem ma nagu, ei ole, kui ma mõtlen, et oletame, et teeme sotside veebi eraldi lehekülge, avalda siin oma arvamust meie programmi kohta, räägi maksudest, räägi haldusreformist, millest iganes, ma arvan, et need inimesed, võib olla ma eksin, ma millegipärast ei usu, et see saaks

laia kõlapinda, sinna kirjutaks mingi kindel grupp ja need on samad inimesed, eks oma ideid mingeid kanaleid pidi edastavad. Või siis need kommentaatorid.

Mis valija praegu saab teha, kui ta tahab? Teil pidi tulema miskit
Katrinil saab kaasa lüüa kampaanias. Kujundada oma plakat ja mis iganes.

Ja selles blogis saab kommenteerida?
Jah, seal saab, EP kampaania veebis saab ilmselt kommenteerida.

Kui sa hindama peaks, siis kuidas erakond üldse oma potentsiaali veebides kasutab? Kõik need kanalid kokku, veebid, blogid, mingid sotsiaalsed võrgustikud
Meie erakond

Võrdluses teistega, aga poliitilised veebid
Võrdluses teistega ma ütleks, et keegi ei hiilga. Ka meie ei hiilga. Üritatakse ja nüüd aina rohkem, ma arvan, et tänu sellele Obama asjale. Midagi nagu.. KE kusjuures, kõlab natuke paradoksaalselt, aga KE kasutab minu meelest kõige paremini. Erinevad Edgari roos-hambus-kaardid, mida sa ei saa saata ega avada ilma oma kontakti jätmata. Mängud, tegelikult nemad on minu meelest selle kõige paremini ära tabanud. Iseasi on see eetiline pool, mängude osas.

Negatiivne kampaania
Negatiivne kampaania, aga selles mõttes, et nad on kõigist teistest ikkagi sammu ees, ma ütleks.

Kui me midagi rääkisime võimalustest, mida saaks veel ära kasutada, siis sa pakkusid blogi näiteks, seal bussituuril, oli? Myspace'i ka teil on?
Mkm

Pigem ikka blogi ja Youtube ja sihukesed
Blogi, Youtube, Facebookis on communityd, Orkutis on plaanitud teha.

Muid mingeid?
Twitterit ei ole, Flickrisse tulevad pildid. Bussituuri blogi hakkab olema ilmselt, et Youtube'i klipid ja Flickrisse pildid, Worldpressi mootoriga nagu.

Kuidas majandusolukorraga seondub see
Majandusolukorraga? Kampaania, noh, põhjus, miks ikkagi kõik hirmsasti tahavad seda veebikampaaniat teha, ka me ise, on sellepärast, et see on odavam.

Kas sellepärast, et odavam, või sellepärast, et EP pole nii oluline
Kuigi EP eelarve on võrreldes KOVidega tunduvalt väiksem, siis ma ei saaks öelda, et sotside puhul EP ei ole oluline, meile on ta kindlasti väga oluline. Pigem on asi ka sihtrühmas võib olla EP valija on meie kujutluses inimene, kes käib internetis ja on meediaga kursis ja kõike seda.

Kui ma olen veebe vaadanud, hakkab silma see, et need on portaalilikum, kuid seal ise võib olla ei tõstatata nii palju teemasid. Tulevad küll RSSiga uudised ja blogid, aga ei ole nii, et võetakse oluline teema ja see pannakse käiku.
Selles mõttes, et kui ikkagi käime välja mingi olulise teema, siis tõenäoliselt saadame ka pressika, mis läheb nii kui nii veebi. Seda ei ole, et kirjutame veebis mingi uudise mida me välja ei saada. Enamasti valitsuses olles lähevad kõik su pressikad uudiseks või noh, *online*'i läheb nii kui nii kõik, mis sa saadad. Selles mõttes see uudiste ring tuleb teistpidi, et veeb ei algata nagu.

Aga kui tahate, ma ei tea, sotsid vist ei ole oma majanduse kavaga välja tulnud, ei ole ju?
Seitset sammu ei ole jah. Kuigi Nestor on välja lubanud 30, sest et see siis trumpaks arvu poolest üle kõik.

Et kui nagu sellega välja tulla, kas siis samamoodi te teeks mingi arvamuseartikli või uudise, mitte nagu veebis?
Tegelikult arvamuseartiklid meil on punktide kaupa, nagu ERRile meeldib teha, et teevad ühe intervjuu ja siis viis uudist, et need asjad on niiviisi läbi käinud. Et seitset sammu me ei ole välja käinud ja kui

me seda teeks, siis ma arvan ikkagi, et see läheks välja ka meediale. Mitte nii, et paneme vaikselt veebi üles ja siis vaatame

Mõned on ju.. nt IRLil töö ja majandusteema. Ja see eestimaise kampaania

See oma eestlase profiil. Hullult kaua klikkisin pilte ja siis lõpuks pidi ikka andma meiliaadressi ja siis ma ei saanudki teada.

See liikus facebookides ka, eraldi bännerid

Outdoor oli ka

Tanel Kiik, Keskerakonna (KE) infospetsialist

Küsin alustuseks sellist asja, et mis on esimene veeb või veebikampaania, mis sulle üldse esimesena meenub, poliitiline?

Erakonna veebikampaania?

Ei see ei pea olema enda

Ajalises järjekorras Juhi nagu Ansip mäng tuleb meelde. Nendest meie suurematest kampaaniatest. Kunagi Viisitamm tegi mingit mängu ja korjati hääli hinnatõusu vastu.

Kellele teie veebileht üldse mõeldud on?

Kõigile. Ilma liialdamata – nii KE liikmetele, erakonna võimalikele toetajatele, vastastele, pressile samamoodi

Kui inimene sinna tuleb, kas ta peaks kohe aru saama, kuidas ta seal käituma peab. Teil on üks keskne veeb, ma saan aru?

Jah. Kesknõored, noortekogu on eraldi MTÜ, neil on eraldi koduleht

Põhitegevus käib ikka seal põhiveebis

Jah, et meie lugejaskond noorte kodulehel ei käi. Siiski on nendega vaja aeg-ajalt natuke suhelda ja siis leht on natuke interaktiivsemaks läinud kui noortekogu oma

Jah, neid interaktiivsuse võimalusi on sinna juurde tulnud küll, tuleb tunnistada

Kuidas selle osalusega on, kas teil on seal mingeid võimalusi – mis sa enne just lugesid, et oli uudiskiri ja mis see üks oli, küsitlus

Meil on jah küsitlused olnud, mis aeg-ajalt muutuvad. Osalus, noh jah, osalus ongi pigem see, et tule meiega, liitu KEga. Eraldi foorumit avalikku või kommenteerimisvõimalust meil tegelikult ei ole. Ma arvan, et see on ka põhjendatud, sest ilmselt seda kasutaks või kuritarvitaks poliitilised oponentid ja meil ei ole mõtet raisata tööjõudu sellele, et keegi modereerib seda hoolega, keegi jälle kirjutab sinna, me kustutame ja ta jälle kirjutab. Osalus on erakonna liikmetele, kus inimesed saavad kirju saata ja neile ka vastatakse läbi modereerimise, aga kui see on mõistlik vastus, siis keegi teda ei takista. Ja on ka erakonna enda üritused, kus on alati võimalik rääkida, mitte siis virtuaalselt vaid juba reaalselt.

Kas seal on mingi foorum olemas või mitte, sisekanalites?

Nii ja naa. On ja ei ole ka.

Et ei toimi või

Toimib väga hästi. Ütleme nii, et pigem on listipõhised foorumid nii õelda, vahelduva eduga demoversioonina on olemas ka foorum kui selline

Kas siis inimestele meeldib pigem kasutada eri liste?

Üldiselt on nii, et inimesed ... kui on lihtsalt liige, võimalikult lihtne lahendus on kõige parem. Saadame talle meili, sellele ta vastab kõige lihtsamini ja tõenäolisemalt. Kui ta peab kuskile sisse logima, hakkab lugema ja siis otsib foorumi *topicu*, *new post*, *comment* ja *edit* ja *remove* ja siis helistab meile. Seda pole ka vaja, lihtsam on asja teha listide põhiselt.

Kas see on üldse siis teie jaoks oluline? Enne sa ütlesid, et peaks sinna siis mingi võimaluse juurde tekitama

Peab mõtlema, aga ma ise olen pigem skeptik. See, mis ma rääkisin, et peab olema, et selliseid võimalusi kasutavad erakonnaliikmed, aga kui hakata järjest jagama läbi, et palju on internetikasutajaid, palju on huvitatud ja palju üldse oskab. Lõpparv ei pruugi tulla nii suur, et asi ennast ära õigustaks

Noo, mõned on kasutanud, mingi idee või platvormi puhul, nad on kasutanud seda

kommenteerimisvõimalust, ERLil oli ja vist praegugi, et saab EP platvormi kommenteerida

See on nali. Me võime ka ütelda, et teeme nüüd kõik koos ja siis laseme Mailis Repsil, Edgari Savisaarel ja erinevatel kasutajatel oma ideid kokku panna, ütleme, et ülddemokraatlikult kogu rahvas tuli kokku ja kirjutas. Ega reaalselt ükski erakond, no võib olla mõne idee saab, aga ma sügavalt

kahtlen. Pole nüüd lugenud neid EP platvorme, aga tõenäoliselt on seal on *copy-paste* eelmisest korrast, natuke juurde, mõningad kursimuutused, näiteks see, et enam ei ole mõtet rääkida EL poolt ja vastu või euro poolt ja vastu. See ei ole enam nende põhiteema. Eelmine kord oli neil see, et kaitseme koos krooni, millega nad ka totaalselt põrusid.

Aga blogid, blogid on teil ju olemas?

Blogisid on meil maailm jah, blogisid saavad teha kõik. Sajal liikmel erakonnas on oma blogi. Kõiki neid me ei reklaami ülearu agaralt, teatud põhjusel, lihtsalt kui inimene kirjutab oma mõtteid, siis see on üks asi, jälgib erakonna joont järgivaid ideid ja arendab edasi, siis see on teine teema. Et kodublogi või on see poliitiline blogi, mis on üleval kampaaniaks

Kas blogid ei ole samas jälle kuidagi staatilised ja ühepoolsed? Kirjutad sinna oma mõtteid ja ideid, saab vastu kommenteerida, kuidagi nii staatiline

Nii ja naa, sõltub sellest, kas sa kommentaarile vastad, siis hakkab juba arutelu pihta ja kui on kommenteeritud selleks, et neid arvesse võtta ja modereerida, siis saab muidugi noh ...

Ma ei tea, ma pole poliitik olnud, aga ma kujutan ette, et kui mul poliitikuna oleks aega nädalas paar korda sinna kirjutada, siis neid kommentaare hallata oleks tegelikult natuke keerulisem juba

Sõltub, kui sa oled Edgar Savisaar, siis sa ilmselt ei jõuagi. Kui sa oled Evelyn Sepp või Kadri Simson, siis sa jõuad ka oma blogi kommentaare lugeda ja vastad paarile. Evelyn näiteks ju teeb nii. Tihti ta vastab ja vaidleb seal ja teatud foorum seal tekib juba. Blogides on ka küsitlusvõimalusi, see blogspot pakub ju maailm variante. Mida nad enamasti ei kasuta, sest tegelikult valija seisukohalt on mõistlik teha võimalikult lihtsaks. Kui panna nii palju vidinaid juurde nagu Inno ja Irja blogis, siis seal peab orienteeruma.

Kui sa mõtled sellele, mis osalusvõimalused teistes veebides silma hakkavad, siis kas te pole jõudnud sellele mõelda? Või kui ma küsin, mis võiks juures olla, siis kas oskad mulle vastata?

Võiks olla sisemine intranet, millest on räägitud, mõeldud, arutatud ja ilmselt mingi hetk ta ka tuleb. Aga kindlasti kujuneb see erakonna liikmetele, mitte väljapoole, muidu pole asjal mõtet

Intranet on ikka liikmetele. Neid on ka selliseid vabavara

Seda küll jah. Ilmselt me sellist ei võta, see on prestiiži küsimus.

Nii ja naa, võib olla mugav ja kasutajasõbralik, samas tahaks midagi enda oma juurde panna

Kõik tahavad ju raha teenida. Noortekogul on oma intranet, kuni 30-aastased, kes kuuluvad KE, saavad seal sõna võtta agaralt, aga oluliselt peale 30 kahaneb ka interneti kasutamine. Siis nad ei ole enam noortekogu liikmed.

Aga see põlvkond, ma eeldan, et on ju ikka edasi liikmed, see põlvkond liigub ju ühest astmest teise ja siis nad on ju sellega harjunud

Absoluutselt, seetõttu tulebki ajaga kaasas käia ja intranet kiiresti ära teha. Valimiste perioodil on oluline eelkõige väljaspoole meediat ja kõike muud suunata. See nagu oli teada, eriti kui meil on valida, kas me korraldame inimestele paar toredat üritust või me teeme, noh, siseveebi, mida kasutab võib olla 10% liikmeid ja eelarve on sama suur, siis mõistlik on teha üritus, kus on kooki ja kringlit, Erich Krieger laulab ja Edgar Savisaar peab kõne, rahvas on sama võitlusvalmis ja õnnelik. Saavad veel sõna, kes tahavad ja küsida ja nii edasi.

Ma ei tea, kui kaua sa erakonnas oled olnud, et kas sa neid eelnevate valimiste veebe mäletad, millised need välja nägid?

Tean küll, jah, 2005 noh, ega ta midagi ei olnud, rohkem nagu info ülesriputamise koht, siia tulevad meie materjalid, siia tulevad bännerid, bännereid siis ei olnud, siia tuleb platvorm, programm, uudiseid, kui aega oli, siis pandi üles, kui ei olnud, siis ei pandud. Ja siis kui pandi, siis pandi ka nädal aega korraga pressiteateid. Praegu on natuke teised eesmärgid. Naiivne lootus, et ka ajakirjanikud meie veebilehte aeg-ajalt külastavad,

Kas nad külastavad?

Seda peab nende käest küsima,

Ma vaatan erinevaid veebe, siis mulle tundub, et vähemalt kõik on mõelnud sellele, tahavad võimalikult mugavaks teha,

Ongi, ütleme, kampaania kohta, kui rohkem infot tahavad saada, siis suuname ikka kodulehele. Kui küsib, et mis on meie poliitilised seisukohad, siis ütled keskerakond.ee, seal on bänner üleval, kus on majanduspoliitika, alternatiiv Padari piparkoogile ja loe nii palju kui tahad. /.../ Materjal on kodulehele pandud, keskerakond.ee kaldkriips midagi. Nad ei asu küll kuskil struktuuri all, aga nad on lingitud. Siis kui on parasjagu aktuaalne, siis on ka bänneriga seotud, see on ilmselt inimese jaoks lihtsam variant, kui see, et talle seletada kaldkriips miski. Ja ajakirjanikud, mina isiklikult pea ajakirjanikke inimeseks, et on nad viis korda targemad või viis korda lollimad, ma arvan, et nad on umbes sama targad, eriti neti kasutamise koha pealt. Üleeile küsiti mingi noortekampaania kohta, mis kuu aega tagasi algas, et kas saaks mingit infot.

Kui sa veebe, mõtled, et mis on nagu muutunud ka ressursi ja valijate ootuste mõttes, siis kuidas need arengud on toimunud?

Rahaliselt?

Ressursi mõttes, et ka rahaliselt, kas veebi, ma ei mõtle isegi numbrit, aga proportsiooni, et kui on võimalus valida, et outdoor, print, tele ja veeb, kas see

Peale e-valimisi on paratamatult kõik erakonnad rohkem internetis olemas, võrdlemisi suur protsent kavatseb minna e-valima, see tähendab seda, et peame ka enda kasutajad, kes internetis aega veedavad iga päev, need saada kätte kuidagimoodi. Ma arvan, et kõigil mõjutab ühtemoodi, see on kõigil interneti kasuks. Televisioon ei kao kuskile ja välireklaam ei kadunud kuskile, vaid realselt kampaania periood pikenes ja tehti enne ära nagu tänavapildist näha oli. See ei tähenda, et eelarve maksumus ja ajaline eesmärk oleks lühem, pigem vastupidi. Veebi kasutamine tõuseb kindlasti nii rahaliselt, et rohkem raha suunatakse sinna ja ka inimeste ring, meie puhul inimeste hulk, kes osa võtavad, need on tohutult tõusnud, ulatunud nüüd bluffimata saja tuhande inimeseni, mis on oluliselt suurem arv, kui KEI liikmeid. Kodulehel on pooled lugejad liikmed ja ilmselt teine pool siis juhukülastajad ja ajakirjanikud. Teiste kampaaniate puhul on see, et 10% on liikmed ja 90% toetajad, potentsiaalsed toetajad või siis juhukülastajad.

Meil on teistest erakondadest see erinev, et ERL ja SDE, ER pole hiilanud suure kampaaniaga. RE on see, et lubab tuusikut kõigile Brüsselisse, IRLil oli ka midagi, mingi kampaania

Neil oli mingi eesti kampaania

Mingi toidukampaania vist

Ei see polnud ainult toidu

Ära sõõ teist eestlast. RE lubas Tallinnat armastada ja kogus allkirju väidetavalt veebis, see oli ka huvitav, kadus nii kähku ära. 10 000 koguti kokku, mis ei ole tegelikult mingi number

Ressurssi ka selles mõttes, et hästi palju on tasuta kanaleid ja võimalusi, milleks võib olla nii palju raha ei olegi vaja, vaid kedagi, kes kogu aeg juures oleks.

Blogid ongi tasuta

Aga need sotsiaalsed võrgustikud, mis ka järjest juurde tulevad, Facebooki kampaania või mis iganes

Viktor Vassiljevil on Orkuti konto näiteks. Koit Pikarol on ka, aga see pole tema oma. Üldiselt me pole väga tegelenud sellega, sest üldiselt iga erakond peab vaatama kriitiliselt oma reitingut eri vanusegruppide lõikes ja aru saama, et kui seda toetust ei ole, siis kuu enne valimisi pole mõtet seda teha. Et kui teeme kellelegi Orkutikampaania, siis selle konto ummistub sõimukirjadega, et seda pole mõtet teha, aga kõik muu, see on jälle igale kandidaadile individuaalne, mis seltskonda ta näeb enda potentsiaalsete valijatena.

See on pigem isikupõhine ka ikka, kas keegi kasutab neid kanaleid,

Kas või see blogide tegemine, igal poliitikul pole mõtetki teha oma blogi, kui tal ei ole lugejaid, või kui tal ei ole midagi kirjutada sinna. Aega, noh, mina arvan, et võiks igaühel olla, RK töö meeletult kiire ei ole kellelgi

Selle kohta ütles keegi hästi toredasti, et kui kaua sul ikka võtab aega ühe postituse kirjutamine – see postitus peab olema ju suhteliselt lühike, muidu ei tule keegi seda lugema. Kuidas sa ütled, et sul ei ole aega, need on ju sinu valijad

Keskmine kooliõpilane peab sellise tekstiga hakkama saama vähemalt 45 minutiga koolitunnis, sina, poliitik võiks teha vähemalt poole kiiremini, 20 minutiga, mis tähendab, et nädalavahetusel 20 minutit oma valijate jaoks ei leia, siis ... ega enamik RK liikmeid enam valimisi ei ootagi, küsitakse kogu aeg, et miks teie palk nii suur on ja meie oma nii väike on. Igati õigustatud küsimused.

Järjest suurem roll on osalusdemokraatial. Mõned erakonnad kasutavad seda veebis ka, kohe on näha, et näiteks on olemas rohkem viiteid või võimalusi. Kui suur roll seal teil erakonna jaoks on?

Mhmm, osalusdemokraatia on tore asi muidugi, aga nagu ma ütlesin, siis osalemine meil ennekõike eeldab füüsilist kohalolekut. Interneti osalus ongi see, et võid lugeda inimeste blogisid võid kirjutada, aga selliseid mõttetalguid või arvamuste korjamisi ülearu palju ei tehta. Keegi pole ka arvanud, et see nii väga oluline on, tihti tundub ka mulle, et teised erakonnad teevad seda just kui rohkem linnukese pärast. ERLi näide, et ma ei usu, et sealt midagi tuleb. Või RE korjab osalusdemokraatia korras tänavaauke, siis see on demokraatia ärapanemise mõttes.

Aga kas see peaks olema, nagu sa ütledki, et võib olla see ongi linnukese pärast või on see sihtgrupp nii erinev?

Ma arvan, et kui erakonnad sellist asja teevad, siis see muudab kogu osalusdemokraatia poliitiliseks või noh politiseerib selle mõiste ära

Samas saab ju suunata kuidagi sellele osalusele, et tehakse mingi, näiteks viitavad oma veebis e-valimistele, valimiskomisjonile, kuidas see protseduur käib, lihtsalt info mõttes

Seda ma arvan, et Edgari blogis on ka parasjagu neid linke, alustades Tallinna kodulehest vabariigi valimiskomisjonini, selliseid suunavaid seal on, aga sellega asi piirdubki. Osalusdemokraatiaks seda võib ka muidugi nimetada

Kuidagi peab ju inimeste usalduse võitma, siis ta saab edasi kuskile osaluseni minna

Mina süüdistan muidugi usalduskriisis Eesti Vabariigi kurja ajakirjandust, nagu Kruuda ütleb, siis müüb ainult see, kui keegi kellegi maha lööb ja müüb ainult see, kui kellelgi halvasti läheb. Ta üritas teistsugust meediat teha ja see lõppes nagu alati. Hea idee peale, mitte et kasumlik, vaid inimlikus mõttes, et toodame midagi positiivset, kirjutatakse ikka midagi negatiivset. Ega need erakonnad selles mõttes nii halvad, et /.../ usaldus on ka kahanenud, siin on konkreetsed näited, et mis olid, 1992, olid paremad kui praegu erakondade poliitikad, ma arvan, et inimesed on jäänud samaks ja küllap ka meetodid. Rohkem on juurde tulnud see, et igast täheveast saadakse aru nii, et see on sihilik ja siin on erakonnal kurjad kavatsused järjekordselt inimeste heaolu üle

Ja usaldus läheb kolinal alla

Ja usaldus lähebki alla, et kui ajakirjanik nii kirjutab, et küllap siis nii on. Ükskõik, mis juhtum, kas Panov või Reiljan või kedagi veel, et kõigepealt kirjutasiid, et on süüdi, siis võib olla polnudki süüdi ja siis avaldatakse seal surmateadete kõrval väike vabandus. Reiljani puhul ka, ammu on tervele Eesti rahvale selgeks tehtud, et ta on süüdi, samal ajal noh, mina ei tea, kas ta on süüdi, aga kui enamik inimesi teab ja ajakirjandus teab, miks siis teda ei ole süüdi mõistetud. Teine näide on Panov, kui ikka korrutatakse, et ta on süüdi ja kõik arvasid, et ta on, siis peale 4. märtsi või 5. kui tal käed raudu löödi, aga siis pärast selgus, et pole süüdi, ma ei ole näinud ühtegi ajakirjanikku, kes vabandanud oleks, pigem olen näinud mõnda ülbet isamaaliitlast, kes teatab, et jah, kuriteo koosseisu aegumine või teatud paragrahvid ei lubanud süüdi mõista. Nii ei käi need asjad, kui on süüdi, siis selle otsuseni ka jõutakse.

Et õigustus tuleb, mitte vabandus

Sellisel juhul tekib küsimus, et kas siis on õigusriigis midagi valesti? Selles ei saa küll KE süüdi olla, kui kedagi süüdi ei mõistetud. Ma arvan, et seetõttu ongi seesamune, kuidas saada inimene kaasa, et praeguses olukorras see Minu Eesti, mõte on ilus ja helge, aga reaalselt, kui inimeste jaoks on küsimus see, kas tal on homme töökoht või ei ole, kas ta sinna talgutele nüüd tuleb, kui tuleb ilusam ilm, siis ta läheb paneb oma esimesed seemnekese ära ja nii edasi. Kogu meedia kajastab väga positiivselt seda asja ja siis avaldatakse mingi totakas küsitlus, mis väidab, et mõttetalgutel osaleb rohkem inimesi kui koristustalgutel, üle 65 000 kokku, siis noh jah, seda näeme 2. mail, et paljud on siis käinud. Vägisi nagu ei saa, et nüüd peab hakkama mõtlema. Võib olla on inimestel poliitikast üldse kõrini, ei taheta muuta, tänapäeval ei tulda valimagi, et valimiste puhul ka, 75-80% ütlevad, et tahavad jääda koju ja

EPga on see ka, et see on alati sellisel ajal, et on väga suur tõenäosus, et ilm on suhteliselt hea. KOVi valimised on jälle sügisel.

Kuigi KOVi valimistel ka see aktiivsus on alla 50 ikka. RK oli 60 midagi. Ja kui pooled inimesed ei tule valima, siis võib eeldada, et pooled ei ole rahul selle riigikorraga.

Ükskord on ilm liiga hea ja teinekord liiga halb, nagu ikka. Kuidas saaks, et inimesed ei lähe, ei tee, ei osale, kas nad peaksid üldse või

Kui panna kõik kirjutama kodus erakonna valimisplatvormi, see oleks palju tahetud, samal ajal kui meil on kodanikureaktsioonid on mustmiljon. Näiteks alkoholivastane võitlus või midagi. Et pigem peaks inimene tegema seda, mis teda huvitab. Et kes tahavad kursis olla ja kes tahavad, tulla mõtlema kaasa, mida riik peaks tegema, et päästa olematus olukorras eelarve, see võib olla ei ole inimesele võimetekohane ja talle mitte kõige rohkem huvipakkuv tegevus, ta teab ka, et tal ei ole lahendusi pakkuda. Aga meil on kodanikuorganisatsioonid ja kui suunata sinna rohkem raha ja ressursse, siis see on ka lihtne meetod inimesi kaasata. **Tihti peale jäävad asjad mitte inimressursi, vaid rahalise ressursi taha. Võib kirjutada taotlusi või projekte, aga praeguses olukorras, kus eelarvet kärbitakse, tõenäosus, et nad raha saavad, väheneb.** Võtame suvalise linnaosa, et kui palju sinna tuleb projekte ja kui palju saavad raha, paljud ei saa. Osavõtlid leiavad võimaluse, aga neid ei saa sundida, loomulikult, ja teine asi jonnakus ja põikpäisus, et kui sa hakkad sundima, et sa pead tulema, mõtlema, ütleva ja arvama, siis ta saadab sinnasamasse, jääb koju ja pärast vaatab, et nii kui nii midagi ei muutunud. Et on tore jälle kiruda.

Kuidas erakond üldse oma potentsiaali veebis kasutavad, et veeb, blogid, praegu mulle tundub, et teil see lähenemine on võetud selline, et tehakse midagi veebis siis, kui liikmete seas tekib selleks nõudlus, et kui liikmed nii kui nii netti ei lähe või seda igapäevaselt ei kasuta, siis ei ole mõtet ka suurt veebikampaaniat selles mõttes luua? Olen ma õigesti aru saanud? Erakonna liikmete jaoks või väljapoole?

Üldiselt, mitte ainult liikmetele

Kõige paremad veebikampaaniad, mis ma näinud olen, on üles ehitatud nii, et a la Edgari jõulukaart või mängud, et me ei ole seda suunanud ainult liikmetele. Võib olla ka potentsiaalsetele toetajatele ja kõigile ühesõnaga. Siin on väga palju sellest muidugi lähtunud, et naistepäeva tähistamine ei ole midagi sellist, mida teeb ainult KE, KEga seob seda asjaolu, et seal on Edgar, kellel on roos hambus. Aga meil ennekoike kampaaniad on üles ehitatud varasemast laiemale seltskonnale.

Teil on seal veebis päris palju bannereid

Bännerid on poliitilised. Ma isegi ei tea, mis meil seal hetkel on

Üks oli Tallinn,

[Tallinna abipakett ilmselt on seal üleval](#)

Siis Padari piparkook, siis oli ministrile kinga andmine, mul ei tuli ka meelde

[Siis raamat ka äkki, Edgaril on majanduspoliitika raamat. Youtube'i klippe seal veel ei ole. Kodulehe kaudu on ära lingitud, sealt saab vaadata. Need olid enne ka, aga parajalt segaselt.](#)

No näed, ikka tuleb

[Siin, natuke seal, kasutajat ei olnudki, siis sai see tehtud. KE all on need videod, mis puudutavad erakonna valimiskampaaniaid, lisaks vaheklipid, näiteks jõulude ajal, kus Edgar piparkooke teeb, mis on igati ilus ja tore, kogu aeg neid laadida saab suurema pingutuseta, selleks ei pea eriline it geenius olema.](#)

Need asjad on juurde tulnud, kas valija on muutunud või kuidas need on tekkinud

Selle peale polnud keegi tulnud. Või kui oli, siis näiteks videod on olemas küll, aga suvalise kasutaja alt,

polnud ühtset kasutajat

nüüd on nagu tsentraalne süsteem, et kõik saavad aru, KE, mida sealt oodata, samamoodi videodega, **et selline ühtne pakk on nüüd**

jah, ja teine asi on see, et on ära lingitud kodulehega nüüd, et eraldi videode rubriik, sinna jooksevad kõik, mul vist ongi viimane üles panemata praegu,

Kuidas majandusolukord erakondade kampaaniaid mõjutab, sest on väljakäidud, et tasuta kanalid saavad suurema rõhu, kas see teie puhul on nii?

Mingil määral muidugi on, erakond saab kindla raha riigieelarvest, toetajate koha pealt muidugi mõjutab, et kas suurannetajad või väiksemad, kui inimesel endalgi pole raha, siis ei tule keegi seda erakonnale andma ja me ei lähe seda küsima ka. Suurerakondi mõjutab mõnes mõttes rohkem isegi, et ükstoetus, mis saame riigieelarvest, on sama, aga on erakondi, mis saavad proportsionaalselt suurema osa siiani. Võtame nt RE ja KE. Kui annetajate kasumid kuivavad kokku, siis ilmselgelt ei tule sealt ka meile summasid, mis tähendab seda, et võrreldes teistega eelis kaob ära. Aga kogu erakonna aparaadi ülevälpidamine, KE ja ER näiteks, seda ei anna võrreldagi. Kõiki piirkondi ja büroosid ja töötajaid ja nii edasi. Teisel erakonnal 5 piirkonda ja 4 töötajat võib olla, seetõttu nemad on nagu vähem mõjutatud, et neil võib mõjutada mingi 10% eelarvest, meie puhul võib mõjutada oluliselt rohkem. 2007. RK eelselt, 1. kvartalis, noh, see on avalik info, oli 13 miljonit erinevaid annetusi kokku. Kui nüüd see kvartal saime mingi 2-3 miljonit, siis vahe on 10 miljonit.

Kas kanalite mõttes ei tule vahet sisse, et videod Youtube'i, kampaania veebi

Ja siis naudime seda sadat inimest, kes vaatavad seda. Telekanalite vaatajaid on 250 000, Youtube'il on, aga nad ei lähe seal otsima, et KE ja Edgar Savisaar.

No kui keegi saadab neile lingi

Sellisel juhul ongi see, et nõuda erakonna liikmetelt, et raha pole, saatke kõikidele kontaktidele see video, siis on lootus, et jõuame sama auditooriumini, kui saadame selle telekassse

Jah, aga lühema aja jooksul

Jõuaksime või?

Tellesse ostad sekundeid ja minuteid, aga palju sellele meililugemisele ikka aega läheb

Nojah, aga kui tuleb käsk erakonna büroost saata e-meili, et te ei pea lugema, aga mul kästi saata, siis paljud ilmselt ei loe ja ei vaatagi seda. Õilis eesmärk ongi kõigil erakondadel see, et rahva elu paremaks muuta, aga see eeldab häälte kogumist ja ilma selle häälte kogumise osata kuskile ei pääse. See kehtib ka valimiskampaanias, olgu see majandusolukord, kuidas ta on. Meie ei pääse, RE ei pääse, ma ei hakka nende kampaaniat kommenteerima, Euroopa tasemel oravad, no jah. Võib olla praeguses olukorras, et kes ei saa Eestis hakkama, tuleb Euroopasse saata, aga mis mõte inimestel tekib, peaminister Andrus Ansip võib olla.

Tasuta kanalid on juurde tulnud juba enne. Viimase poole aasta jooksul on majandusteema kõige teravam, selle aja jooksul. Neid keskkondi lihtsalt pole. Oleks meil tasuta telekanal, mis võtab kõigi reklaami, nii palju kui tahab, see oleks reklaamist paks, aga sellist kanalit ei ole, eriti olukorras, kus iga viimnegi reklaamifirma üritab saada parimat pakkumist ja parimat võimalust, et saada endale nendest kampaaniatest maksimum välja, vähemalt mitte päris kõrvale jääda. Ega need Tide'id ja Omod praegu väga ei reklaami. Ma ei tea, mul endal kodus televiisorit ei ole, ma ei tea, mis telekast jookseb. Aeg-ajalt vaatan internetist, aga ma olen kuulnud, et on vähem reklaami kui enne.

Ma ka ei vaata nii palju

Et vähem reklaamipause. Küll me täidame need kuue erakonna peale ära, ei pea muretsema, võib võileibu tegema minna küll vahepeal, ei ole hullu.

Aga seda proportsiooni, et kui sa võrdled eelmiste valimistega näiteks, et kas veebi osakaal kuidagi muutunud on?

Praegu on nii, et eelkampaania on, plakatid tulid hiljem.

See on ka teise taustaga, see on seadusandlik pool

Kogu see välireklaam ikkagi oli võrreldes 2007, kus me olime kõige naiselikum erakond ja see oli välireklaam puhtalt, siis noh, praktiliselt nulli pealt tuli veebikampaania ja üsna kõrgelt

Seda linki on väga lihtne saata ja teiste kampaaniatega ka, hakkavad silma. Kas või see ministrite kingaandmise kampaania, ma ei kujuta ette, paljud seda linki saatsid

Saadeti küll jah, meil mingi ülevaade selle kohta on, üritame jälgida, kus ja mis, palju liigub, aga kokkuvõttes ei tea. Numbrid on kordades suuremad kui meie toetajaskond. Kes vaatavad selleks, et kiruda, kes loopis seal joovastavalt kinga. Ülearu polegi vaja teada, mulle piisab sellest, et inimesed, kes tahavad saavad ja kes ei taha, saavad ikka. Saavad keelduda, see on väga lihtne ju. Telekas ja

välireklaam on selles mõttes peale sunnitud, et need ei tule su meilboksi, aga tegelikult on see pildis ja silmi kinni sa ei pane, kui tänaval kõnnid. Samamoodi kui telekat vaatad, siis võid joosta kööki, aga ikka kuuled esimese lause ära või viimase.

Aga kas sellist tagasisidet ei ole, et teil on päris palju veebi asju juurde tulnud või veeb on täienenud, et valijat on kuidagi mõjutanud

Kõigil erakondadel on ju teada, see %, kes kasutab internetti. Nüüd kuidagi välja peilida, kas see on ka meie valijaskond, kes külastab või keegi teine, seda võib arvata, et keskmine meie valija käib rohkem rahvakohtumistel, kuulab Edgarit raadiost - telekast, loeb ajalehest, siis mingi hetk surfab netis, aga kust maalt see kattuvus on, kui sektoreid joonistama hakata, kes, millal, palju ja kuidas, kunagi ei tea. Ilmselt iga kampaania eesmärk on tõsta mainet, reitingut või mõlemat või siis kellegi teise oma alandada, see on libedale teele minek. Vali mind, sest ma olen temast targem, see on kahtlane.

Mul küsimusi rohkem ei ole, tahad sa lisada või täiendada midagi veebi koha pealt?

Külasta meie kodulehte ..

Tõnis Hiiesalu, Isamaa ja Res Publica Liit (IRL), IT nõunik

Mis on sul endal esimene assotsiatsioon, mis sul tuleb seoses veebikampaaniatega meelde?
Sa mõtled nüüd antud kevadet või üldse?

Võib ka varem, aga tavaliselt tuleb mingi kevadine asi lihtsalt kõige kiiremini inimestele meelde
Mida sa täpsemalt mõtled, mis kampaania käigus sai üldse tehtud või mingisugune sündmus, mis eredalt meelde jäi või

Esimene veebikampaania või veebiasi, mis sul hops meelde tuleb
IRLi poolt või

Või ka üldse, poliitiline lihtsalt

Kõigepealt, kõige enne oligi asi sai sügisel alguses, kui KE oma kaartidega peale tuli, see jõulutervitus ja nii edasi. Need olid esimesed märgid, et midagi toimub. Veebruarikuus oli üks aktsioon see siltide kleepimine, KE need plakatitel, IRL noorte poolt, selle ribaga üle kleepimine. Vahepeal oli veel, mis veel veebis on silma jäänud, on see, samal ajal oli see propaganda, vasakliberaalne, teie poliitika on linnusitt tuuleklaasil. Oled sa neid näinud?

Mul isegi ei tule ette praegu

See on propaganda.blogspot.com vist (mõeldud on <http://propaganda2009.blogspot.com/> -EL), vist oli sellise nimega. Orkutist ja Facebookist leiad ka üles. Ehk siis oli KE vastane selline... Ma täpselt ei oska öelda, kes selle asja taga on, aga tundub selline kunstiinimeste projekt olevat.

Et nagu väljastpoolt

Jaa, et tegid t-särke ja värke. Vaata järgi, **propaganda.blogspot, okei,**

Võis olla midagi sellist. Siis, ma arvan, et ega rohkem midagi sealt talveperioodil väga palju ei toimunud. Võib olla mingisugused veebihääletused või sellised, erakondadepoolt, aga Kevadel kuskil aprillis-mais hakkasid mingisugused kampaaniad peale, iga nädal tuli midagi

Kui sa mõtled IRLi lehe peale, just enne valimisi, võtame ikka selle aktiivse valimisperioodi, ütleme aprilli lõpp, mai, see, milline see leht siis välja nägi, kellele see leht siis mõeldud oli,
IRLi leht on selles mõttes ikkagi mõeldud potentsiaalsetele valijatele ja olemasolevatele valijatele. Kui nad sinna lehele jõuavad, et nad leiaks selle esmase vajaliku info, mis neil vaja on ja et neil oleks põhjust ka sinna tagasi tulla. Kaks asja nagu. Esmased asjad, et keda ma saan valida, millal need valimised üldse on, programm on ja põhiline info, et oleks ka põhjust tagasi tulla, interaktiivsus, et mingid pildid, uudised, artiklid. Kevadel sai siin väike uuenduskuur ka tehtud, sai neid sotsiaalvõrgustiku rakendusi erinevaid sinna juurde lisatud, et püsida konkurents

Kuidas erakond suhtub sellisesse osalusvõimalusse, nende tekitamisse, on need erakonna jaoks olulised?

Et inimestel oleks võimalik avaldada oma arvamust kommenteerimise või siis valida, et üks või teine või siis näidata seal veebis oma meelsust?

Jah, neid vorme on erinevaid,

Selles mõttes positiivselt, et talvel saigi tehtud, seesama, kui see siltide kleepimine oli, sai selle jaoks tehtud veebileht, kus inimesed said oma arvamust avaldada selle aktsiooni kohta. Seesama sai ka meedias linke, inimesed said kohe arvamust avaldada, kõik kommentaarid, mis sinna pandi on olemas, ropendamised on ära võetud, aga üldjuhul nii negatiivsed kui positiivsed kommentaarid on alles jäetud

Et keegi ikka niimoodi kergelt modereerib

Jah, selles mõttes, et ropendamised on ära võetud, aga ükskõik, kas negatiivne või positiivne kommentaar, see kõik on jäetud. Ses mõttes, et veebis on tähtis, et oled aus, kui hakkad seal kustutama või ümber tegema, see jätab koheselt halva mulje ja veebis levib see sama informatsioon kiiremini kui veel suust suhu, et kui seal midagi teed, siis läbi foorumite ja muude keskkondade tõmbadki endale kohe vee peale

Ja ongi tulemus käes

Näiteks kunagi oli siuke teenusepakkuja nagu, ma enam ei mäletagi, ühesõnaga mingi veebiotsingu pakkuja, kas server või ... kellel oli foorum üleval. Ja neil teenus oli hästi kõikuva kvaliteediga. Siis inimesed kogu aeg kirjutasid sinna, et miks ei tööta, miks ei tööta ja siis ühel hetkel nad ei viitsinud enam vastata ja kustutasid selle foorumi lihtsalt ära. Sellised asjad on täiesti, jätavad kustumatu mälestuse kliendile või valijale.

Kuivõrd see osalus veebi kaudu üldse võimalik on

Veebi ei kasuta kõik

Jah

Et põhimõtteliselt Eestis interneti kasutamine on päris, ütleme, võrreldes muude Euroopa riikidega, päris kõrge, leibkondades ka enamasti vist protsent päris suur, kellel internet on olemas. Aga selles mõttes, et see näitab inimeste, kes arvutit kasutavad, nende meelsust nagu pigem. Võib olla ongi sellised aktiivsemad ja nooremad, võib olla hetkel peaksidki mingisugust meelsust välja näitavama või

Kuidas nad selle vastu võtavad, kas nad lähevad veebi arvamust avaldama ja midagi tegema

Noo, sõltub, mis teemast küsida ja kuidas seda levitada. Kui nagu, kunagi ei saa sinna meeletut kogust, et oleks sihtrühm võrdselt kaetud, aga

Jaa, loomulikult,

Erinevaid võimalusi on välja pakutud IRLi poolt, mida teha, iseasi, kui aktiivselt inimesed seda kasutavad

Kuidas need võimalused jaotuvad, selles mõttes, et paljudel on neid võimalusi hästi palju, on arvamused avalduse võimalused, foorumid, listid, mis iganes. Aga need on sisevõrgus ja välja võib olla väga ei paista, kuidas teil on, mis teil teha saab välisveebis või kas siseveebis neid võimalusi on rohkem

Selles mõttes, kas või näiteks alustada blogidest. IRList on parkümmend inimest, kes blogivad, on arvamused liidrid, nende blogides on võimalik kommenteerida nende arvamused artikleid ja seal arvamused avaldada. See on näiteks üks koht.

Kas nad on ise aktiivsed ja vastavad ka?

Jah

Tihti on need blogid nii staatilised, et keegi paneb sinna mingi artikli üles ja sellest saab selline artiklite ülesriputamise koht, hea veebist võtta

Selles mõttes, et jah, blogi, vaata on isegi need reeglid olemas, blogija kümme käsku või midagi sellist. Ma isegi enda, kunagi kirjutasin kõputöö blogidest ja sotsiaalmeediast, sotsiaalvõrkudest. Seal on ka enam vähem, et kui sa ikkagi üle päeva või kahe seal blogis ei käi, siis kaotavad inimesed huvi selle asja vastu. Aga jah

Või postituse pikkus on nii paar A4.

Siis ei hakata lugemagi. Ses mõttes üks variant on seal kommentaarides arutada, see sõltub ka inimesest, kes blogib. Enamus inimesi, kui näiteks vaadata IRLi poolt, näiteks Marko Mihkelson, väga aktiivselt peab blogi. Laaril on blogi, ta ka päris tihti paneb sinna infot üles ja ise vastab ka nagu. Teiste kohta, Karoli Hindriksit,

Temal oli lausa eraldi veeb

Jah, see on üks pool. Las ma mõtlen, blogid on üks koht, kus saab arvamused avaldada. Siis on olemas erinevate kampaaniatega erinevad sotsiaalvõrkude kommuunid. Näiteks üks üldine oli IRLil Youtube'i kanal, või noh, on siinamaani. Kus on IRLiga seotud videod üles läinud, seal on neid võimalik kommenteerida ja edasi saata. Siis on olemas enamus, see aasta kõikidel kampaaniatel olid Facebooki ja Orkuti eraldi kommuunid, kus levitati põhimõtteliselt erakonna enda liikmed...

Palju neid kampaaniaid üldse oli, mul tuleb see eestlaste kampaania meelde?

Jaa, üks oli see eelista eestimaist. Ma mõtlen, mis seal veel vahepeal oli... siis oli päris lõpus oli, üks aktsioon veel, kus oli lihtsalt võimalus saata Mart Laari kirja edasi. <http://105.irl.ee/> ma ei tea, kas sa oled seda lehte näinud

Mul need lehed on ka kuskil olemas. Aga need lehed elasid selles mõttes natuke oma elu, et näiteks, mul ei tule praegu ette, aga see eelista eestimaist kampaania, et see pigem ei olnudki ju otseselt erakonnaga seotud

Ja ta ei olnudki selles mõttes väga poliitiline, ta oli pigem nagu siuke, üldine, meelsuse näitamine. Seal oligi, seal lehel oli väga palju erinevaid võimalusi oma arvamust või meelsust näidata. Üks asi oli näiteks, et said kirjutada, kuidas sa eesti kaupu ja tooteid eelistad. Ja oma pildiga oma arvamuse üles panna. Siis võisid seal testi teha, vaadata oma eestlase DNAd, oma blogis seda üles panna, selle kaudu inimesed said kommenteerida sinu DNAd, kui sinna blogisse selle üles olid pannud. Seal samal lehel olid üritused ja uudised, neid kõiki saab kommenteerida seal.

Jaa, ma mõtlen, siis oli seal olemas veel, kui lemmiklaulu saade oli, siis sai valida lemmiklaulu ja samamoodi kommenteerida. Aga ma just mõtlen seda, et poliitilisi ideid või ettepanekuid, selle koha pealt IRL pakkus välja oma tööplaani ja Laar pani selle tööplaani enda blogisse üles ja siis me tegime üleskutse, et inimesed seda kommenteeriks tema blogis seda tööplaani, et mis nad arvavad sellest tööplaanist

See oli seal põhilehel ka, et kus see siis viis

See viiski otse tema blogisse, tema blogis oli suunatud arutelu, et need, kes küsisid, neile ta vastas seal. Sealt võib veel vaadata kui aktiivselt ta vastas, et kuupäevade järgi võib vaadata

Paljud tegid eraldi veel valimisteks mingi valimisplatvormi kommenteerimisvõimaluse või midagi sellist,

Platvorm... otsest kommenteerimist, otsest nagu ei olnud, oli küll eraldi leht, kus oli see platvorm üleval ja kandidaadid ja tööplaanid. Aga pigem oligi nagu see kommenteerimine läbi Facebooki ja Orkuti. Põhikandidaadid panid oma arvamusi ja neid linke nendest, kampaania platvormist, oma Facebooki profiili, seal on võimalik otse üks-ühele selle inimesega suhelda

Et pigem nagu kandidaadipõhine siis juba

Jaa, et kandidaadid ise suhtlesid otse. Pigem juba, enamuses on võrkudes

Ma mõtlengi, et kui paljudel need olid, ma kõiki kandidaate nii ei vaadanud, vaatasin, mis Karoli seal teinud oli, kõige rohkem paistis silma

Ta oligi siuke kõige, selles mõttes veebis aktiivsem, et näitas ise ka huvi üles, et tahab rohkem veebis tegutseda ja sai nagu kõik asjad läbi mõeldud, mida teha võiks ja kus kanalites. Ja siis ta seda tegi

Kas Karolil oli vist ka Twitter? Kas teised ka Twitterit kasutasid?

Sa mõtled nüüd?

Kas teised kandidaadid või erakonnal oma?

Aa, ei, meil on erakonnal üldine Twitter, mida kasutab siis põhimõtteliselt meediajuht, et kes pressiteateid saadab, et siis paneb sinna ka info. Aga Karoli oli jah üks vähestest kui mitte ainuke, kes viitsis tegeleda sellega. Edasi on juba selline võib olla veits vanem põlvkond, hea kui nad blogi viitsivad kirjutada, juba see on suur samm edasi.

See on jah selline persoonipõhine,

Jah, kelle sihtrühm see üldse on, võib olla Karoli potentsiaalsed valijad on rohkem veebis esindatud,

Harjumuse mõttes ka. Nüüd said vist võimalused ette loetud. Kui sa mõtled natuke teiste veebide peale, kas või teiste erakondade peale, siis kas seal on mingi selline osalusvõimalus, mida teil veel ei ole?

Hmm... üks, mida KE on teinud, esitanud lihtsa küsimuse, kas see või teine ja siis on kogutud neid allkirju veebis mingisuguse asja kohta nagu

Mitte nagu gallup, aga juba allkirjad

Ei, ma mõtlengi allkirjade kogumine, et kas raha anda, seal oli see Linnateater või Kultuurikatel. Antud juhul oli see totakas, et mõlemad on vajalikud, minu arust on see mõlemat solvav. Sellist asja me põhimõtteliselt, ei ole poliitilise poole pealt välja pakutud, et võiks mingil teemal nii suurelt asju küsida. Tehniliselt on see suhteliselt lihtne, kättevõtmise asi. Lihtsalt kui tekib mingi küsimus, siis võimalus on olemas

Ma ei tea, kaua sa erakonna juures oled olnud, kas oled kursis sellega, milline oli veebileht aastal 2005 ja 2007?

Tegelikult ma olengi, kevadest, sellest ajast kui midagi hakkas natuke toimuma, veebruari kanti nagu. Et jah, varemast mul on väga selline üldine ülevaade, väga detailselt ei tea.

Ma arvan, et sellest üldisest täitsa piisab. Kui sa mõtled sellele, et milline see veeb siis oli ja milline ta praegu on, kuidas see muutunud on

Ma arvan kindlasti põhiline ongi see, et veeb on sotsiaalseks läinud, on see sama kolm aastat tagasi heal juhul mis oli, oligi blogi nüüd on kõik need Web2,0 ja Web3,0 erinevad rakendused on tulnud mängu, mida kõik saab kasutada. Võib olla enne oli veeb pigem ühesuunaline, info paisati välja, nii on, midagi kommenteerida või ütleme, arutada kuskil ei saanud. Nüüd on veeb läinud siukseks mitmemõõtmeliseks, ühtepidi on läinud info liikumine sealt veebist kasutajale ja info liikumine kasutajate vahel nagu kasutajate vahel võrgustik, kui sa paned midagi üles, siis seda infot hakkavad inimesed ka omavahel, Facebookis, Orkutis, blogides ja mujal arutama, põhimõtteliselt sellist poolt nagu varem ei olnud, sellised kommuuni asju. Veeb oli ühesuunaline meedium, nagu mingi tänavaplakat. Võisid lugeda heal juhul programmi. Nüüd on igasugu mängud ja värgid-särgid nagu, mis on andnud võimaluse, et hästi lihtne on veebis infot levitada. Kui sellel infol on mingit sisu ja sul on olemas arvamusi liidrid

Järjest rohkem räägitakse osalusest ja kaasamisest. Millest me ka enne rääkisime, et Mõttetalgud ja sellised üritused. Kas see ka veebi kuidagi muutnud on? Või ongi see veebi sotsiaalsemaks muutumine ja kandidaatide ise tegutsemine

Mida sa täpselt nüüd mõtled?

Paljud panevad oma veebis ka rõhku, e-valimiste näitel, viitavad oma veebis valimiskomisjonile, mingile teisele organisatsioonile, selline õpetlik funktsioon. Kas see võiks seal juures olla, et õpetada teda osaluse juurde tulema?

Sa mõtled osaluse all ka üldse hääletamist

Jah, hästi laias mõttes

Teine pool on see, et hääletamise aktiivsus veebis vist seekord, eelmine kord vist mingi 30 000 inimest hääletas, seekord oli rohkem, kas mingi poole võrra kasvas.

Siin peab seda perioodi ka vaatama, eelmine kord oli see hääletus, millal häält sai anda, natuke teistmoodi

Eraldi oli ju kampaania ka, mida riik oleks pidanud vedama, et mine e-hääletama. Midagi sai vist riigi poolt tehtud ka. See oli suhteliselt siuke väheldane või erilist suurt aktsiooni ei olnud, silma ei hakanud. Pigem oligi nagu see, et erakonnad ise, need erakonnad, kes nägid, et nende toetajate hulgas on, või noh, kui teistmoodi sõnastada, kui kutsuda inimesi e-hääletama, siis nende toetuse osakaal kasvab. Erakonnad nägid, et nende valijaskonna hulgas on protsendiliselt rohkem interneti kasutajaid. Pigem nagu promosid seda e-hääletamise poolt. Näiteks e-hääletama IRL kutsus ka, ses mõttes, et saatsid seal kutsed edasi sõpradele, et tule e-hääletama, siis sai seal erinevaid asju võita jne. Samamoodi tegi RE, et loosisid neid Brüsseli reise välja, et inimesed e-hääletama läheksid. Selles mõttes on see pigem see teema, et need, kes nägid, et sellest on rohkem kasu, need panustasid sinna rohkem.

Sõltuvalt enda valijaprofiilile ikka

Võib olla natuke jah. Muidugi jälle teistmoodi, et Tallinnas oli e-hääletamise ajal koolimajades mingi aktsioon, et koolide arvutiklassid pidid kõik lahti olema ja tehti siis nagu pensionäride arvutikoolitusi valimisperioodi ajal. Ma isegi ei tea, mis sellest sai, aga see oli ka nagu e-hääletama suunamine, pidi ID-kaardi kaasa võtma.

See on siis juba kahtlase maiguga, kas see siis üldse lubatud oleks? See ei oleks küll hea tavaga kooskõlas

Ma vähemalt midagi kuulsin, et sellised asjad toimusid, keegi tegeles ka sellega, aga praegu pole rohkem ei ole sellest midagi kuulda olnud

Nagu valimistelk?

Jah, põhimõtteliselt küll jah,

See, kui sa pensionäri õpetad, on üks asi, aga kui sa teed seda temaga valimisperioodil, sa saad õpetada ka nii, et ei pea ID-kaarti kaasa võtma. Muidugi on see näitlikum

Jah, et nüüd õpime valima

Aga saad ju mingi testkeskkonda kasutada või mida iganes

Üks punkt oli veel, mis sellest heast tavast välja oli võetud sel aastal, oli see, et e-valimise keskkonnale, ei tohi linkida nagu. Eelmine kord oli veel sees, seekord oli välja võetud. Seda kasutati ka, bännerid, mis olid, suunasid otse valima. Meil oli vähemalt kampaaniasait vahel

Väga paljud suunasid ikka tegelikult mingile üldisele VVK (Vabariigi valimiskomisjon – EL) lehele, kus omakorda sai siis hääletada, sealt sai muud infot ka ikka

Me panime siuke kampaanialehe veel vahele, kus oli võimalus tutvuda programmiga ja siis minna hääletama

Seda kasutati jaa. Osad inimesed üldse ei ole seda meelt, et peaks veebi kaudu osalema või arvama minema, mis neid takistab?

Ma ei tea, võib olla ligipääs. Või noh, harjumused, et

Enne me just rääkisime ju, et eestlastel on leibkondades kasutamine levinud

Jah, seda küll, võib olla mõned... kus sa selle väite üldse võtad? Suur osa siis või väike...

Sõltub sellest

See tundub liiga kahtlane, et mis seal veebis toimub, et ma füüsiliselt ei näe ja ei kontrolli

Noh, siin võib ollagi erinevaid põhjuseid, miks mitte selline

Hirm masina ees, et seda ju ei näe, kui ma lähen valima, siis panen sedeli sisse ja siis on punkt. Kui ma veebist valin, kes teab, mis seal toimub, võib olla mingist põlvkonnast alates ongi siuke, ma ei tea

Kus see jälg maha jääb. Ma ei tea ka neid põhjuseid, see ongi...

Inimesed kardavad võib olla natuke ka, kes ei ole harjunud arvutiga iga päev töötama võib olla, kodus on küll olemas uudiste lugemiseks ja kirja saatmiseks, aga mingeid keerulisemaid, näiteks ei julge inimesed osta veebist asju, veebikaubamajadest näiteks, kardetakse, et oma silmaga ei näe, ei katsu

Siis on mingi petuvärk

Võib olla see on selline üldine

Samas internetipankade või e-maksuameti usaldus on ju päris kõrge

Need on järelikult võib olla möödapääsmatud asjad, mis tuleb ära teha, et sa ei pea sõitma kuskile, kui saad kodus ära teha, siis võib olla paneb mõtlema. Valimised saab ju oma igas külas ära teha, ei pea sõitma. Teinekord on veebi kaudu, vaata, asi käib kiiremini. Firma alustamine, sa võid mingi paari päevaga saad oma firma, ainult läbivaatamise aeg on. Alustad ära, vaadatakse paari päevaga läbi, ei pea ise kohale minema ja neid pabereid täitma. Võtab isu ära.

Kuidas saaks seda inimestele veel lähemale tuua? Ma saan aru, et teil on võimalusi veebis juba päris palju, kõik need sotsvõrgustikud ja. Kas seal oli Flickr vist ka?

Flickr on ka jah,

Ja noh, blogid ka. On teil veel midagi sellist plaanis? Ma ei tea, palju näiteks, KOVi valimistest pole vast nii palju veel selgunud ja palju erakonnad sellest rääkida tahavad, aga plaanid, edaspidi mis on

Ega seal muud ei olegi kui piirkonna, kaks kuud on aega piirkondade liste kokku panna, praegu tegeletakse sellega, otsitakse inimesi, kes seal kandideerivad ja ega seal muud olegi. Veebi poole pealt läheb asi siis kisub võib olla nagu piirkonna tasemele ka. Et oleks selline üldine tase, kus on kirjas need üldised asjad, meie programm, üldiselt põhijoon, võib olla piirkonnapõhiselt ära näidata, mis selles piirkonnas plaanitakse teha. Ja siis vastavalt sellele, mis kampaaniaga või sõnumitega minnakse, vastavalt sellele saab teha nagu erinevaid aktsioone ja kampaaniaid. Hetkel on vist vara rääkida jah

Tegelikult EP ja KOV on ikka totaalselt erinevad asjad, selles suhtes on neid natuke raske võrrelda. Aga kui sa peaks nagu hindama, et kuidas erakond potentsiaali veebis ära kasutab, siis mis sa arvad, kuidas teie erakonnal on läinud

Sa mõtled siis nagu

Siin ma mõtlen nõ kogu kupatust, veeb, võrgustikud, blogid,

Selles mõttes, üldiselt nagu hinnata siis, tegelikult veeb on lihtsalt vahend, et oma ideid edasi anda, kõik on inimeste enda teha, ses mõttes, samas sotsiaalvõrgustikud töötavad ka ainult siis, kui on olemas arvamusiidrid, kes on huvitatud nende ideede edasi andmine. Siin võib võrrelda seda, et erakondade vahel, kas erakonnas on inimesi, kes on väga aktiivsed erakonnaliikmed ja väga huvitatud

selle erakonna ideede edasi andmisest. Vaadates näiteks KE ja RE neid noori ja liikmeid, seal on palju rohkem aktiivseid inimesi, kes võitlevad millegi eest. IRLil on jälle vähem väga aktiivseid

Puht nagu massi mõttes või?

Ei, mitte seda. Nagu arvamusiidrite mõttes. Minu meelest, seda kui hästi sul veebis läheb, saab mõõte, et palju sul on arvamusiidreid, kes iga päev veebis käivad ja blogivad ja oma võrkude sõnumeid välja saadavad. Sest läbi nende käibki see asi, inimesed paratamatult jälgivad arvamusiidreid või tahavad nende moodi olla või kopeerida neid. Kui sul on olemas võrgustik nendest arvamusiidritest, siis on hästi.

Ma ei ole vaadanud, et mis nendest Facebooki lehtedest või kontodest peale valimisi saanud on, et kas nad toimivad endiselt

Sõltuvalt tehtud, näiteks Karoli enda lehed said tehtud, siis need on siamaani olemas, iseasi, palju ta seal edasitoimetab, enda kontot ta kasutab edasi. Enda fännilehel, no sõltub sellest, mis tema edasisel valikud on, kas ta jätkab poliitikukarjääri või on uue asja leidnud. Põhi on olemas, et oma asja edasi kasutada

Kas osa ka jäävad sinna vahepeale või pannakse kinni? Või see sõltub konkreetsest kandidaadist?

See täiesti sõltub, kui inimene tahab enda asju hoida, siis nad on olemas

Toimivad ikka edasi

No jah, need on ju tulevikus, alati võib vaja minna, kõik kontaktid on ...

Sügisel jälle valimised tulemas, kas just need samad inimesed tegutsevad, aga mine tea ...

Teiste käest ma olen küsinud, kuna ma need intervjuud tegin nii palju varem, siis ma olen küsinud, et mis te arvate, milline see veebi roll eelseisvatel valimistel on. Hästi palju on räägitud sellest, et seoses majandusolukorraga, mis iganes, et veebi rolljärjest suureneb, kuna see ka võtab mõnes mõttes võib olla vähem ressursi, kuidas teil on?

Mõtted nagu kui suur osa meie eelarvest on veeb?

Põhimõtteliselt küll. Ma ei mõtle isegi numbriliselt, aga kui sa võtad enne valimisi sellise proportsiooni, et mingi osa kulub telele, outdoorile, veebile, trükimeediale, kas see proportsioon on muutunud

Võrreldes eelmiste eurovalimistega on kindlasti veebi osalus suurenenud, sõltub täiesti sellest konkreetsest kampaaniast ja kampaania sees olevatest aktsioonidest, mõned on lihtsalt puhtalt veebiaktsioonid, mõned on tele-veeb-trüki kombinatsioon

Okei, et näiteks teil oli see eestlaste kampaania, et seal oli mitu koos

Jah, et selles mõttes nagu erinevad aktsioonid olid, ja vähemalt minu arust kõikides oli veeb esindatud, et kohati oli veeb ka üksi. Eelarve koha pealt tahes tahtmata telekas on kallim ja efekt arvatavasti võib olla hetkel veel suurem ka. Teleka katvus on ikka suurem, *prime-time*'il nagu. Aga ta on tõusnud jah

Aga näiteks majanduslikus mõttes, erakonnad on ka öelnud, et ei ole raha, et midagi nii suurejoonelist teha, siis minnakse veebi, et seal on kõik asjad tasuta. Samas nõuab ikka päris palju inimressursi, kes seal toimetavad ja teevad tööd

Jaja, selles mõttes, et kõik need kampaanialehed tuleb ikka valmis teha. Ta on odavam kui teleklippi filmida, aga ikkagi ta maksab midagi, et kõik need *flashid* ja muud rakendused ei ole mitte odavad.

Et ei ole nagu selles mõttes suurt mõju, et läheks veebi vähem raha

No selles mõttes, kui vaadata, Tarand tegi ka veebis kampaaniat, aga ta ei otnud bannereid, tegi lihtsalt keskkonna. Tal oli rohkem ruumi oma sõnumitega manööverdada ja rohkem nalja teha, siis tal tõesti kulus suhteliselt vähem. Tal oli vaja blogi püsti panna, mille tegi siis, keegi sõber aitas tal ära teha. Blogimootor on tasuta, võib olla natuke kujundas ja oligi kõik, mingisugused pildid-särgid-värgid ja asi levis iseenesest

Tarand on selles mõttes natuke erandlik juhtum ka, teda ei ole võib olla hea võrdluseks tuua

Seda küll jah, antud juhul võimalik on, et kui sul on inimene, kes oskab seda oma kätega teha, teeb lihtsalt valmis sul ja ongi kõik, lihtsalt ongi see, et sul peab sisu olemas olema ja inimesed, arvamusliidrid, kes suudavad olla see käimalükkav jõud nagu

Aga mul ei olegi rohkem küsimusi, kas jätsin midagi küsimata?

Ma ei tea ka ...

Aga aitäh sulle

Tarvo Sarmet, Eestimaa Rahvaliidu (ERL) peasekretär

Ma kõigepealt küsin sellist asja, et mis on esimene kampaania, veebikampaania, poliitiline, mis sulle üldse meenub?

Ajaloost või?

Jaa

Mida ma mäletan nagu.. ma arvan, et see oli, kuna mu enda taust on, ma olen tudengi..., üliõpilasesinduses olnud, tudengiaktivist, aastal 2000 seal üliõpilaskondade liidus juhatuses ka olnud, ma arvan, et esimene kampaania oli, ma tean, et need olid Ott Lumi ja Rain Veetõusme, ühesõnaga need tüübid, keda ma ise tundsin sealt ülikooliajast ja kui nad esimest korda kandideerisid, ma ei oskagi öelda, mis erakonnas see võis olla tol hetkel.. äkki see oli see Res Publica, mis oli see apoliitiline Res Publica, kes kandideerisin RE või IRL nimekirjades,

2000?

2001 või 2002 või midagi sellist. Nad tegid selle veebisaidi mille nimi oli kedaaiakavalid.ee ja nad olid neljakesi seal üleval, neli pilti, kui läksid ühele nendele piltidest peale, siis tegi niimoodi (demonstreerib, kuidas pilt näitas vaataja poole – EL). Pealkiri oli jah, et keda sa ikka valid, vali siis parem noored. See oli selline kampaania, mida ma mäletan, ilmselt sellepärast ka, et mul olid tuttavad inimesed ja see oli suht huvitav ka ja pealkiri, ka et keda sa ikka valid, siuke vaimukas tundus

Aga nüüd hiljutisemast ajast?

Noh, eks ma nüüd mingi aeg ju hakkas, kui ma rohkem selle ERLiga kokku puutusin, siis ikka hakkasin jälgima, mis konkurendid teevad ju. Ma arvan, et, ma ei saa öelda, et üritan kõike jälgida, põhiline viimasel ajal see RE mäng, kus said oma näo panna sinna, see oli nagu eriti aktiivne, Ameerikas tehti paar kuud varem, nüüd jõudis Eestisse ka

Noh, Ameerika kampaania elemente on vist on ikka aeg-ajalt üle võetud, et

Ikka-ikka, uued värsked ideed, adapteeritakse need kohe,

Nüüd, ma saan aru, et mingi hetk oled sa selle veebiga ka kokku puutunud ja veebiga tegelenud varem?

Jah, ikka, kui on, see on turunduse osa ja praeguse veebi, mis lasime teha mingi, ma arvan, et rohkem kui aasta tagasi, mingi 2007

2007 oli küll vana veeb, seal vahepeal on muutunud, ma neid kogu aeg ei jälgi, aga peale 2007 valimisi

Siis ma veel ise töötasin erasektoris, aga kuna olin varem kokku puutunud, siis toleaegsed arendusjuhid palusid appi osalema selle mõtlemises, struktuuri mõtlemises ka. Olen selle sünni juures olnud, aga ise nagu tellija... Üle kahe aasta olen siin olnud

Ja sinna lisaks siis need muud veebid, see on juba teine teema. Kellele see veeb mõeldud on, see peamine?

See on hea küsimus. Kui seda lehte tellisime, siis pidime ka mõtlema, et mis see on, eks ta ikka nagu sellisele enamus ajast on suunatud ikkagi siuksele meie-meelsemale inimesele, mitte päris, liikmed ka, meil on 10 000 liiget, aga kõik ei ole aktiivsed ju, siis nii-öelda need, kes võiksid huvi tunda

Nagu potentsiaalsele valijale laias mõttes

Jah, aga ta ei ole ainult kampaanialehekülj, vaid ikkagi siuke kampaania vahend.

Nüüd räägiks sellest osaluse poolest natuke, kuidas inimesed ise saavad kaasa lüüa ja osaleda. Kas veebi kaudu osalus on teie erakonna jaoks tähtis?

Siin on ka mitu astet tegelikult. Üks aste on see, et veebi ei teeks ka üks inimene, seda veebi peab tegema kogu organisatsioon, selle mõttega on siin meil tegelikult viisteist maakonnaühendust, kes meil on kõige lõpus siin, /.../ mõnel on siin rohkem ja mõnel ei ole mitte midagi. See on nagu üks tase, teine asi on see, et mida lihtne lugeja teha võiks siin kodukal. Et noh, siin ütleme, on ta suhteliselt ikkagi ühesuunaline, mul on tunne, uudised ja artiklid on lugemiseks, aga väga kommenteerida või tegeleda ei saa, aga meil kampaania ajal oli küll selline väga interaktiivne lehekülg ka, et kus oligi mõte, et me Eestis esimest korda tegime valimisplatvormi avatuks

Et sai platvormi kommenteerida, sa mõtled?

Just, et seal oli niimoodi, et tavaliselt sünnib see platvorm kuskil tagatoas tarkade poolt, siis me pakkusime välja, et inimesed, kirjutage siis meile, mis on teie jaoks olulised teemad EPs ja siis nad kommenteerisid, põhimõtteliselt panime siia siis alguses mingi 15 teemat siia kõrvale, kuhu alla said nad siis kommenteerida, lõpuks panime valmisplatvormi peatükid ka sinna alla, neid said ka kommenteerida.

Kui palju sinna selliseid asjalikke kommentaare tuli, mida sai nagu arvesse võtta

Kokku käis kuskil mingi 6000 inimest, aga neid kirjutajaid oli üks paarsada. Ja huvitav oli see, et sinna kirjutasiid ka teiste erakondade tegelased. Üks Iseseisvuspartei tegelane andis oma ideid ja siis mingi rahva, Ida-Virumaalt mingi sotside liige kirjutasi, ja mitte halvustavalt, vaid siiralt, kindlasti oli neid inimesi, kes panustasiid sinna. Ma kujutan ette, et ilmselt see euroteema natuke keeruline on, et kakssada-kolmsada postitust

Aga ma saan aru, et need proportsioonid olid siis päris head ju, et need inimesed, kes üldse sinna tulevad, ja need, kes hakkavad kirjutama, see on ju alati, ükskõik millise kommentaariruumi juures, et neid, kes hakkavad kirjutama, on ikka kordades vähem, kui need, kes seal üldse käivad. Et selles mõttes ma arvan, et see tulemus ei olnud nii hull midagi,

Ei no nõus, ma mõtlengi, et võib olla oleks pidanud tegema ise alguses selles mõttes lihtsamaks, et oleks pidanud küsima, et mis on need teemad, millest te rääkida tahaksite, aga tihti on see, et inimesed võtavad, et euro on nii keeruline asi,

Ega nad ei tea neid teemasid

Et sa pead midagi ette ära rääkima ja siis ta ütleb, kas talle meeldib või ei meeldi, pigem seda, ta väga ise nagu sellist teaduslikku teksti ..

Jah, et oma prioriteetid näiteks välja pakkuma ja siis nende kohta pigem küsima. Kampaania oli ju suuresti sisepoliitiline,

Lõpuks oli jah

ei olnud midagi parata.

Me tegime selle veebruar-märts, siis olime esimesed, tegime raadioreklaami ka, et inimesi siia suunata, katsusime hästi eurokeskse teha, siis lõpuks, kui see suur kampaania siin teistel parteidel aprillis-mais ka pihta hakkas, siis oli ikka täielik sisepoliitiline võitlus, ja valitsuse vahetus, ja me olime ainukesed rumalad, kes üritasiid eurost rääkida

Kuidas need inimesed tagasisidet said, kes seal kommenteerisid või kirjutasiid, kas nad saidki selle kaudu, et pärast riputati see lõplik platvorm sinna üles

Eks teised kommenteerisid mõnikord nende arvamusi ka ja siis lõpuks, kui nad nägid, et see lõplik platvorm tuli, siis said lugeda, et palju siis nende mõtteid sisse läks. Jaa, jätta oma e-maili ka, ma arvan, et Anto Liivat, kes esinumber oli meil ja selle platvormi lõpuks kokku kirjutasi, ma arvan, lõpuks kirjutasi neile tänukirja ka.

No Anto veeb oli veel täiesti omaette teema

Just

Et see, mis seal teha, see oli ka veel, omaette osalusvõimalused

Just. Seal me üritasime eriti palju teha. Siin oli siis see, et Anto blogi jooksis esilehele, tegelikult oli see blogikeskkonnas, blogspotis, aga siia tõmmatakse esimesed .. Siis oli see et sai ennast toetajana üles panna, oma nime ja e-maili jätta, et Anto saaks regulaarselt kirjutada, mis ta teeb kampaania ajal, et inimene kursis oleks, 1400 inimest panid toetajana üles, siis sai, siia panime külje peale teleklipid, natuke varem kui need telekassa läksid, nii et oma inimesed näeksid, mis tulemas on,

Need on vist Youtube´ist jah

Jah, ja siis kutsusime inimesi oma kodukatele ja blogidesse panema Antot toetavaid asju, siin on olemas meie banner, mille saab alla tõmmata oma blogisse riputamiseks.

Oma kampaania sai ka teha,

Ja siis oli jah, see, et kes tahtis kujundaja olla, sai siis Antole reklaami kujundada, panime Anto pildid ja mingid logod siia allatõmbamiseks, siis tegelased saatsid meile siin, sai hinnata ka. See on mu isiklik lemmik (näitab veebist plakatit – EL), kogutud kiilakad kokku,

Siin oli sellist kommentaari võimalust rohkem

Jah, et tagaside ja saad oma nime jätta ja ... Päris kommenteerimist on otseselt seal blogis

Jah, aga osalust sai siin ikka rohkem näidata

Saad oma nime üles panna, saad teha pildi, saad võtta sealt mingi asja, oma kodukale panna ja saad blogi artikleid kommenteerida.

Seda veebi vaadates tundub, et see osaluse pool on erakonna jaoks küll järjest olulisemaks muutunud

Ei, kindlasti, ega teistmoodi ei saakski. Peab olema interaktiivne ja suhtlema. Et kui vaadata, et põhiveeb on selline ütleme, kaks aastat vana ja staatiline, siis sellepärast tegimegi platvormile ja Antole täiesti uue lehe, et ei pea hakkama midagi mugandama, vaid saadki teha nii nagu ise tahad

Kas need võimalused, ma ei tea, kas teil siseveeb on

Jah,

Et kas need võimalused, mis siseveebis on, võrreldes pealehega, et kas seal on mingi võimalus, mis oluliselt juurde tuleb. Tihti on nii, et pealeht, see põhiline nägu on hästi selline, isegi heas mõttes konservatiivne ja samas on tohutu võimaluste hulk siseveebis – foorumid, kommenteerimisvõimalused, listid, et kuhu selline uudistaja tegelikult ligi ei pääsegi, kas see siseveeb ja välisveeb erinevad üksteisest totaalset või kuidas see pilt välja näeb

Selles suhtes küll jah, et välisveeb on see koht, kus on kõikvõimalikud kontaktandmed ja taustainfo võtmeisikute kohta, kogutakse kokku pressiteateid, uudiseid, et oleks ühes kohas koondatav, et ajakirjanikul oleks lihtsam tööd teha ja siis võib olla inimesel, kes meie vastu huvi tunneb.

Siseveeb on olemas ja ... kus meil on siseveeb, linki ei olegi... seal on võimalus algatada teemasid, foorumeid, seal on kalender, kus saab panna sünnipäevi ja sa näed, kellel parajasti sünnipäev on, et saaks meelde tuletada, ja olulised sündmused ka kirjas.

Need üritused,

põhimõtteliselt igal maakonnal oma juht või see juht peaks administreerima, et saaks oma maakonna üritused panna sinna, siis teine maakond näeb, mis seal maakonnas toimub, läheb osaleb seal või ühendab sünergiat. Et seda küll jah, et kalender, sünnipäevad, üritused, foorum, et algatada mingit teemat, a la, et millist nänni võiks tellida ja pildid, siin on ka üks galerii olemas, sinna pannakse väike kogus valitud pilte, siis siseveebis on neid pilte oluliselt rohkem.

See on ka mõistlik

Siseveebis on need pildid suuremad ka, kui siin on need ainult vaatamiseks, siis siseveebis on need siuksed, et kannatab ka välja printida

Mis osalusvõimalused või võimalused veel on, kas siis suure veebi või juba siis kampaania raames? Kui palju te neid sotsiaalvõrgustikke ära kasutasite?

See viimane kampaania, või siis hakkame sellest pihta, et tegelikult ERL noortel oma Orkuti kommuun on tehtud paar aastat tagasi. Kus on siis, ma ei mäletagi, kas sada-kakssada või tuhat liiget... aga jah, nüüd siis selle eurokampaania ajal, oli küll olemas nii Facebookis, Orkutis kui ka klubi, fännilehed, Anto kasutas veel Twitterit ka, et oma mõtteid, kiireid mõtteid avaldada

Kas ta neid siis ise haldas ja majandas ja tegutses

Tal oli oma

Kampaaniatiim nagu?

Kampaaniatiim jah. Ta ise oli valdavalt sõidus kogu aeg, aga ta andis telefoni teel mõtteid ja keegi vormistas ära

Ja siis Youtube, ma saan aru, on ka täies kasutuses,

Jah, et need reklaamklipid seal Youtube'is, siis me tegime veel mõned asjad, ma arvan, et kui siit vaadata, siis leiab need üles ka. Seal on ka mingisuguseid väikseid videoülevõtteid, kus Anto seal selgitab mingit muud asja, a la platvormi räägib lahti ja muud. Kuidas siia saab? (otsime Youtube'ist õiget kohta – EL). saadik.eu peaks siis see koht olema, kus nad kõik koos peaks olema

Et selline üks üldine kasutaja, või ma ei tea, mis seal Youtube'is on, ka kontod või?

Jah, midagi siukest. Saadik.eu siin on need teleklipid, tema televisiooniintervjuu. Tegelikult oli rohkem asju, aga ma ei tea, kus need kadunud on. Mingid video..

Ühesõnaga mingid popimad asjad üleval

Mingi videopäeviku moodi asi, kus ta seletab lahti, miks ta sellise platvormi koostas ja, ja mingid muud üleskutsed, mida päris telekasse ei panda. Ja siis Orkutis oli oma fänni..., oli oma kommuun, Anto Brüsselisse või midagi sellist, mida siis pidas üks teine inimene ja siis kutsus oma sõpru sinna, ja siis sinna kommuuni saadet neid teateid, eks ju, üleskutseid, aeg-ajalt, et mine vaata, Anto artikkel on seal, või midagi siukest. Ja siis Facebookis vist oli samamoodi, et keegi pidas seda, seal on vist ka mingid kommuuni moodi asjad

Seal on jah, kommuuni moodi, või siuksed fännilehed

Ilmselt jah, mingi fännileht oligi, kes pani ennast sinna fännilehele, said sealt infot, ja siis needsamad, sealt samalt Anto saadikuleheküljelt, need 1400 inimest, päris paljud olid oma e-maili ka jätanud, e-mailidest moodustus list

Et sihuke meilinglist?

Ja, et vaata, blogis on uus kanne või et vaata, panime uue teleklipi välja,

Nüüd kui sa mõtled veebide peale, et enne valimisi, millised need välja nägid, siis mis nendes veebides muutunud on, mis on need põhilisemad asjad,

Sa mõtled teiste erakondade omades või

Põhiliselt ikka enda omas

Ma arvan, et interaktiivsus ongi see, mis järjest juurde tuleb, et inimesed saaksid seal rohkem asju ise teha, siis oleks huvi seal rohkem käia ka, näppida rohkem,

Kas see on muutunud sellepärast, et see valija kui kasutaja on teistsugune, või see on muutunud sellepärast, et saab kampaaniat kuidagi, saab sisulisemalt seda kampaaniat teistmoodi teha

Noh, ma arvan, et ühelt poolt on see, et kui me seekord eriti üritasime võita nooremast valijaskonda ka, et see sihtrühm või siht on muutunud, eks ju, et kui võib olla siin, ma ei tea, seitse aastat tagasi oli ERL, võib olla rohkem, süüdistati, et pensionäride häälne, siis pidigi olema staatiline lehekülg, kust saab info kätte, ja pigem muud suhtluskanalid. Siis, kui me neid noori tahame järjest rohkem saada, siis noored kandidaadid on, siis noored peavadki noorte kandidaatide poolt hääletama, siis see eeldab ka seda, et see kommunikatsioon ja kampaanialehe nägu on ka nooruslik. Rohkem noortele mõeldud vidinaid, et tee ise reklaam, eks ju. Vaevalt, et pensionärid hakkavad reklaame kujundama. Selle võrra, et sihid on muutunud, muutub välimus ka. Ja teine asi, et trendid üldiselt on muutunud, eks internet arenebki. Kui kunagi oli staatiline ja kontaktandmed, siis nüüd on see, et kogu aeg muutub. Ja ütleme selle suure lehe puhul on põhiasi see, et kõik uudised oleks üleval, et inimene, kas või oma inimene, et kus iganes, kui ta raadiost midagi vilksamisi kuuleb, et midagi ERL seal ütles, aga läks kõrvust mööda, siis ta teab, tuleb kohe siia, siin on kindlasti see viimane uudis üleval ja on kõik asjad ühes kohas olemas. See on eelkõige see mõte sellel lehel

Kas see muudab ka kuidagi seda kampaaniat sisuliselt

Noh, eks ta ikka muudab, selle võrra, et kas või see sama platvormi kampaania ju, seal see koduleht oli kampaania kesse, et me tegimegi veebruarikuust reklaami, et mine sinna internetilehele, kus sa saad oma mõtteid avaldada, meile saata, see kampaania oligi selle lehe ümber, jaaa ... Anto enda lehekülg samamoodi, oligi see, et suunasime inimesed sinna, et nad oma nime sinna üles paneks ja nii edasi. Loomulikult, palju asju tuleb kiiremini ümber teha ja interneti, eelis on see, et see on operatiivne ja odav ka,

Ei tea, nii ja naa, kui sa tahad mingit sellist toredat ja vahvat vidinat sinna, siis see võib ka päris kallis olla

Seda küll jah, kui kõiki asju tahta seal makstud pinna peal teha, asja mõte oli ikkagi see, et kui võrd Anto oli hästi tundmatu nägu, uus nägu, siis ainult reklaampindadest üksi on vähe. Inimestel peab tekkima huvi, et kes see mees on, et minge sinna, saab sealt teada, ja seal lihtsalt mingi igav elulugu, vaid seal on näha, et elu käib, et nagu siis tekib huvi

Aga ressursi mõttes ka, et ma kujutan ette, et sinna kas või Anto veebikampaaniasse päris paljud inimesed andsid sinna oma aega ja vaeva. Et kui see arvutada mingi see tööjõu ressurss versus raha ressurss, et sinna kulus päris palju, ma kujutan ette, et nii odav see selles mõttes ei ole

Jah kindlasti, et kõik see kommuunide pidamine ja see võtab kindlasti kelleltki tähelepanu ja aega, eks ju, et no see ongi see võimalus, kus neid vabatahtlikke kaasata, et annad neile mingeid ülesandeid, et sinu roll on, ma ei tea, pidada kommuuni, sinu roll on twitterdada midagi, sinu roll kutsuda inimesi ...

Aga Twitter oli ainult Antol, et mingit sellist erakonna Twitterit ei ole,

Ei, erakonna Twitter on meil ka olemas, see töötab niimoodi et, tegelikult tõmmatakse sinna kõigi blogi pidavate erakondlaste blogi pealkirjad, et meil neli-viis inimest peavad blogi, siis need blogi asjad jooksevad sinna Twitterisse kokku

Et postituste pealkirjad nagu ja sellised?

Jah, twitter.com/rahvaliit (otsime Twitterist – EL), ühesõnaga jah, see mõte on siis see, et kes Twitterit jälgivad, need saavad siis teada, kui kuskil blogis on

Mingi uuendus

Saavad seal klikata Twitteri postituse peal, siis see läheb sinna blogisse kohe

Seal on siis mingi väike link, ma kujutan ette,

Jaa, Twitteris saabki ainult 140 tähemärki olla, siis panedki sinna, klikkad siin peal (vaatame Twitterist – EL), saad kehelgi blogisse, isegi siit ei paista välja, kelle blogi see on

Siin on see, et tähemärgid on piiratud, siis ta mõnikord jääb natuke naljakas, sööb pooled sõnad ära

Ega ta jah nagu, otseselt Twitter selle jaoks mõeldud ei ole, pigem, me kasutame seda siukse asjana, mis koondab kokku ja jälgijaid on 70 tükki,

Eestis see Twitter ei ole veel nii levinud, siis ma ei oskagi hinnata, kas see on hea tulemus või väga hea tulemus

See 70 või?

Jah

No jah, siin peab vaatama, mis see Savisaarel näiteks on ... Savisaarel ilmselgelt keegi teine peab seda, seal nagu, kui seal midagi saadad, siis kohe saad vastuse, ma ei usu, et Edgar ise seal istub

Noh, see vorm on juba ju ka teistsugune, see eeldab, et kas või oledki rohkem netis või et tabad seda formaati hästi. See on jah selline uus vidin, mis kõigile ei pruugi üldse sobida

Ma arvan ka, et pigem kasutavad seda hästi palju ajakirjanikud. Et ajakirjanikud nii öelda, paljud ajakirjanikud jälgivad poliitikute Twittereid, et siis teada, et midagi uut kuskil toimub

Võib olla nad võtavad pigem blogist RSS-iga järsku?

See on ka variant, ma mõtlen, aga millegipärast nad jälgivad, päris palju ajakirjanikke on seal

Võib olla see on mugavam, et ma ei tea, ma ei oska öelda, ei ole küsinud... ma saan aru, et osalusdemokraatia on teie veebi ikka päris palju mõjutanud. Kas just seda suurt veebi, nii-öelda, aga kampaaniaveebi kindlasti, olgu see siis Anto veeb või siis see ...

Ei, kindlasti, me oleme selle väga, sisuliselt ka ikkagi, kui meil sõnum oli samasugune, osalusdemokraatiat me kasutasime ja ütlesimegi, et peab kaasa rääkima, et loomulikult, siis pidime ka vidinad tegema vastavad,

Kas on kuidagi võimalik sinna osaluseni inimest juhatada või suunata. Veebi kaudu ma mõtlen, kui sa ütled osalusdemokraatia, siis jälle, mis see tähendab ja mis see on. Kas sa saad veebi kaudu kuidagi mingi suuna anda

Ei no peab meelitama kuidagi, looma suht mugava keskkonna, et ta saaks seal teha midagi ja siis andma tagasisidet ka, et kas kasu oli, et tasuks uuesti tulla, et meelitamine, see ongi ilmselt läbi erinevate siuksete... saadad küsimusi ja asju, et mine nüüd vaata, mis sa arvad sellest ja tollest, saad need inimesed kuskile listi või Orkutisse või kuhu iganes, ja sealtkaudu saabki neid kutsuda ja siis peab veeb olema niivõrd mugav, et saaks seal lihtsalt teha midagi ja pärast peab nägema, et tema tegevusest mingi jälg maha jäi, et seda arvesse võtta, nii see loogika on

Ikkagi on päris suur ports inimesi, kes kuidagi ei jõua sinna osaluseni, mis need põhjused võiksid olla

Ma arvan, et ongi punkt üks on see, /.../ need, kes tunnevad piisavalt aukartust, et mis nüüd mina, et tahad nagu valmistoodet saada või valmislahendusi kuulda

Kas nagu aukartust veebi ees või kogu kampaania

Ma arvan, et ikka kogu maailma, ma arvan, et Eestis on ikka suhteliselt palju selliseid allaheitlikke inimesi,

Sa mõtled sellist „mis nüüd mina” mentaliteeti

Just, et öelge mulle valmislahendus ja siis ma ütlen, mis mulle meeldib või ei meeldi, aga ma ei hakka siin ise umbes targutama, ma ei tunne ju seda maailma, ise olete seal juures. Teine pool inimesi on siis, kes nagu arvavad võib olla, et sellest ei ole kasu, et ei viitsi oma aega kulutada, et sellest ei sünni midagi. Et noh, kui me siin platvormi koostasime siis saatsime kutsed kõikidele olulisematele MTÜdele ja ühendustele ja... et tule ja kommenteeri. Osad võtsid sellest kinni, osad umbes nii, et ei viitsi panustada, et mis sellest pärast ikka saab, et see on nagu ka ...

Kas nad ei kartnud pigem seda, et mingi jälg jääb maha või.. selles mõttes, näiteks MTÜ koha pealt, et võib olla nende jaoks on see oluline, et neid ei seostata mingi konkreetse erakonnaga

Ei, kindlasti on see väga oluline, aga samas, minu jaoks on see ka mentaliteedi küsimus. Kuidas see ongi, et „sõltumatu on ainult see, kellest midagi ei sõltu”, eks, et ma olen nõus, ma ise olen selle tudengi taustaga, tudengiliikumise taustaga ja tegelikult me oleme ERLi päris palju toonud ka, tudengiliidreid ja selliseid, tänu sellele, et Anto oli esinumber ja siis tõime palju noori kaasa. Et ma olen hästi palju kokku puutunud selle mentaliteediga, et ei-ei, ma ei saa, ma olen nii sõltumatu. Aga see ongi just see, et minu meelest vale lähenemine, et ole pigem ole aktiivne, aga sa võid olla aktiivne mitmes kohas

Mitmel rindel

Et mitte ühegi parteiga ei räägi, vaid siis räägi pigem kõigi parteidega, et ma olen päris palju kohanud seda, umbes, et me ei saa kellegagi rääkida, kohe pannakse märk külge. Pigem on just see, et pead kõigiga rääkima, siis su mõtted jõuavad kõigi parteideni, eks ju, sinuga arvestatakse, eks ja nii edasi. Sinult ei võeta midagi ära, pigem su eesmärk ongi ju see, et sinu ideed ja asi, mille eest sa seisad, jõuaksid parteide platvormidesse ka sisse

Ja siis nad taandavad ennast nagu kõigist

Jah, neil on selline hirm, mitte kõigil, on ka väga tublisid, aga on ka neid jah, ma arvan, et see on võib olla ka üks asi, et teevad oma püha üritust ja kardavad. Ma arvan jah, et kaks asja, ühelt poolt see mis-nüüd-mina, teiselt poolt, et mis sellest saab, on need, mis takistavad seda osalusdemokraatia kasvu

Need osalusvõimalused, mis seal veebis või kampaaniaveebis on, said enam-vähem ette loetud, mu meelest, kuidas sa hindad neid võimalusi, et neid valijale lähemale tuua

Ma mõtlen, et neid peab ikka meelitama kuidagi, ilmselt, peab olema nii huvitav, et see leviks suust-suhu, et mine vaata, mis seal toimub, või siis paned klassikalise turunduse ja moodsa turunduse kokku, et kuskil raadios vilgutad. et mine vaata, mine vaata ja kui siis sinna lähed, siis seal on selline moodne, interaktiivne

Selline kanalite miks nagu

Inimestel on ikkagi paljusküsi see, et nad peavad kuskilt saama selle julgustuse või selle kindluse, et asi on päris... Eesti rahval on ikka see, et kui ajaleht kirjutab, siis on päris. Samamoodi oli meil küsimus, et võib olla me ei hakka Antole telereklaami tegema, oleks võrkturundusse ja sinna raha lükanud, aga tuli väga palju tagasisidet selle koha pealt, et nii kaua kui telekas näinud ei ole, nii kaua nagu ei ole tõsiselt võetav. Siis kui, tüüp on ekraanilt läbi käinud korra, siis saad suust-suhu ka rääkida, et see on see mees. Kui sa nagu üldse näinud ei ole, siis on väga raske

Mingi sihtgrupi jaoks kindlasti see tele on lihtsalt nii oluline kanal ja ta muid võib olla ei näe ega kuulegi

Sellised klassikalised võib olla on pensionäri jaoks, aga väga palju ka noorte jaoks, kes on internetimaailmas väga kodus, nad ikkagi vajavad natuke sellist kindlust, et asi on päris, kui ta korra

kuskilt raadiost või telekast läbi on käinud. Kui mingi asi ainult internetis elab, siis mul on tunne, et väga paljude inimeste jaoks ei ole see päris asi

Et tundub natuke nagu fake, et ei tea, kas on nagu siuke... et järsku on mingi nali

Mingi nali või vähetähtis või marginaalne või, kui ainult internetis, seda ma olen kuulnud... see oli kuskil mingist *dot com* idest raamat, et Ameerikas oli just väga palju see, et inimestele näiteks see, kui it-firma asub ainult internetis, siis see pole nagu päris firma, pole usaldust, et väga paljud *dot com* id annavad välja näiteks paberajakirja, kliendilehte paberil, sellepärast, et inimene saaks aru, et midagi on päris, et midagi on käes, see firma on päris, et kui see on ainult mingi reklaamiasi, siis on mingi jama. See oli ka nagu üllatus mulle. Et sa võid ise hästi uhke asja valmis teha, aga pead kuskil välja andma, ajalehte või telekast

Aga kas nende mentaliteet ei ole muutunud, selles mõttes, et kodanikuühiskond on nii palju juuri ajanud, et nad tahaksid ise rohkem kaasa lüüa ja rääkida ja teha

Noh, mis ma sulle nüüd ütlen, kuna meil see kampaania nii hästi ei läinud, siis võime natuke kibestunud ka olla, aga et minu jaoks me tegime kõik, mida üks kodanikuühiskonna edendaja võiks tahta. Täpselt oli see, et kutsusime platvormi koostama, andsime võimaluse platvormi kommenteerida, parandada, kõike teha, sellest hoolimata nagu millegipärast see kodanikuühiskond arvas, et Indrek Tarand on tohutult nende kandidaat, ses suhtes nagu minu jaoks on kohati jutt suurem kui see tegelikkus, kõik on lõpuks inimesed, sa võid olla töötl kodanikuaktivist, aga kui sa koju lähed, oled tavakodanik, vaatad telekast, et Reiljan on pätt, ERL on pätid, et see tore viies b (Tarandi juhitud saade – EL), tore poiss, et valin ikka teda

Et tahad ikka mingit ajakirja paberil, et see, mis netis räägitakse, et ei tea

Et ma mõtlengi, selles suhtes, et veebruar-märts me panustasime sellesse, et kõikvõimalikke kodanikuühendusi tudengitest kuni rohelisteni tõmmata kaasa platvormi koostamise protsessi ja Antoga koos mõtlema ja diskuteerima temaga, aga nad väga ikkagi vedu ei võtnud. Ja EMSLi ajaleht Hea kodanik, seal see viimane number, kaasamise koha pealt, siis polnud sõnagi meie kohta. Et ses suhtes, ma ei tea nagu, mille taha see kinni jäi

Võib olla see muutub veel, selline alustamise asi, ei saa vedama

Kindlasti iga asi võtab aega ja eks me jätkame seda suunda ikka, et noh, see kodanikuühiskond ja kaasamine ja haritud kodanikud on meie platvormi seisukohalt ka, et me samas liinis jätkame, aga oleks võinud kiiremini suureks kasvada, aga eks see võtab aega, eks see usalduse küsimus on tegelikult, et kui sa ühe korra teed, siis arvatakse, et kampaaniategevus, seda peab pidevalt tegema, siis tekib see usaldus

Noh, sügisepoole jälle

Ma arvangi, et kindlasti Anto jätkab ka oma lehe pidamist, et siin suvel paar nädalat pole midagi teinud ja leht jääb püsti, hoolimata sellest, et ta EP ei saanud, ma arvan, see on ka see, et paljud need püsivad

Noh, see on ka see, kas need on selle eesmärgiga, et need ongi ajutised ja sa võtad mingi hetk maha, või sa teed selle eesmärgiga, et ta jääb sinna ja sa pead kogu aeg kätt pulsil hoidma, see on ka üks neti reegel selles mõttes

Mhmm

Kui sa katsud võrrelda ERL asju teiste erakondadega, siis kuidas sul mulje jääb, et kuidas erakond oma potentsiaali veebis kasutab, kõiki neid kanaleid arvesse võttes

Ma arvangi, et me oleme kõiki variante, mis siin täna nagu võtta on, rakendanud, eks ju, ja iseküsimus, kui edukalt. Tulemust nagu ei olnud, siis võib öelda mitteedukalt, teiselt poolt seal olid nagu muud asjad ka ja ma arvan, et ikkagi oleme nende võimalustega kursis, kasutame neid ja jätkame nende kasutamist

Algus on tehtud vähemalt

Et jah, kindlasti see on see eelis, et kuivõrd meil on 10 000 liiget ja liige tahab ka interaktiivset suhtlemist ja internet on selleks tõesti kõige odavam ja mugavam viis, ajalehe trükkimine ja kojusaatmine on oluliselt kallim. Selle võrra kindlasti üle-eestilise erakonnana, palju liikmeid ja väljaspool Tallinna palju liikmeid, kõiki uusi kommunikatsioonivõimalusi peame kasutama, siin ei ole varianti, ellujäämise küsimus

Kas nendest uutest variantidest on miskit sellist, mida te ei ole veel jõudnud proovida, aga mõtlete, nagu peaks või tahaks
Noh, ei ole..

Ma ei tea, siin on erinevaid, kes paneb rõhku kampaaniaveebile, kes mingile bännerile või kes mingile toredale veebimängule, lihtsalt, mida keegi eelistab. See sõltub kindlasti siis ka üldisest strateegiast või siis nagu esinumbrist ja kandidaatidest, see on jah, hästi valikute koht
See veebimäng on noh, toredad asjad, aga pigem see sisu oleks seal noh /.../ lehel mingi meelelahutuslikku poolt ka, et neid kindlasti tuleb ja konkreetset raha küsimus, programmeerimine väga odav lõbu ei ole. Me seekord ei teinud, aga kindlasti ei välista ja eks siuksed vidinad rahvale meeldivad

Seal ma ei tea, saapaga ministreid loopida, tuleb kohe palju külastajaid ...

Ma arvan, et tuleb ka neid, kus hästi palju saab ise teha, nagu see RE asi oli, kus sa said oma näo panna sinna ja siis ...

Ka selline mõnes mõttes endale sobiva kampaania tegemine. Tegelikult see on selle Anto ideega natuke sarnane mu meelest, lihtsalt see vorm on teistsugune
Seal inimene ise saab ennast sinna sisse panna, rõhub natuke edevusele ka

Pärast äge sõpradele saata

Võõra mehe plakati kujundada ei ole üldse nii äge

Kindlasti, ei teki sellist samastumist või kui inimene Antot nii hästi ei tunne või üleüldse ei tunne, siis mis sa seal ikka kujundad, endal on hoopis ägedam

Iseennast sinna panna

Pilti sinna panna

Ma arvan, et ee on ka üks asi mida tulevikus järjest rohkem hakatakse tegema

Selline natuke meelelahutuslikum külg juurde

Just see, et inimene ise saab sinna sisse panna, midagi muuta, midagi teha, siuke mugandamine ja kohandamine, a la paruka proovimine

Teiste käest ma olen küsinud, et milline roll veebil nendel valimistel on, mis nagu ees seisavad, ehk siis tegelikult ära olid. Kuidas ma nüüd siis küsin.. äkki sa oskad vastata, mitte nagu analüüsivalt, et kuidas siis oli, ma ei tahagi numbreid, aga just sellist proportsiooni, et kuidas see veeb on sinna kampaaniasse juurde tulnud

Meie poolt veeb oli ikkagi kesksel kohal. Nii platvormi veeb kui Anto veeb. Platvormi veeb oli siis, kus see asi sündis, oli siuke keskus ja Anto koduleht oli siis, mis pidi tundmatu mehe kohta kõik ära ütleva, kui seda telekas näed, siis lähed vaatad, mis mehega tegemist on, siuke mõtteterad ja muud asjad, selline mõtle kaasa koht. Et noh kindlasti oli selline suht keskne koht

Kui sa võtad nagu, võtame mingi kampaania kui sellise suure piruka, millest üks osa on ütleva tele, siis raadio, outdoor ja otsepost võib olla ja veeb, kas see veebi, see piruka osa kuidagi muutus, jäi samaks, suurenes-vähenes

Oleneb sellest, millega mõõta, kui rahaliselt vaadata, siis kindlasti tele on jätkuvalt kõige kallim. Kui meil valimiskulud olid mingi 1,6 miljonit, siis sealt tele oli vist mingisugune 800 000, umbes pool, pluss tootmine ka juurde, et peaaegu miljon, ses mõttes tele võtab rahaliselt, aga kindlasti ajaliselt on kindlasti veeb see asi, mis elab iga päev, et sa käid noh, tuled hommikul tööle, teed lehe lahti ja vaatad, mis sa täiendama pead. Ja noh, Antol oli oma kampaaniatiim, kes nagu tootis juurde. Ses suhtes, ajaliselt kindlasti oli veeb kõige mahukam, eks me siin arvutame inimtöö tundideks

Seda tuleb liiga palju, keegi ei julge seda välja arvutada

Jah, arvata on, ega see on siuke kaval, et ega vabatahtlikke väga telereklaamide tootmisel ja näitamisel kaasata ei saa, internetis jälle saab, mis tähendab, et on jälle see ehtne kodanikuühiskond, eks, et tuleb, inimesed teevad oma tahtest asju, mis toovad kampaaniatulemuse, selle asemel, et sa lähed mingi rikka mehe juurde ja küsid talt selle jaoks raha, eks ju, et veeb on kindlasti oluliselt demokraatlikum. Ja mida rohkem veeb sinna poliitkampaaniasse tuleb, ilmselt seda osavõtlikum ja demokraatlikum see parteipoliitika on

Majandusolukorra kohta ma tahtsin ka küsida, et enne kampaaniat räägiti hästi palju sellest, et kuidas kõik nüüd kolivad veebi, sest raha ei oleja veeb on siis suurepärase kanal selleks. Kas sa selle väitega oled nõus, oli see niimoodi

Noh, eks ta ikka on, kindlasti ongi kõige, üks odavamaid, sellepärast, et saab vabatahtlike tööd rakendada, siin seisukohast on kindlasti kõige odavam, et raha ei kulunud, kui ma oleks sama asja tahtnud näiteks, et saata üle Eesti koju kätte Anto Liivati elulugu, trükkimine ja postikulud oleksid väga suured olnud, palju lihtsam oli see, et ma panin telesse kiirelt vaata saadik.eu ja oli internetileht, mis oli infot täis, et selle koha pealt kindlasti see kolimine oli oluline, internetti ja veeb on kesksel kohal ja ta on just nimelt see, et läbi selle vabatahtlikkuse on suhteliselt odav

Kuule, aga mul lõppesid küsimused otsa, on veel miskit, mida ma veebi või kampaania kohta ei osanud küsida

Ega ei oskagi öelda

Alati saab mulle meili saata, kui miskit lisada vaja

/.../

Üks asi, mis mul ütlemata jäi, meil on noortelehekülg ka ju

Jaa, ma tahtsingi seda öelda

See tekitab alati segadust, et noored on rahvaliit.ee